

JÖDUR

No 48/49

Neljapäeval, 29. novembril 1928

X aastakäik

A. SAMMET.

J. Suhk & Sojad

Tallinnas.

Peakontor: Rannavärava puiestee 21.

Telefonid: 15-84, 24-33, 26-15, 28-11, 21-62. * Telegr.: PUHK-TALLINNAS.

Tartu kontor: Riia t. 60. Tel. 5-84.   **Pärnu kontor:** Nikolai t. 6. Tel. 190.   **Narva kontor:** Tallinna mnt. 5. Tel. 27.   **Valga kontor:** Vabaduse t. 32. Tel. 91.   **Viljandi kontor:** Tallinna t. 3. Tel. 211.

Petseri kontor: Turuplats 9. Tel. 70.   **Jõgeva kontor:** Jaama t. 2. Tel. 35.   **Rakvere kontor:** Laadaplats 27. Tel. 105.   **Tapa kontor:** Apteegi t. 4. Tel. 20-b.   **Nõmme kontor:** S. Pärnu mnt. 33.

Alati ladus saadaval

n i s u p ü ü l i d :

Eesti-parem — Kalev — Kungla — Sampo — Sõre — poolsõre ja mauna.

Rukkipüülid — Rukkijahud

Rukis — Kaer — Odrad.

Suhkur igat seltsi

Tee — Riis — Heeringad — Sool.

EESTI KINNITUS-AKTSIA-SELTS

„POLARIS“

TOIMETAB KINNITUSI

TULE, MURDVARGUSE, MAA- JA

MEREVEO, RAHA-, VÄÄRTPABERITE-,

VÄÄRTSAADETUSTE-, KLAASI-, KASKO-

ÕNNETUSTE VASTU.

Agendid igas linnas.

Agendid igas linnas.

Juhatus asub TALLINNAS

Vana Viru 12. Telef. 14-41, 7-38.

Osakond asub TARTUS

Lihaturg 7.

Telef. 6-75.

Telegrammide aadress: „POLARIS“.

SISUSTIK: P. Villemi. Soomusrongide diviis Vabadussõjas. — Soomusrongide brigaad 1. II 21. — -i. 1-ne Soomusrongi rügement. Rügemendi 10. aastapäeva puhul 29. XI 1928. a. — P. Gr. 2-ne Soomusrongi rügement. Rügemendi 10. aastapäeva puhuks 12. XII 28. — -i. Kuperjanovi partisanid, Kalevlaste Maleva ja Scouts väeosa soomusrongide diviisi koosseisus. — -an. Kuperjanovi partisanide pataljoni tegevusest peale Vabadussõda. — 1-se diviisi 10. aastapäev 21. XI 1918 — 21. XI 1928. — -t. Võru kaitsepataljon. — -t. Soomusrongide diviisi tagavara pataljon. 17. III 1919 — 15. IV 1920. — -ts. Kaitseväge tervishoidline organisatsioon 10-ne aastane. — E. Kompaniülemate ja ratsaväge ohvitseride ühendatud täienduskursus. — O. Sternbeck. Sportline märkilaskmine ja ettevalmistus laskmisele lahingutingimustes. (Järgneb.) — J. E. Kümne aasta eest. — Sõjakirjandust. — Ametlik osa. — E. K. Muljeid õppekäigult Tallinna sõjamasinate riiki. — Vastused küsimustele.

Kindral H. Reek
Sõjaminister.

Soomusrongide diviis Vabadussõjas.

P. Villemi.

Soomusrongide organiseerimine.

Eesti esimeste soomusrongide vormeerimise ajal meie iseriiklus seisis vaekausil — see oli kriitilisemaid ajajärke meie rahva elus. Lahkuvate Saksa okupatsiooni vägede kannul Eestisse marssisid suured enamlised väed. Sakslased panid enamlastele kohati vastu ainult niipalju, kuipalju arvati tarvilikuks sõjamoona, igasuguse varustuse ning toiduainete evakueerimiseks. Sarnasel raskel ning segasel ajal oli kallis iga üksik kindel mees, kes kodukaitseks midagi korda saadaks. Õnneks leidis meil mehi, kes pidades õigeks ja pühaks iseseisvuse kaitsmise enastohverdavat tööd, ei lasknud endid heidutada laguneva Vene impeeriumi röövhimulistest hulkadest, vaid otsisid kõiki võimalikke teid, kuidas tuua rohkem kasu kodumaale.

Sarnaste kujude hulka kuulusid kahtlemata meie esimese soomusrongi organiseerijad — kaugesõidu kapten (pärast aseadmiral) Joh. Pitka, kapten (hiljem polkovn.) Karl Parts ja kapten A. Irv. Esimene neist pani ennast maksma kui hea organisatsioon, viimased esinesid kui energilised ja andekad väejuhid ning asendamatud lahingumehed. Soomusrongide organiseerimise tööga jõudsid nad paari päevaga niikaugele, et 30. novembril 1918. a. peale lõunat esimene soomusrong (Eesti soomusrong nr. 1) võis sõita Tallinnast Viru väerinnale.

Rongi esimeseks komandandiks oli kapten Karl Parts, abiks kapten A. Irv. Kõrgema võimuna rongil sõitis kaasa Eesti kaitseliidu juhataja Joh. Pitka. Rongi koosseisus oli kaks viletsas seisukorras suurtüki platvormi, kaks kuulipilduja platvormi, kaks dessant vagunit, üks klassvagun ja üks vedur. Meeskonda kuulus 36 ohvitseri ja 84 allohvitseri — reameest. Riietuseks, lisaks kodunt toodud riieks, vene poolkasukad, ja jalanoudeks vanad vildid. Tehniliselt ja relvvarustuse poolest rong oli väga viletsas seisukorras.

Kui rong Rakverre jõudis, Viru väerinna juhataja kindral-major A. Tõnisson tutvustas soomusrongi ülemusi seisukorraga rindel, tehes soomusrongile ülesandeks enamlased Korfist (Auverest) välja lüüa.

Enne sõideti aga Kundale proovimäe püsse, et näha, kas meestele antud vene ja jaapani püssidest üldse võimalik lasta. 2. detsembril jõudis soomusrong Vaivarani, kus Vaivara mägedes ja Korfi eelses metsas oli esimene kokkupõrge enamlastega. Rongilt väljasaadetud dessant tuli

Kindral J. Laidoner

Vägede ülemjuhataja Vabadussõjas 1918–1920.

mõnetunnise lahingu järele ööseks rongile. Rong sõitis Jõhvi.

Sellest päevast algas soomusrongi enastalgav heitlus enamlaste mitmekordse ülejoa vastu. Rong ei piirdunud ainult kaitsega, vaid tungis igal võimalikul juhusel ka ise peale. Vaatamata sellele oldi sunnitud kogu aeg taganema, sest väga väiksed ja alalise valvelolekuga viimase võimaluseni väsitatud jalaväe osad ei suutnud pidada kindlat rinnet, mispärast vastasel oli vaba võimalus ähvardada rongi seljatagant ärälõikamisega, — seljataga tee ja sildade purustamisega.

Aseadmiral Joh. Pitka
Vabadussõjaaegne soomusrongide isa.

Raudtee ja selle piirkonna kaitsmine käis aga ühele vahetuse võimaluseta soomusrongile üle jõe. Pealegi vajas rong remonti. Soomusrongide tähtsusest aru saades, ograniseerisid Joh. Pitka ja kapten K. Parts teise soomusrongi. Nii sõitis Tallinnast liinile 12. detsemril soomusrong nr. 2 ja 21. dets. soomusr. nr. 3. Soomusrongide ülemaks 1918. aasta detsembrikuu lõpul oli kpt. K. Parts, soomusrong nr. 1 komandandiks kpt. A. Irv (10.

Kolonel Karl Parts
Soomusrongi diviisi ülem Vabadussõjas.

XII. 1918. a. alates), soomusrong nr. 2 komandandiks st.-kpt. J. Lepp (30. XII. 1918. a. võttis ta st.-kpt. Pauluselt rongi üle) ja soomusrong nr. 3 komandandiks kpt. O. Luiga (28. XII. 1918. a. alates).

Raudtee suunas visalt vastupannes s.-rongid olid siiski sunnitud 1918. a. detsembrikuul mahajätma Jõhvi, Rakvere, Tapa, Aegviidu.

Pöördepunkt 4. I. 1919. a. Pööre vabadussõjas tuli s.-rongide tegevuse piirkonnas päeva paar varem kui mujal. Enamlased olid jõudnud juba peaaegu Kehrani (30—40 klm Tallinnast), kui soomusrong nr. 1 raudtee piirkonnas ja soomusrongide nr. 2 ja nr. 3 dessandid ühes jalgväe osadega andsid Priske joonel enamlastele tugeva hoobi. Vaenlane jättis üksi Kehra lahinguväljale üle 30 surnu.

Siit algas soomusrongide võidukäik. Järgmisel päeval soomusrongid vallutasid Aegviidu. 6. jaan. hommikul, sõites läbi Aegviidu Tapa poole, märgati vaenlasi Jäneda külas. Mõned dessandi mehed jooksid otse külasse, kust vaenlane taganes, jättes maha kolm 3" suurtükki, paar koormat sidematerjali ja mõned vangid. Vangide hulgas oli ka enamlaste patarei ülem. Sama päeva õhtul ltn. Nepsi ja st.-kpt. Ratasepa juhatusel väljasaadetud des-

sant leiab Rägavere mõisast enamlaste poolt mahajäetud ühe 6" suurtüki.

Enamlaste poolt lõhutud raudtee ja sillad takistasid meie kiiret edasiliikumist, kuid juba 9. jaan. soomusrongid vallutavad Tapa. Sellega oli tähtis raudtee sõlmpunkt meie käes. Tapa vallutamisel saadi sõjasaagiks kolm kuulipildujat, umbes 200 püssi, hulk lõhkeainet ja 78 vangi. Soomusrongid Tapalt Narva poole sõita ei saanud, sest raudtee sild Valgejões oli enamlaste poolt purustatud.

tisaanide poolt peaaegu lennul. Tartust saadi hulk sõjasaaki. Muuseas oli jaamas suurtükke ning terve rong laskemoona ja igasugu varandusega.

Tartu vallutamisest hiljem Tähtvere „Valge“ tuuliku mölder jutustas järgmise episoodi: „Jälgisin lahingut oma tuulikust. Jänese silla pool oli kuulda laskmist püssidest ja suurtükkidest. Tuuleveski kohal, otse üle raudtee, seati enamlaste suurtüki jalgväe osa ritta ja nähtavasti sunniti Jänese silla poole liikuma — appi

Soomusrong Nr. 2 ohvitserid veebruaris 1919. a. Valgas.

Keskel soomusrongide ülem kapt. A. Irv †, soomusrongi Nr. 2 ülem al.-kapt. J. Lepp ja leitn. Sabolotnoi †

Soomusrongide juhid suunisid tegevuse Tartu sihis. Vormeerimisel olev soomusrong nr. 4 jäi Tapa sõlme kaitseks. 10. jaan. vallutatakse Rakke ja 13. jaan. hilja õhtul on juba äge lahing Äksi kirikumõisa juures. Kardetakse ja kiirustatakse suure Jänese silla pärast Emajões.

Tartu vallutamine 14. I. 1919. a. 13. jaan. õhtul leitn. Kuperjanov tuli soomusrongile ja teatas, et tema soovib oma meestega soomusrongidega seltis tungida Tartu peale. Kurdab ainult, et kõikidel meestel pole püsse. Soomusrongidel on aga enamlastelt võetud püsse ülearu, mis antakse kuperjanovlastele. Jänese sild saadakse peaaegu tervelt kätte. Tartu vallutamine sünnib selle järele s.-rongide nr. 1, nr. 3 ja Kuperjanovi par-

esirinnas võitlejaile. Varsti sõitis Tartust pealtnäha hästi soomustatud enamlaste soomusrong ja, peatudes ülevalkirjeldatud jalgväe osa kohal, hakkas pommitama Jänese silla sihis, kust peagi samaga vastati. Eestlaste poolt lastud mürsud kukkusid otse enamlaste soomusrongi lähedusse ja üks isegi soomusrongi külje alla. Olin arvamisel, et nüüd enamlaste soomusrong ei pääse paigast, kuid rong hakkas siiski pikkamisi Tartu poole taganema. Samal silmapilgul üks Eesti soomusrongilt lastud mürsk kukkus otse enamlaste soomusrongi esimese suurtüki platvormile, hävitas suurtüki juures töötava meeskonna ning kiskudes lahti platvormi terassoomuse. Rong hakkas täie auru all Tartu poole taganema. Enam-

laste suur jalaväe osa, keda seati ritta tuldesaatmiseks, nägi sündmust pealt. Soomusrongi purustamine ja selle kiire taganemine mõjus jalaväe osale niivõrd masendavalt, et ei suudetud korda jalule seada. Üksikute ähvardustest hoolimata jalavägi jooksis kabuhirmus kokku ja põgenes paaniliselt Tartu poole.“

15. jaan. soomusrongid sõitsid Tartust Elva poole. Punased olid taganemas, kuid nende poolt oli raudtee paljudes kohtades lõhutud, mis takistas kiiret edasi-liikumist. Ka tuli lüüa lahinguid vastase soomusrongidega ja jalaväe osadega. Muuseas saatsid nad Vapramäe juures meie vastu hiinlasi, kes olid ütlemata külmaverelised, kuid sealjuures väga oskamatud sõjamehed. Voika ja Elva sildade parandamist takistasid enamlased aegajalise pommitamisega.

18. jaan. tuli ülemjuhatajalt polkovnik Puskari ja kpt. Partsi nimele telegramm: „Vabariigi sõjavägede nimel tänan 2. diviisi väeosasid, iseäranis soomusronge, selle suurepärase töö eest, mis Tartu meie kätte andis. Olen kindel, et see tähtis Eesti linn enam meie käest ära ei lähe...“

22. jaan. hommikul tungivad soomusrongid Elvast Valga poole. Siin pidi esimest korda lahingust osa võtma ka soomusrong nr. 4, mille 8. jaan. vormeeris s.-rong nr. 1 kuulipild. k-do noorem-ohv. alamleitnant Hans Jaakson. Alguses oli rongil ainult kaks soomustatud vagunit 8 kuulipildujaga.

Järgmine (23. I. 1919. a.) Kirepi lahingu päev oli kaotuste poolest meile õnnetu. Siin langes s.-rongide nr. 1 ja nr. 3 ühendatud dessantide juht alam-kpt. Jüri Ratašep, kes oli üldiselt tuntud äärmiselt julge ja ägeda soomusronglasena. Samas lahingus said haavata 4 ohvitseri ja 5 sõdurit, kellest hiljem surid haavadesse ltn. Roosman ja alam-kpt. Volimann. S.-rong nr. 1 juures šrapnelli killuga sai käest haavata kpt. K. Parts. S.-rongide ülema kohused võttis oma peale kpt. A. Irv.

24. jaan. jõudsid Kuperjanovi partisanid s.-rongide ülema käsutusse. Samal õhtul kpt. Irv telegrafeeris:

„Kell 1600 ilmusid partisanid ülltn. Kuperjanovi juhatusel minu käsutusse: neile sai ülesandeks Uderna-Teidla liinile asuda ja Tartu vabatahtliste pataljoniga õhtupool sidet luua.“

25. jaan. vallutatakse Pritsu ja Puka, 27. jaan. Keeni. Keeni vaenlane jättis

Käpten A. Irv †

Soomusrongide diviisi tähtsaim juht ja suurem kangeline.

maha 19 vagunit, 1 veduri, 4 vagunit suurtüki laskemoona, 8 kuulipildujat, püsse, padruneid, lõhkeainet ja hulk surnuid (viimaste hulgas koguke hiinlasi). Keenist edasi sõites enamlased lasksid „met-siku“ veduri meie soomusrongide peale. Selle veduri teelt koristamine ja umbes veerand klm. pikkuselt lõhutud raudtee parandamine võttis üle ööpäeva aega. 28. jaan. enamlased jätsid Sangaste jaama lähedusse üle 30 surnukeha. Sillad Sangastest Valga poole olid purustatud. Nende parandamine nõudis aega, nii et vahepeal partisanid soomusrongidest ette jõudsid. Sellepärast kujuneski partisanide lahing raudtee läheduses Paju mõisa juures väga raskeks, et meie soomusrongid ei saanud partisane abistada, kuna enamlaste soomusrongid mõisa kaitsmist toetasid.

Valga. 1. veebr. varahommikul Kuperjanovi partisanid liiguvad maanteed ja soomusrongide dessandid raudteed mööda

Valga poole ning jõuavad ühel ajal, partisaanid ühelt poolt ning dessandid raudtee sihis teiselt poolt, Valka, kust vaenlane öösel taganes.

Valgast saadi hulk sõjasaaki.

Kitsaropalise soomusrongide tegevus.

Kr. soomusrong nr. 1 valmistati Pärnus raudtee töökojas 1918. a. detsembrikuu viimastel päevadel. Rongi ülemaks

18. jaan. tungis ta mõlemate kr. s-rongidega Ruhja peale, kuid suutis selle 6. polgu toetusel vallutada alles järgmisel päeval. Kr. s.-rong nr. 3 sõitis Tallinnast liinile 26. jaan. Rongi vormeerimist juhatas kpt. Engmann, kes ka määrati rongi esimeseks komendandiks.

Pikksaare. 21. ja 22. jaanuaril kr. soomusrongidel oli suurem lahing Pikksaare all. Lõhutatud raudtee tõtr

Grupp väljapaistvaid soomusrongide juhte 1919. a.

Keskel kaptenid A. Irv ja K. Parts.

määrati ltn. Saar. Rongi koosseis — 4 ohvitseri ja 26 sõdurit. Uueaasta õhtul kr. s.-rong nr. 1 sõitis liinile, kus ta kuni kr. s.-rongi nr. 2 väerinnale jõudmiseni käis 6. polgu alla. Algul rongi meeskonnal oli palju tegemist sildade parandamisega. 8. jaan. s.-rong jõudis juba Mõisakülasse ning järgmisel päeval tungis Ruhja peale. Suuremat tegevust aga saadi alata alles siis, kui kr. sr. nr. 2 jõudis liinile.

Kr. s.-rong nr. 2 ehitati J. Pitka käsul Tallinna sadama tehastes. Rongi vormeeris al.-kpt. Laamann, kes sai rongi esimeseks komendandiks. Rongi väljasõidul 12. jaan. rongil oli peale ohvitseride 22 meest. Mõisakülast dessandile tuli lisaks 50 skouti kpt. Pinka juhatusel.

Pärast kr. sr. nr. 2 liinile jõudmast kpt. Peters nimetati kitsaropaliste soomusrongide ülemaks.

rongid jaama ei pääsenud. Skoudid, umbes 40 meest, kpt. Pinka ja ltn. Pinka juhatusel tungisid kahes osas jaama peale ning vallutasid selle, saades 4 kuulipildujat, palju laskemoona ja 13 vagunit. Vaenlane kaotas 8 surnut ja 20 haavatut. Skoutide kaotus — 3 surnut ja 4 haavatut. Nagu hiljem selgus, oli siin antud hoop punaväe nii segi paisanud, et terved roodud laiali jooksid ja ära kadusid.

30. jaan., umbes 6 versta Talli jaamast edasisõites, sündis kokkupõrge kr. s-rongid nr. 1 ja nr. 3 vahel, nii et mõlemad rongid tulid saata Mõisakülasse remonti. Skoudid ja kr. sr. nr. 2 jõudsid 1. II. Valka, kust järgmisel päeval algasid tegevust Marienburgi sihis.

Marienburgi operatsioon algas 13. veebr. eesmärgiga tõrjuda tagasi enamlised hulgad Valga alt. Ilusa

eeskujuna sr. dessandi tegevusest oli 17. veebr. varahommikul ltn. H. Pinka poolt 20 mehega Mustajõe silla vallutamisretk, mis täielikult õnnestus. Olgugi, et enamlastel kõik oli valmis pandud suure Mustajõe silla õhkulaskmiseks, ei suutnud nad seda dessandi poolt ootamatult antud hoobi tagajärjel teostada. Samal päeval soomusronglaste poolt vallutati Mõniste jaam ja mõis, Hoppa jaam, alev ja mõis ning soomlaste poolt Marienburg. Marienburgi vallutamiseag muutus aga kr. s.-rongide seisukord raskeks, sest pikal rindel (70 versta pikkusel Valga-Marienburgi raudtee liinil) enamlased katseid tegid s.-ronge seljatagusest ära lõigata. Eriti raske oli kr. s.-rongide seisukord 3. ja 4. märtsil, mil ägedaid lahinguid lüües oldi sunnitud taganema kuni Mustajõe sillani. Rongid kaitsesid silda vaenlase ägedate pealetungide vastu kuni 17. III., millal vaenlase suure ülejõu survele sild jäeti maha.

Leitnant Julius Kuperjanov †

23. III. Kaagvere läheduses sai haavata. Nüüd jäi ajutiseks kr. s.-rongide ülemaks kpt. Laaman.

Ägedaks lahingu- ning teiseks suuremaks kaotuse päevaks kr. s.-rongidele kujunes 7. aprill, millal enamlaste mürsk purustas tee kr. s.-rongi nr. 4 seljatagant ning rongi juures sai rongi ülem granaadi läbi põrutada ja püssi kuulidest haavata. Mehed, kes jäid juhatuseta, põgenesid vaenlase survele rongilt. Rong jäi vaenlase kätte.

22.—28. aprillini kr. s.-rongid tegutsesid enamlaste Võru sihis pealetungi paraliseerimiseks.

Kr. s.-rongide dessandid Pihkva liinil. 15. juulil 1919. a. kitsaroopalistelt soomusrongidelt nr. 1, 2 ja 3 saadeti dessandid, igalt rongilt umbes 75 meest, Pihkva liinile. Algul kr. s.-rongide dessant töötas s.-rongide tagavara pataljoni koosseisus, kuid oktoobri kuul sellest moodustati iseseisev dessant osa kpt. Engmanni juhatusel. Alles vaherahu maksmahakkamisel dessandid toodi rongidele tagasi.

Valga-Võru-Petseri-Irboska.

Enamlaste poolt taganemisel lõhutud raudteed ja sildu parandades s.-rongid jõudsid 4. veebr. Võru jaama, kust saadi hulk vaguneid, kaks vedurit, 42 lin. suur-

Kol.-leitn. Poopuu
Soomusrongi diviisi stabül

Raskemad kaotused olid 20. märtsil Taevola lahingus, kus kr. s.-rongil nr. 2 langes kitsaroopal. soomusrongide ülem kpt. Peters ja teadmata kadunuks jäi 12 meest. Kpt. Peters'i surma järele tema ametkohale määrati kr. s.-rongi nr. 3 komendant kpt. Engmann, kes omakorda

tüki platvorm, 4 rasket kuulipildujat ja hulk laskemoona.

Veebr. keskel kpt. Irv võttis ette väga julge operatsiooni. Ta tungis 14. II. kahe rongiga Petserist kuni Irboskani sügavale vaenlase rindesse, vangistades Irboska läheduses Kolomna külas punaste 85-da küti polgu staabi 50 punaväelasega. Saadi hulk varustust — „soomust“. 14.—19. veebr. Irboska jaama oma käes

Kurvits, 7. jalaväe polgu ülem kpt. Anderson, Scouts pataljoni ülem kpt. Pinka, kpt. Reissar ja Kalevi maleva pealik Tõnson. S.-rongide div. ülem kpt. Irv seadis kokku nõupidamisel läbiarutatud peajoonte põhjal operatsiooni täieliku kava. Ülevahtimised juhid ja väeosad ning soomusrongid nr. nr. 1, 2, 3 ja 5 kpt. Irve üldjuhatusel võtsid Petseri operatsioonist osa.

Kuperjanovi partisani pataljoni ohvitseride Kogu 1919. a. talvel.

hoidmise lahingud olid ägedamaid Vabadussõjas. S.-rong nr. 3, kes vahepeal Stackelni sihis liini pidas, vahetati 21. II. s.-rongi nr. 1 poolt. 11. märtsil ollakse sunnitud maha jätma Petseri jaam. 19. märtsil soomusrongide dessandid käsi käes 7. polgu osadega, vallutavad mõlemad Kollodavitschad, Madiküla, Kliima, Korõga, Viiva ja Orava mõisa.

27. III. ülemjuhataja annab käsu: „Lõuna väerinna korraldamiseks ja kergendamiseks käsen: Scouts pataljon ühes 3-da patareiga, Kuperjanovi partisaanid ja Kalevi maleva annan soomusrongide ülemjuhataja käsutada.“

Petseri tagasivõtmise operatsioon 29. III. 19. a. 27. märtsil oli Petseri tagasivõtmise plaani läbiarutamine, millest võtsid osa 2. jalaväe polgu ülem al.-polk.

Lahingu käigu kohta kpt. Irv telegrafeerib 29. III. kl. 1600 järgmist: „Ltn. Sabolotnõi sõitis sr. nr. 1-ga Petseri sihis välja. Kl. 0245 parandas teed. Kl. 0545 algas äge võitlus vaenlase soomusrongiga, mis kestis kuni kl. 0645, siis aga Petseri taganes. Meie suurtükitali oli vaenlase soomusrongi tabanud, viimasel suurtükki ärarikkudes. S.-rongid nr. 2 ja 3 toetasid oma suurtüki tulega skoute. Kl. 0750 sõitsid ka nemad Pihkva sihis välja Petseri alevit ja külasid oma tule all hoides.“

Kl. 1010 läks rongide dessant lipn. Villemi, al.-ltn. Bärenklau ja Behrsin'i juhatusel Petseri alevi peale põhja-hommiku poolt. Tunnise võitluse järele langes Petseri alev meie vahvate sõdurite kätte ilma kaotusteta meie poolt. Sõja-

saak rikkalik: 3 suurtükki, neist üks 3“, teised Schneideri 42 lin. hulga laskemootagavaraga. Peale selle hobused, riistad, püssid, kuulipilduja osad, padrunid, köögid, vankrid ja muud sõjasaaki. Vangisi 26.“

Kol.-leitn. Luiga

Soomusrong Nr. 3. ülem Vabadussõjas.

10. aprillil viis suurvesi Piuša silla rongide seljatagant, millest vaenlane paari päeva järele sai teada ja hakkas ägedasti pealetungima. Meie väed võitlesid aga visalt ja ei taganenud. Sild, mida s.-rongide inseneri juhatusel ehitati, sai 18. IV. kl. 1200 valmis.

Aprilli kuu teisel poolel enamlased tungisid lõunast Võru sihis, et Valga-Petseri raudtee liini äralõigata. Nad jõudsid Võru saamale 6 klm kaugusele, kus said kinnipeetud ja s.-rongi nr. 1 dessandi poolt 23. aprillil suurte kaotustega tagasi löödud.

Sr. nr. 3 dessant, kes 18. aprillil Tsooru vaenlasele vastu saadeti, lõi vaenlase Kõrgepalu mõisast välja ja ajas taga kuni Matsi taluni.

Aprilli lõpul enamlased ähvardavad Valgale läheneda, mille likvideerimisel 27. apr. Egle juures langes soomusrongide div. ülema k. t. kpt. Irv. Divisjoni juhtimise võttis oma kätte kpt. K. Parts, soomusrong nr. 1 ülemaks kinnitati ltn. Ed. Neps ja rong nimetati ümber soomusrong „Kaptan Irv’eks“.

Pihkva vallutamise operatsioon. 23. maiks koondati Petseri-Koscheljaharaiooni Kuperjanovi partisaanid, Kalev-

laste maleva, soomusrongid „Kaptan Irv“, nr. nr. 2, 3 ja 5.

23./24. mail osa sr. „Kaptan Irv“ dessandist al.-kpt. Raudsepp’i juhatusel läheb punaste soomusrongi „Trotski“ äravõtma. Katse ebaõnnestub, kuid vaenlase soomusrong on sunnitud taganema, purustades oma järel raudteed ja 5 silda.

Teid ja sildu parandades s.-rongid tungivad pikkamööda edasi. 25. mail kl. 1030 sõidavad sr. „Kaptan Irv“, nr. 2 ja nr. 3 Irboska jaamast Moglino poole: ees löögiosad, siis kolm staabi osa ja remontrong. Enamlaste poolt sõidab samuti vastu kolm soomusrongi. Algab äge vastastikune laskmine. Varsti on aga enamlaste s.-rongid sunnitud taganema, jättes Moglino jaama kaks soomusrongi läbilastud vagunit. Sama päeva õhtul partisanid ühes s.-rongi luurajatega jõuavad

Al.-kapt. Unt

*Kuperjanovi partisaani pataljoni ülem.
Üks esimene partisan.*

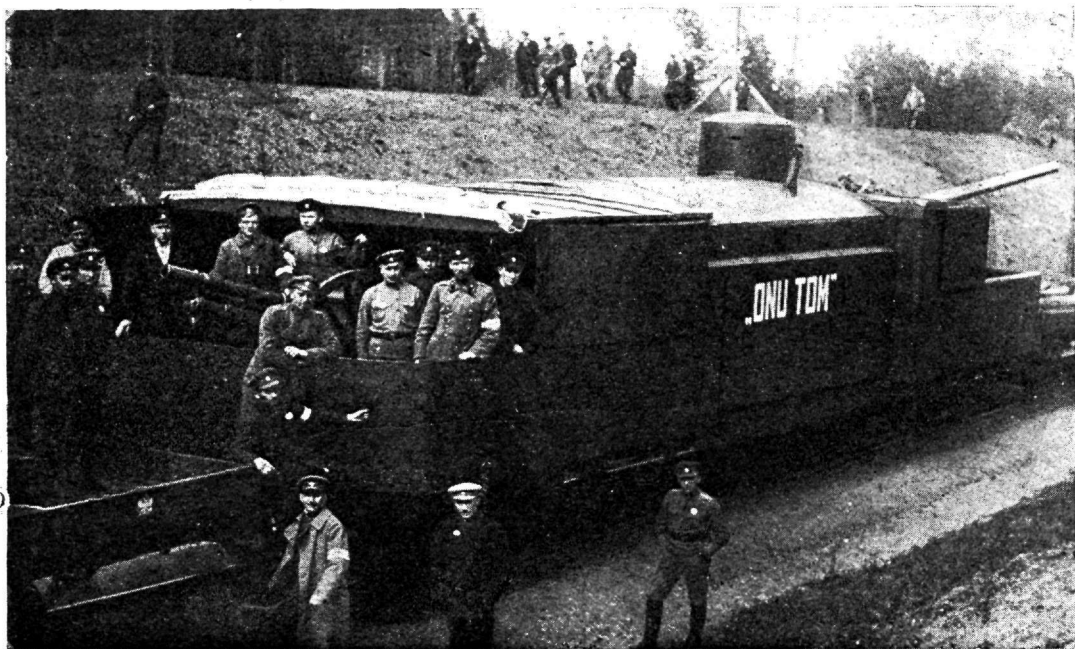
Pihkva, kuna enamlaste poolt lõhutud Polkovoja silla tõttu soomusrongid pidid jääma Polkovoja jaama. Järgmisel päeval dessandid lähevad Pihkva patrulleerima; valvetõkked pannakse välja. Pihkvast saadud sõjasaak oli kaunis suur.

Landeswehr.

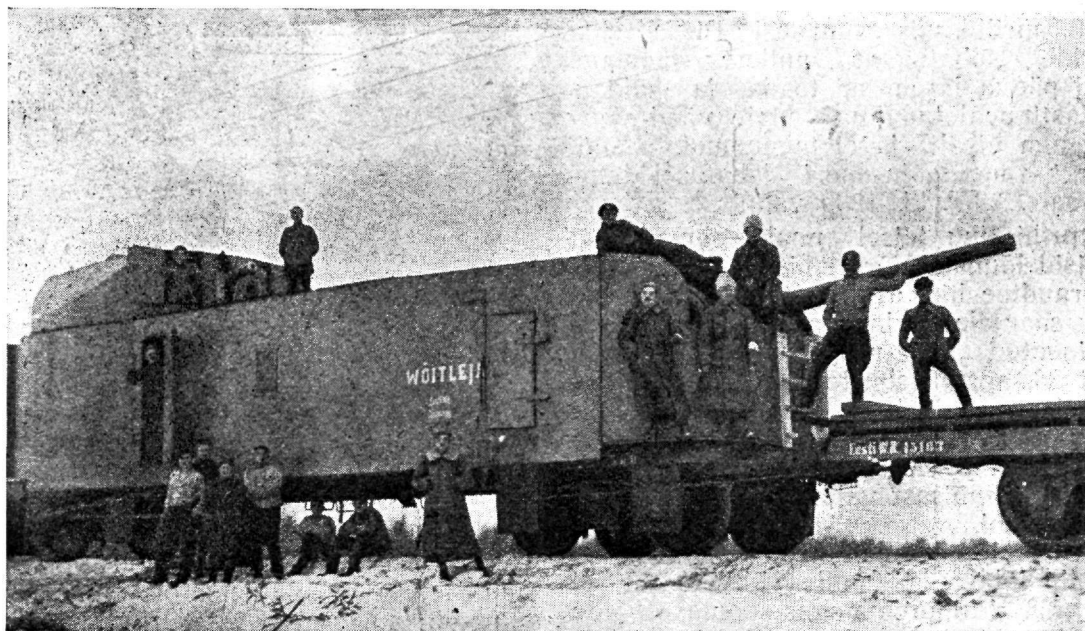
Pihkva vallutamise järele, teise päeva õhtul, sr. nr. 2 sõitis Stackelni ning

Stackelni silla paranduse järele jõudis 2. juunil Võndu, kus saadi teateid Landeswehri kohta. 5. juunil kl. 1200 oli vii-

ülemjuhataja nõude täitmist Landeswehri poolt. Rong peatus enne Amoti silda. Minööri pihta, kes Amoti silda järelvaa-

Soomusrong Nr. 3 1919. a.

Soomusrong Nr. 5 suurtükiplatvorm „Võitleja“.

mane tähtaeg, millal Landeswehr pidi tõmbuma Eesti ülemjuhataja poolt tähendatud joonele. Sel päeval sõitis sr. nr. 2 Võnnust Riia sihis, et kontrollida meie

tama saadeti, avati Landeswehri poolt tuli. Minöör sai haavata. Veidi hiljem rongi peale tungisid ahelikud metsast mõlemalt poolt raudteed. Rongilt avati tuli

ja suurem osa pealetungijatest niideti maha. Varsti töid luurajad teate, et Landeswehr liigub seljataha. Tagasisõites nähakse, kuidas seljataga tee õhku lastakse. Samal ajal avab Landeswehr tule rongi pihta. Rongilt vastatakse. Tule all suudetakse siiski tee ära parandada ja sõidetakse tagasi. Sellega oli alanud sõjategevus Landeswehri vastu. Lahingud kestavad kuni 10. juunini, millal liitlaste pealekäimisel tehakse Landeswehri vastu vaherahu. Vaherahu kasutab aga Landeswehr oma vägede koondamiseks ja ümbergruppimiseks ja Saksa raudse diviisi kohaletoimetamiseks. Vahepeal kestsid läbirääkimised rahu tegemiseks, kuid tagajärjetult.

21. juuni varahommikul Landeswehr algab raudtee suunas pealetungi Volmari sihis. Läti Võnnu 2. polk jooksis laiali, jättes temale antud piirkonna rinnet lahti.

Kapten Lepp
Rongitül Valga võtmise ajal.

Raske seisukorra raudtee suunas likvideerisid soomusrongid oma dessant osadega ja parajasti kohalejõudnud Kuperjanovi partisanidega ning Kalevlaste malevaga, kes mitte ainult ei pannud vaenlase

St.-kpt. Neps.

pealetungi seisma, asusid otsekohe ise pealetungi. Vaatamata Landeswehri visale vastupanule, löödi ta raudtee suunas meie soomusrongide div. osade poolt taganema ning juba 23. VI. kl. 0730 meie soomusrongi dessantosad jõudsid Võndu. Võnnus langes saagiks üks vedur, kolm rikutud rasket suurtükki, 102 vagunit sõjavarustusega ja toidumoonaga, pommipildujaid, püsse, hulk laskemoona j. m. Seltsimaja, kus palju vaenlase surnukehi ja ladud põletas Landeswehr maha. Võnnust meie s.-rongid tungisid peatamatult edasi kuni Amoti sillani, mis oli vaenlase poolt põhjalikult purustatud. Partisanid ja Kalevlaste maleva jälgis vaenlast kuni Jegeli järvedeni, lüües ägedaid lahinguid. 29. V. kl. 0515 sai Amoti sild valmis ja rongid liikusid edasi. Juuli esimestel päevadel oli Riia meie vägede kätte langemisel, kui Landeswehri soovil ja liitlaste vaheltsobitusel olime sunnitud vaherahu vastu võtma. 3. VII. kell 0700 teatati meie vägedele, et vaherahu Landeswehri vastu on allakirjutatud.

Meie kaotused Landeswehri sõjas olid tuntavad. Et Landeswehri lõpulikult purustada ei lastud, selle tagajärgi saime veel Bermond'ti avantüüris omal nahal tunda.

Pihkva kaitsmisel.

31. mail Pihkva anti Balahovitsch'ile üle, kes paarikümne mehega Pihkva jõudis ja siin jõudusid organiseerima hakkas. Tegelikult Pihkva kaitsjateks jäid esialgu ikkagi Eesti väed. Juuni kuul oli juba Balahovitsch'i osadest kasu, kuid meie soomusrongide div. osadel tuli siiski tihti neid mahajäetud positsioonidele tagasi viia.

Kol.-ltm. H. Pinka
Scouts pataljoni ülem.

10. juulil oli meie I r. soomusrongide paigutus järgmine: sr. „Kapten Irv“, nr. 3 ja nr. 5 Pihkvas; sr. nr. 2 Ramotskoos;

nr. 4 Alt-Schvaneburgis. Juuli kuu teisel poolel s.-rongid töötavad õige energiliselt Luuga, Porhovi ja Ostrovi suunades. Siin oli palju huvitavaid momente, kus meie s.-rongid enamlaste vastu võideldes ainult oma julguse tõttu võidukalt lahingust välja tulid. Näitena võiks tuua ühe meie s.-rongi tegevuse 25. juulil Veschki jaama läheduses.

Siin meie soomusrongi löögiosa võitles ainsa 3" suurtükiga enamlaste kahe tehniliselt kaugelt paremate soomusrongide vastu. Enamlaste umbes neljakordse tule ülejõu all oli meie löögiosa sunnitud pikkamööda taganema. Vaenlase kaks mürsku lõhkusid raudtee meie s.-rongi seljatagant, nii et löögiosa kolm viimast vagunit jooksid roobastest välja. Ainult vedur ühes paari vaguniga ja suurtüki platvormiga jäid roobastele. Tagasilükkumise võimalust polnud, rongi ümber kukkusid mürsud. Meeskond, väljaarvatud mõni üksik, püsis kohal.

Küiresti haagitakse vedur ühes suurtüki platvormiga kraavi jooksnud vagunite küljest lahti ja täiel käigul tormatakse otse vaenlase s.-rongide peale. Ainus suurtükk töötab äärmise intensiivsusega ja heade tagajärgedega. Lähem enamlaste s.-rong saab pihta ning taganeb ja mõni klm ärasõites laseb enese järele tagaajamise kartusel silla õhku. Enamlaste s.-rongi tagaajades sr. „Kapten Irv“ löögiosa sõitis Lokoschi küla kohale enamlaste ahelikku keskele, avas tule

29. märtsil 1919. a. Petseri vallutamisel soomusrong „Kapten Irv“ dessandi poolt lipn. Villemi juhatusel võetud üks suurtükkidest (42-liin. Schneider).
Suurtükitoru taga kapt. Irv (1) ja lipn. P. Villemi (2).

ning saatis dessandi välja. Vastase kaotused olid üle 20 surnu ja 119 vangi.

Soomusrong nr. 6 jõudis Pihkva linnale 1. aug. 19. a. Rongi ülemaks oli ltn. Kivi. Augusti kuu esimesel poolel võitles sr. nr. 3 Põtalovo-Kuprovo sihil ja sr. nr. 4 Viru rindel.

Soomusrongide „Kapten Irv“ ja nr. 3, s.-rongide tagavara pataljoni ja 5-da väljapatarei poolt võeti ette 18. aug. Pihkva taga pealetungi operatsioon, et päästa 6-dat polku ümberhaaramisest. Pealetungil oli edu — 6. polk päästeti raskest seisukorrast.

23. aug. 19. a. nimetatakse soomusrongide divisjon soomusrongide diviisiks. Augusti kuu lõpul s.-rongide diviisi osad katavad meie vägede taandumist Pihkva tagant praegusele riigi piirile.

Major P. Asmus,

vanemaid soomusronglasi, praegu Kuperjanovi patüli k. t.

Bermonditi avantiür.

7. okt. 19. a. saadakse teateid, et Saksamaalt jõuab iga päev rongide kaupa Saksa sõjaväelasi sõjamoonaaga varustatult Miitavi, kes Läti- ja Eestimaa vastu tegevusse määratud. Iga tund on oodata pealetungi Riiale. 8. okt. Läti valitsus palub meilt abi ja juba 9. okt. sõidavad meie s.-orngid „Kapten Irv“ ja nr. 2 Valgast Riia poole.

Rodenpoisi jaamas selleaegne Läti sõjaminister tuleb soomusrongile „Kapten Irv“ ning olukorda selgitades käesolevate

Kalevlaste Maleva juhid 1919. a.

Keskel maleva pealik kapt. L. Tõnson, temast vasakul pealiku abi leitnant O. Tief, paremal adjutant leitn. Arro.

ridade kirjutaja juuresolekul avaldas s.-rongi ülemale järgmist: „Bermontlased on hästi relvastatud ning varustatud, nendega oli juba kokkupõrge. Selgus, et meil on Riias võimatu Bermonditi vägede edasiliikumist seisma panna, mispärast otsustasime Riia maha jätta ning asuda kaitseseisukorda Valge-järvede joonele.“

S.-rongi ülem vastas härra ministrile, et nii kergesti Riia linna bermonditlastele ei tohiks anda, ja et kui teisi vägesi pole, siis Eesti soomusrongid üksi hoiavad vaenlase Düüna jõe joonel kinni.

10. okt. kell 0300 sr. „Kapten Irv“ jõudis Riiga ning peatus Aleksandri väravate juures. Sr. nr. 2 jäi esialgu Jegeli jaama. Soomusrong asub kohe Riiga jõudmise järele Düüna jõe sildade kaitsesele, pannes välja valvetõkked sildade juurde. Lätlased on linna evakueerimisega ametis. Varsti algabki tulevahetus sildade kaitsmisel ning vastastikune pommitamine. Vaenlane tarvitab suurel arvul gaasipomme ja lõhkevaid kuule. Läti sõjavägede ülemjuhataja ja ajakirjandus rääkisid väga kiitvalt meie soomusrongide tegevusest.“

23. okt., kui Bermonditi jõud juba raugemas, lahkuvad meie soomusrongid Riiaist.

Novembri algul meie soomusrongid võitlevad eduga Pihkva eelpositsioonidel ja Põtalovo sihis. Peale selle soomusronge koondati otsustavateks lahinguteks Viru rindele. Nii sõitsid sinna 10. nov. s.-rong nr. 3, 14. nov. s.-rong nr. 2 ja 17. nov. s.-rong nr. 5.

3. jaan. 1920. a. hakkab maksma vahe- rahu, ja 2. veebr. kirjutati alla rahulepin- gule Eesti vabariigi ja Nõuk.-Vene vahel.

Kokkuvõte.

Ruumi puudusel kujunes käesolev kir- jutus ainult üksikute lahingute kuivaks loetluseks. On isegi jäänud mainimata palju tähtsaid operatsioone, lahinguid — rääkimata kangelaslike heitluste üksikasjalikust kirjeldamisest.

Heites pilku soomusrongide arenemis- käigule näeme, et Vabadussõja algul soo- musrong vormeeriti peaaegu juhuslikult, millest sõja kestel võrsus vägev soomus- rongide diviis koosseisuni: soomusron- gide staap, kuus laiaroopalist ja neli kitsa- roopalist soomusrongi ühes nende juure kuuluvate dessantidega, remont- ja va- rustusrongid, Kuperjanovi partisanid, Ka- levlaste maleva, Scouts polk, soomus- rongide tagavara pataljon, soomusautode kolonn, Võru kaitsepataljon, soomusron- gide kuulipildurite kursus, soomusrongide ratsaluurajad, inseneri osa ja diviisi hai- gemaja.

Soomusrongide diviisi osad tegutse- sid peaasjalikult raudteede piirkonnas, missugused suunad elava jõu ja lahing- moona juureveo kerguse tõttu kujunesid lahingutegevuse tuiksoonteks. Eriliselt tähtis oli raudtee suunades vaenlase kin- nipidamine ja seal tema purustamine. Kuivõrra selle ülesandega soomusrongide diviisi osad said hakkama? Peame vas- tama — soomusrongid said nende peale pandud ülesandega hiilgavalt toime. Tea- me ju, et soomusrongid panid tõkke vaen- lase kiirele edasiliikumisele Narva-Tal- linna raudtee suunas.

Pööre Vabadussõjas tuli kõige enne soomusrongide tegevuse piirkonnas. (4. jaan. 1919. a. Kehra lahingus.)

Kehra juurest algas soomusrongide võidukäik: Aegviidu-Tapa-Rakke-Tartu- Valga-Võru-Irboska. Ei oodatud igakord käsku pealetungiks ega abivägesid, vaid lahinguid löödi iseseisvalt jõu ja oskuse kõrgema pingeni. Need olid soomusron- gide diviisi osad, kes vallutasid Pihkva ning sammusid esirinnas Landeswehri jõu purustamisel, võitlesid Põtalovo, Por- hovi ja Ostrovi sihis, Marienburgi ja Pikksaare all ning tegid kaasa Krasnaja- Gorka operatsiooni. Kahtlemata olid ka meie soomusrongid need, kes päästsid meie sõjaliitlase pealinna Bermonditi vä- gede kätte langemisest. Soomusrongide diviisi andis rea tuntumaid Vabadussõja kangelaskujusi.

Soomusrongide diviisi osades lange- sid Vabadussõjas ligi kuussada meest, jäädvustades oma nime vapramate vaba- dusvõitlejate reas. Üle neljasajale annet- tati lahingutes ülesnäidatud vahvuse ja sõjaliste teenete eest Vabaduse Rist ja üle kuuesajale tasuta maa. La- hingutes sai haavata ligi tuhat kaheksa- sada meest.

Langenute ja haavatute nimekirju vaa- deldes torkab silma eriliselt suur kaotus juhtide koosseisus, kõige kõrgematest soomusrongide juhtidest alates: s.-ron- gide ülem kpt. K. Parts saab haavata, te- ma asetäitja kpt. Irv, Kuperjanovi parti- sanide ülem ltn. Kuperjanov, kitsaropa- liste s.-rongide ülem kpt. Peters ja soo- musr. div. suurtükiväe inspektor ltn. Sa- bolotnõi langesid lahingutes. Kõik see tõendab, et võideldi üksmeelselt ja kõrge- matele ametkohtadele pääsesid ainult need, kes juhtimise oskuse kõrval üles- näitasid ka suurt isiklikku vahvust.

Soomusrongide diviis pärandas oma järeltulijatele „soomusrongide vaimu“, mida võimata on kirjeldada, mida peab mõistma, tundma... Kujunes soomusrong- lase tüüp, kes, olles veendunud patrioot, on valmis kõige kangelaslikumaid vägi- tegusid korda saatma.

Hoiame alles, kasvatame ning aren- dame soomusrongide vaimu ja lisame sel- lele juurde peensusteni viimistletud nüü- disaja relvade käsitusoskuse ja taktika- lise vilumuse.

Soomusrongide diviisi kuuluvates väeosades **Vabadussõjas langesid:**

Soomusrong „Kapten Irv“ (end. Nr. 1).

1.	Kapten	Irv, Anton (div. ül. k.t.)	27. IV. 19.	Egle j.
2.	Al. kapten	Ratassepp, Jüri	23. I. 19.	Kirepi.
3.	Leitnant	Sabolotny, Reinhold	1. VII. 19.	Riia all.
4.	Lipnik	Heinrichson, Artur	28. I. 19.	Sangaste jaamas.
5.	„	Hagmann, Konstantin	7. V. 19.	Koscheljäha.
6.	„	Künnapuu, Juhan	21. VI. 19.	Loode.
7.	„	Laretei, Oskar	9. XII. 18.	Püssi jaama j.
8.	„	Soon, Ado	29. XII. 18.	Lehtse mõis.
9.	„	Tiilmann, Robert	13. I. 19.	Voldi jaam.
10.	Ohv. as.	Sarapuu, Valter	30. IV. 19.	Härgmäe all.
11.	Veltveebel	Kallas, August	23. IV. 19.	Kasaritsa juures.
12.	V. all-ohv.	Anton, Arnold	5. II. 19.	Karula.
13.	„	Vaher, Jaan	15. II. 19.	Jrboska jaamas.
14.	„	Grünberg, Voldemar	19. VIII. 19.	Veschki jaama juures.
15.	„	Rootsmann, Jüri	11. II. 19.	Mõniste mõisa j.
16.	„	Köögart, Jüri	18. II. 19.	Jrboska.
17.	„	Martinson, Johannes	19. III. 19.	Orava.
18.	N. all-ohv.	Kärtner, Johannes	6. IX. 19.	Jrboska.
19.	„	Lott, Jüri	6. IX. 19.	Jrboska.
20.	„	Neps, Karl	„	Pihkva
21.	„	Ottenson, August	6. IX. 19.	Jrboska.
22.	„	Puskar, Jaan	29. I. 19.	Sangaste jaamas.
23.	„	Reismann, Johann	12. XI. 19.	Marienhauseri all.
24.	„	Taevas, Jaan	1. III. 19.	Fallino küla juures.
25.	Kapral	Aaren, Mihkel	19. III. 19.	Orava mõisa j.
26.	„	Käba, August	13. III. 19.	Tschalzenko küla j.
27.	„	Niggol, Arnold	3. VI. 19.	Haavadesse surnud.
28.	Reamees	Alliksoo, August	„	„
29.	„	Antson, Aleksander	6. IX. 19.	Jrboska jaama j.
30.	„	Eevart, Villem	„	„
31.	„	Einmets, Villem	„	„
32.	„	Ein, Johannes	23. IV. 19.	Kasaritsa all.
33.	„	Hirt, Konstantin	29. V. 19.	Haavadesse surnud.
34.	„	Jaanisson, Martin	24. II. 19.	Stackelni.
35.	„	Kahro, Aleksander	15. XII. 18.	Vaivara.
36.	„	Kalam, Jaan	25. II. 19.	Stackelni.
37.	„	Keskküla, Aleksander	21. III. 19.	Kollodavitscha.
38.	„	Kull, Hindrik	14. X. 19.	Riias.
39.	„	Kitt, Aleksander	2. IV. 19.	Orava mõis.
40.	„	Karis, Georg	21. VI. 19.	Loode.
41.	„	Kuusik, Eduard	„	„
42.	„	Kuus, Voldemar	21. VI. 19.	Loode.
43.	„	Kiik, Voldemar	„	„
44.	„	Koel, Aleksander	„	„
45.	„	Kocher, Felix	22. VI. 19.	„
46.	„	Kuus, Otto	19. VIII. 19.	Veschki.
47.	„	Kikiifer, Artur	„	„
48.	„	Kurvits, Eduard	„	„
49.	„	Kalam, Tõnis	18. X. 19.	Riia jaamas.
50.	„	Kaunis, Aleksander	„	„
51.	„	Kurvits, Karl	25. III. 19.	Orava mõis.
52.	„	Klavin, Aleksander	9. V. 19.	Koscheljäha.
53.	„	Laeva, Hugo	23. IV. 19.	Kasaritsa all.
54.	„	Lipand, Harald	18. II. 19.	Jrboska jaamas.
55.	„	Madisson, Mihkel	14. II. 19.	„
56.	„	Neumann, Tõnis	18. II. 19.	„
57.	„	Nelke, Karl	3. XII. 18.	Vaivara.
58.	„	Pillai, Jaan	4. IV. 19.	Koscheljäha.
59.	„	Pukk, Vassili	9. V. 19.	„
60.	„	Pärn, Magnus	21. VI. 19.	Loode.

61.	Reamees	Reinson, Otto	28. I. 19.	Sangaste.
62.	"	Ratas, Aleksander	2. VII. 19.	Riia all.
63.	"	Sabuuri, Rudolf	26. I. 19.	Tartus.
64.	"	Sommer, Eduard	18. X. 19.	Riia Jaamas.
65.	"	Saarmann, Aleksander	19. III. 19.	Tartus.
66.	"	Tilling, Aleksander	25. V. 19.	Moglino.
67.	"	Tiinits, Arnold	29. I. 19.	Sangaste.
68.	"	Timmusk, Boris	18. II. 19.	Irboska.
69.	"	Vaher, Anton	22. II. 19.	Stackelni.
70.	"	Välja, Priidu		
71.	"	Vapper, Peeter	2. VII. 19.	Riia all.
72.	"	Vomm, Albert	19. III. 19.	Orava mõis.
73.	"	Viisileht, Johannes	14. VI. 19.	Tallinnas.
74.	"	Feldmann, Voldemar	6. IX. 19.	Irboska.
75.	Velsker	Peterson, Johannes	18. X. 19.	Riia.
76.	"	Teevert, Kristjan	11. II. 19.	Mõniste.
77.	"	Volt, Ernst		
78.	Sanitar	Aader, Karl	5. XI. 19.	Schlipatsi küla j.

Soomusrong Nr. 2.

70.	Leitnant	Truuts, Peeter	29. XII. 19.	Annemõisa.
80.	"	Reimann, Konstantin	31. XII. 18.	Koolma küla j.
81.	"	Maibaum, Robert	21. I. 19.	Uderna mõisa j.
82.	Lipnik	Tenneberg, Marti	8. III. 19.	S. Netschajeva küla j.
83.	Leitnant	Penka, Herbert		
84.	Lipnik	Vares, Boris	22. VI. 19.	Skangali mõisa j.
85.	Ohv. as.	Kontus, Voldemar	6. VI. 19.	Võnnu linna all.
86.	Veltv.	Assmann, Martin		
87.	V. a. o.	Laanbach, Artur	2. I. 19.	Haavadesse surnud.
88.	"	Kammer, Eugen	17. II. 19.	Irboska.
89.	"	Tõnson, August	14. III. 19.	Orava mõis.
90.	"	Kiviloo, Friedrich	17. V. 19.	Stackelni j.
91.	N. a. o.	Paat, Theodor	17. VII. 19.	Koschino k.
92.	Kapral	Tellissar, Jaan	27. VII. 19.	Ostrovi all.
93.	"	Buuhvard, Juuli	22. VIII. 19.	Tscherjaha silla j.
94.	"	Matiesen, Johannes	28. XII. 19.	Plüscha silla j.
95.	Vabataht.	Naaris, Jaan	29. XII. 19.	Annemõisa.
96.	"	Treiberg, Kristjan	8. III. 19.	S. Netschajeva k.
97.	"	Sisask, Artur	19. III. 19.	Orava mõis.
98.	"	Reisner, Valter	25. V. 19.	Pihkva.
99.	Reamees	Kuusmann, Ernst	22. I. 19.	Haavadesse surnud.
100.	"	Kroon, Karl	27. II. 19.	Sabelina k.
101.	"	Lessenberg, Aleksander	19. III. 19.	Orava mõis.
102.	"	Valdmann, Rudolf	"	"
103.	"	Paart, Johannes	"	"
104.	"	Tammjärv, Oskar	"	"
105.	"	Püss, Hans	"	"
106.	"	Kristjan, August	4. IV. 19.	Makarovo k.
107.	"	Rosenberg, Eduard	17. V. 19.	Stackelni j.
108.	"	Vaarik, Aleksander		"
109.	"	Kuldverk, Eduard	22. VI. 19.	Skangali mõis.
110.	"	Lemet, Vassili	17. VII. 19.	Ostrovi all.
111.	"	Ivanov, Nikandr	3. VIII. 19.	"
112.	"	Tamm, Jaan	"	"
113.	"	Pendis, Johan	15. X. 19.	Riia.
114.	"	Murakas, Peeter	"	"
115.	"	Tavits, Jaan	"	"
116.	"	Tiimann, Alfred	5. XI. 19.	Brontsõna k.
117.	"	Uibo, Johan	28. XII. 19.	Plüscha silla j.
118.	"	Ambus, Sander	27. VII. 19.	Ostrovi all.
119.	Sanitar	Böckler, Karl	22. VI. 19.	Skangali mõis.

Soomusrong Nr. 3.

120.	Al. kpt.	Vollmann, August	23. I. 19.	Kirepi.
121.	Leitnant	Roosmann, Georg		"
122.	"	Siimann, August	18. V. 19.	Koscheljäha.
123.	Lipnik	Reinberg, Richard		Haavadesse surnud.

124.	Lipnik	Oja, Jaan	8. IV. 19.	Koscheljäha.
125.	"	Vassermann, Theodor	22. IV. 19.	Mõniste.
126.	V. a. o.	Piilmann, Mihkel	24. IV. 19.	Sanna mõis.
127.	"	Külaots, Leonhard	12. V. 19.	"
128.	"	Raun, Otto	21. VI. 19.	Loode jaam.
129.	"	Korrsaar, Mihkel	28. VII. 19.	Ostrovi all.
130.	"	Pormann, Johannes	16. X. 19.	Krasnaja-Gorka.
131.	"	Muldaa, Nikolai	"	"
132.	N. a. o.	Linnabet, August	22. I. 19.	Uderna mõis.
133.	N. feierv.	Prommik, Erich	15. V. 19.	Haavadesse surnud.
134.	N. a. o.	Ahlberg, Tõnu	17. V. 19.	Stackelni all.
135.	"	Tammann, Mart	18. VII. 19.	Karamõscheva.
136.	"	Kõrtsmik, Mihkel	24. VII. 19.	Haavadesse surnud.
137.	"	Lange, Gustav	30. III. 19.	Ostrovi all.
138.	"	Väli, Oskar	16. X. 19.	Krasnaja-Gorka.
139.	"	Suursaar, Ado	"	"
140.	Kapral	Tamm, Friedrich	25. IV. 19.	Haavadesse surnud.
141.	"	Janto, Jüri	2. VII. 19.	Rodenpoisi all.
142.	Reamees	Mittag, Aleksander	5. III. 19.	Stackelni all.
143.	"	Lohuaru, Peeter	"	"
144.	"	Kukk, Rudolf	"	"
145.	"	Priimann, Jüri	"	"
146.	"	Läänemets, Hugo	"	"
147.	"	Ende, Richard	"	"
148.	"	Viikmann, Arthur	"	"
149.	"	Grünberg, Herbert	6. III. 19.	"
150.	"	Pähu, August	16. III. 19.	"
151.	"	Grünberg, Harald	9. III. 19.	"
152.	"	Nahk, Osvald	"	"
153.	"	Straus, Voldemar	2. III. 19.	"
154.	"	Kokla, Johannes	11. III. 19.	"
155.	"	Holm, Johannes	16. III. 19.	Õnnetu juht. rongil.
156.	"	Verner, Jüri	20. III. 19.	Tsooru all.
157.	"	Aller, Mihkel	"	"
158.	"	Truumees, Konstantin	"	"
159.	"	Looke, Ernst	24. III. 19.	Kocemetsa
160.	"	Pöld, Jaan	30. III. 19.	Petseri.
161.	"	Ellik, Aleksander	"	"
162.	"	Räabis, Andrei	"	"
163.	"	Riiga, Vladimir	"	Belohvostova all.
164.	"	Nokkur, Albert	"	Petseri.
165.	"	Tõnnisson, Johannes	30. VII. 19.	"
166.	"	Raamat, Voldemar	4. IV. 19.	Vaschina-Gora.
167.	"	Pukk, Jaan	5. IV. 19.	Haavadesse surnud.
168.	"	Järv, Jaan	8. IV. 19.	"
169.	"	Tigane, Johannes	22. IV. 19.	Mõniste mõis.
170.	"	Raudsepp, August	"	Jäljeta kadunud.
171.	"	Lindemann, Mihkel	24. IV. 19.	Sanna mõis.
172.	"	Nuga, Mihkel	24. VII. 19.	"
173.	"	Luiga, Johannes	25. V. 19.	"
174.	"	Pärtel, Aleksander	17. V. 19.	Stackelni all.
175.	"	Rebane, Joosep	"	Jäljeta kadunud.
176.	"	Kukk, August	18. V. 19.	Õnnetu juht. rongil.
177.	"	Kand, Michail	18. V. 19.	Mogliino all.
178.	"	Katvelt, Ado	21. VI. 19.	Loode jaama i.
179.	"	Kuusik, Otto	"	"
180.	"	Mägraken, Ernst	"	"
181.	"	Zirk, Aleksander	30. VI. 19.	Rodenpoisi all.
182.	"	Maarits, August	"	"
183.	"	Tähna, Herbert	"	"
184.	"	Karp, Pavel	14. VII. 19.	Keebi jõel.
185.	"	Kallismaa, Paul	"	"
186.	"	Selberg, Aleksander	28. VI. 19.	Ostrovi all.
187.	"	Luts, Johannes	28. VII. 19.	"
188.	"	Laos, Gustav	23. IX. 19.	Haavadesse surnud.
189.	"	Mägi, Priido	27. IX. 19.	"
190.	"	Oot, Mihkel	16. X. 19.	Krasnaja-Gorka.
191.	"	Leesmet, Johannes	16. X. 19.	"
192.	"	Lindeberg, Matias	16. XII. 19.	Plüscha silla j.
193.	"	Tammik, Aleksander	17. II. 19.	Sauleki.

Soomusrong Nr. 4.

194.	Al. kpt.	Kronk, Konstantin	9. VI. 19.	Võnnu.
195.	"	Lang, Artur	17. V. 19.	Stackelni.
196.	Al. ltn.	Peterson, Konstantin	25. IV. 19.	"
197.	V. a. o.	Vuori, Urho	17. X. 19.	Moglino.
198.	Reamees	Tints, Karl	24. III. 19.	Stackelni.
199.	"	Tarning, Karl	25. IV. 19.	"
200.	"	Seefeld, Robert	"	"
201.	"	Sakk, Magnus	"	"
202.	"	Tamm, Jakob	"	"
203.	"	Tekmann, Aleksander	27. IV. 19.	"
204.	"	Altoff, Alfred	17. V. 19.	"
205.	"	Teder, Anton	"	"
206.	"	Vilson, Alfred	9. VI. 19.	Võnnu.
207.	"	Denker, Georg	"	"
208.	"	Aselg, Diedrick	"	"
209.	"	Peterson, Richard	17. X. 19.	Moglino.
210.	"	Reiska, Nikolai	5. XI. 19.	"

Soomusrong Nr. 5.

211	Lipnik	Treuel, Johannes	10. IV. 19.	Irboska.
212.	"	Janson, Arnold	5. XI. 19.	Paneva küla j.
213.	Arst	Ennok, Johannes	7. VII. 19.	Keebi jõel.
214.	Ohv. as.	Falkenberg, Karl	18. XII. 19.	Bereski jaama j.
215.	Sv. am.	Klimberg, Artur	7. VII. 19.	Keebi jõel.
216.	V. a. o.	Magus, Priido	18. XII. 19.	Paneva küla j.
217.	Reamees	Vaaderpass, Herbert	7. VII. 19.	Keebi jõel.
218.	"	Boome, Aleksander	"	"
219.	"	Semjonov, Boris	12. X. 19.	Stemki küla j.
220.	"	Moks, Karl	23. XI. 19.	Sala jaamas.
221.	"	Varmann, Rudolf	"	"
222.	"	Pajumann, Julius	12. X. 19.	Stemki küla j.

Soomusrong Nr. 6.

223.	"	Mihkelstein, August	18. X. 19.	Feodorovschina küla.
224.	"	Käärik, Karl	17. X. 19.	Poddubje küla all.

Kitsaropalised soomusrongid.

225.	Al. kpt.	Peters, Albert	29. III. 19.	
226.	Reamees	Tappu, Karl	28. VII. 19.	Pihkva all.
227.	"	Kirsipuu, Ferdinand	2. V. 19.	" "
228.	"	Umberg, Julius	4. III. 19.	Tiitso mõis.
229.	"	Pöder, Aleksander	18. VII. 19.	Pihkva riindel.
230.	"	Bach, Voldemar	26. V. 19.	Mõniste all.
231.	"	Krustok, August	18. VIII. 19.	Pihkva all.
232.	"	Ardel, Karl	26. III. 19.	Mustajõel.
233.	"	Raun, Johannes	18. VII. 19.	Pihkva liinil.
234.	"	Salu, Aleksander	26. III. 19.	Mustajõel.
235.	"	Sepp, Aleksander	26. III. 19.	Taivola all.
236.	"	Tamberg, Rudolf	"	" "
237.	"	Uustalo, Jaan	20. III. 19.	" "
238.	"	Konna, Karl	26. III. 19.	" "
239.	"	Arro, Eduard	"	" "
240.	"	Normak, Eduard	"	" "
241.	"	Reikson, Anton	"	" "
242.	"	Viiberg, Karl	7. IV. 19.	Hoppa all.
243.	"	Praaga, Jaan	"	"
244.	"	Nuut, Aleksander	21. III. 19.	Mustajõel.
245.	"	Jürgenson, Peeter	7. IV. 19.	Hoppa all.
246.	"	Kuningas, Jaan	21. III. 19.	Hargla silla j.

Kuperjanovi partisanide rügement.

247.	Ül. leitn.	Kuperjanov, Julius	31. I. 19.	Paju mõisa.
248.	Al. kpt.	Aints, August	24. VII. 19.	Fomkina küla j.
249.	Leitnant	Saar, Eduard	31. I. 19.	Paju mõisa.
250.	"	Piip, Nikolai	19. VII. 19.	Fomkina küla all.
251.	Lipnik	Annok, Nikolai	27. I. 19.	Kikka talu j.

252.	Lipnik	Mitnits, Aleksander	31. I. 19.	Paju mõisa all.
253.	"	Vannam, Paul	"	" " "
254.	Junkur	Pedda, Eduard	4. IV. 19.	Ivanovo-Boloto all.
255.	"	Savvi, Vitali	31. I. 19.	Paju mõisa all.
256.	V. a. o.	Kuuse, Jaan	4. IV. 19.	Ivanovo-Boloto all.
257.	N. a. o.	Hoffmann, Johannes	26. I. 19.	Teated puuduvad.
258.	"	Paju, Aleksander	31. I. 19.	" "
259.	"	Abel, Julius	27. I. 19.	" "
260.	"	Luha, Georg	"	Kikka talu I.
261.	"	Suu, Voldemar	21. X. 19.	Uue-Kalisch'i all.
262.	"	Raudsepping, Ferdinand	1. VII. 19.	Gr. Veisseri all.
263.	"	Väljaots, Johannes	"	Haavadesse surnud.
264.	"	Kubja, August	1. IX. 19.	" "
265.	Kapral	Lõhmus, Jakob	24. VII. 19.	Keebi jõel.
266.	"	Mittal, Heinrich	3. XI. 19.	Kalisch'i külas.
267.	"	Kalinin, Ivan	4. IV. 19.	Ivanovo-Boloto küla.
268.	"	Jürgenson, Eduard	"	"
269.	Kirjutaja	Voddi, Gustav	1. I. 20.	Petschki.
270.	Reamees	Veltson, Johan	27. VI. 19.	Rodenpoisi.
271.	"	Mägi, August	25. I. 19.	Rõngu.
272.	"	Jaakson, Elmar	"	"
273.	"	Paukson, August	27. I. 19.	Kikka talu.
274.	"	Saag, Georg	"	" "
275.	"	Paavel, Jakob	"	" "
276.	"	Kurs, Eduard	"	" "
277.	"	Priks, August	"	" "
278.	"	Kivi, Johannes	"	" "
279.	"	Reinvald, Ermin	"	" "
280.	"	Linnamägi, August	"	" "
281.	"	Nurk, Eduard	28. I. 19.	Sangaste.
282.	"	Toss, Johannes	"	"
283.	"	Aruksaar, Richard	31. I. 19.	Paju mõisa.
284.	"	Aunpuu, Johannes	"	" "
285.	"	Ingel, Eduard	"	" "
286.	"	Tabas, Voldemar	"	" "
287.	"	Aidakats, Ludvig	"	" "
288.	"	Leismann, Johannes	"	" "
289.	"	Laos, Johannes	"	" "
290.	"	Nipper, Eduard	"	" "
291.	"	Lang, Jaan	"	" "
292.	"	Pruul, Johannes	"	" "
293.	"	Kütt, August	"	" "
294.	"	Arand, Voldemar	"	" "
295.	"	Kakko, Johannes	5. III. 19.	Petershoi all.
296.	"	Paap, Jaan	25. I. 19.	Pikkasillal.
297.	"	Antonov, Aleksander	14. III. 19.	Keisri talu.
298.	"	Valberg, Johannes	15. III. 19.	Petershoi all.
299.	"	Toots, Berthold	14. III. 19.	Orava mõisa.
300.	"	Meos, Albert	17. II. 19.	Teated puuduvad.
301.	"	Johanson, Hans	19. III. 19.	" "
302.	"	Tellmann, Karl	20. III. 19.	" "
303.	"	Edur, August	31. III. 19.	" "
304.	"	Järve, Oskar	18. III. 19.	" "
305.	"	Mälson, Voldemar	13. IV. 19.	Smolna küla.
306.	"	Tark, Hans	"	" "
307.	"	Kala, August	19. IV. 19.	Metkovitsi küla.
308.	"	Valdmann, Karl	"	" "
309.	"	Treial, Jaan	"	" "
310.	"	Visnapuu, Martin	25. IV. 19.	" "
311.	"	Tänav, Mihkel	13. IV. 19.	" "
312.	"	Suup, August	16. IV. 19.	" "
313.	"	Sastok, Richard	22. IV. 19.	Vaschina Gora.
314.	"	Vannus, August	29. IV. 19.	" "
315.	"	Arand, August	"	" "
316.	"	Viik, Otto	"	" "
317.	"	Grünbach, Eduard	"	Smolna küla.
318.	"	Pälson, Julius	27. I. 19.	Kikka talu.
319.	"	Kuusmann, Johannes	31. I. 19.	Paju mõisa.
320.	"	Gerhard, Artur	26. VI. 19.	Rodenpoisi.
321.	"	Tuul, Jüri	27. VI. 19.	" "

322.	Reamees	Ausing, Arnold	15. VI. 19.	"
323.	"	Punder, August	22. VI. 19.	Loode.
324.	"	Gens, August	27. VI. 19.	Rodenpoisi.
325.	"	Jukk, Johannes	23. VI. 19.	"
326.	"	Vassilo, Karl	20. VII. 19.	Fomkino küla.
327.	"	Visk, Karl	"	"
328.	"	Lühkels, Heinrich	24. VII. 19.	Keebi jõel."
329.	"	Leppik, Eduard	"	"
330.	"	Viik, Karl	25. VII. 19.	V. Irboska.
331.	"	Janson, Jakob	16. X. 19.	Uue-Kalitschi.
332.	"	Seer, Otto	14. X. 19.	Kernovo all.
333.	"	Vassil, Ferdinand	21. X. 19.	Uue-Kalitschi.
334.	"	Terepson, Ernst	27. I. 19.	Kikka talu.
335.	"	Pehme, Johann	22. IV. 19.	Vaschina-Gora k.
336.	"	Kask, Karl	24. VIII. 19.	Vana-Irboska.
337.	"	Tuuberg, Karl	23. X. 19.	Kalitschi all.
338.	"	Laursberg, Jakob	27. I. 19.	Kikka talu.
339.	"	Loos, Karl	23. X. 19.	Kalitschi all.
340.	"	Lukmann, Gottlieb	21. X. 19.	" "
341.	"	Tint, Alfred	"	" "
342.	"	Kriiva, Peeter	"	" "
343.	"	Pintmann, Frits	1. V. 19.	Vaschina-Gora.
344.	"	Veinberg, Johann	16. X. 19.	Uue-Kalitschi all.
345.	"	Saagpakk, Aleksander	24. VIII. 19.	Vana-Irboska.
346.	"	Madal, Ernst	12. VI. 19.	Haavadesse ja haigemaja-
347.	"	Veskimeister, Mihkel	1. VII. 19.	desse surnud.
348.	"	Künnap, Karl	"	"
349.	"	Pahk, Aleksander	6. VII. 19.	"
350.	"	Ennokson, August	24. VII. 19.	"
351.	"	Keromees, Rudolfi	19. VII. 19.	"
352.	"	Lass, Vidrik	31. VII. 19.	"
353.	"	Lawson, Julius	23. VII. 19.	"
354.	"	Seppins, Valter	13. V. 19.	"
355.	"	Tammemägi, Aleksander	14. VIII. 19.	"
356.	"	Kleinschmidt, Richard	13. VIII. 19.	"
357.	"	Pendis, Johan	15. VIII. 19.	"
358.	"	Luht, Oskar	1. VIII. 19.	"
359.	"	Ero, Anton	15. VIII. 19.	"
360.	"	Laine, Jaan	16. VIII. 19.	"
361.	"	Meier, Hugo	22. VIII. 19.	"
362.	"	Mäe, Jüri	16. VIII. 19.	"
363.	"	Kabel, Johannes	25. VIII. 19.	"
364.	"	Sirul, Jaak	29. VIII. 19.	"
365.	"	Engmann, Alfred	20. VIII. 19.	"
366.	"	Siig, Mihkel	3. IX. 19.	"
367.	"	Lest, Eduard	10. VIII. 19.	"
368.	"	Okas, Jaan	1. IX. 19.	"
369.	"	Noot, Johan	22. X. 19.	"
370.	"	Sander, Karl	21. XI. 19.	"
371.	"	Lesberg, Anton	1. XII. 19.	"
372.	"	Folbaum, Johannes	15. XII. 19.	"
373.	"	Ventsel, Kristjan	23. X. 19.	"
374.	"	Laev, Vassili	15. XII. 19.	"
375.	"	Meos, Karl	25. IX. 19.	"
376.	"	Schasmin, August	23. V. 20.	"
377.	"	Paliase, Aleksander	9. III. 20.	"
378.	"	Leppik, Eduard	24. VIII. 19.	"
379.	"	Anderson, Leonhard	6. XI. 19.	"
380.	"	Luha, Adolf	26. I. 19.	"
381.	"	Vossmann, Karl	31. XII. 19.	"
382.	"	Tede, Aleksander	15. IX. 29.	"
383.	"	Puusepp, Reinhold	26. XI. 19.	"
384.	"	Kangur, Peeter	26. XI. 19.	"

Kalevlaste Maleva.

385.	Lipnik	Kasuk, Bernhard	2. IV. 19.	S. Berensjuki.
386.	"	Triumph, Johannes	22. IX. 19.	S. Scherdjanka.
387.	"	Vokk, Oskar	2. IV. 19.	S. Berensjuki.

388.	Ohv. aset.	Tabur, Jakob	15. VI. 19.	Pihkva.
389.	V. a. o.	Pugo, Paul	22. VI. 19.	Loode.
390.	"	Tupits, Richard	27. VI. 19.	Berkofi.
391.	"	Vuubas, Villem	16. I. 19.	Järva küla all.
392.	N. a. o.	Jääger, August	16. I. 19.	"
393.	"	Mädjuvi, August	15. VI. 19.	Pihkva.
394.	Reamees	Ketrov, Erich	23. VI. 19.	"
395.	"	Evert, Johannes	22. VI. 19.	Loode.
396.	"	Hirt, Roman	2. IV. 19.	S. Berensjuki.
397.	"	Jurgens, Erich	7. II. 19.	Oike talu i.
398.	"	Lobjakas, Emil	16. I. 19.	Järva küla all.
399.	"	Seimann, Herbert	"	"
400.	"	Palsner, Johannes	"	"
401.	"	Rosenfeldt, Ernst	"	"
402.	"	Rüütmann, Arnold	2. IV. 19.	S. Berensjuki.
403.	"	Rebast, Herbert	"	"
404.	"	Riiberg, Eduard	22. VI. 19.	Loode.
405.	"	Seeberg, Eugen	24. IV. 19.	Möniste.
406.	"	Tõnisson, Martin	22. IV. 19.	"
407.	"	Uus, Oskar	2. IV. 19.	S. Berensjuki.
408.	"	Vellmann, Hendrik	16. I. 19.	Järva küla all.
409.	"	Vahar, Oskar	7. II. 19.	Teated puuduvad.
410.	"	Vildenik, Johannes	22. VI. 19.	Loode.
411.	"	Vain, Aleksander	"	"
412.	"	Vahar, Bernhard	"	"
413.	"	Õunapuu, Anton	2. IV. 19.	S. Berensjuki.
414.	"	Aru, Jaan	15. VI. 19.	Pihkva.
415.	"	Herrbeger, Aleksander	24. VIII. 19.	"
416.	"	Kakadu, Karl	15. VI. 19.	"
417.	"	Vuusmann, August	29. IX. 19.	"
418.	"	Matson, Ludvig	16. I. 19.	Järva küla all.
419.	"	Kengseppa, Adoli	1. VII. 19.	Skrage silla i.
420.	"	Trefmann, Heinrich	22. VI. 19.	Loode.
421.	"	Ludvig, Johannes	2. IV. 19.	S. Berensjuki.
422.	"	Sternbeck, Voldemar	16. I. 19.	Järva küla all.
423.	"	Ehrenberg, Johannes	27. IV. 19.	Möniste.
424.	"	Käbi, Ferdinand	15. VII. 19.	Pihkva.
425.	"	Piisner, Johannes	26. VI. 19.	Loode.
426.	"	Käppa, Julius	5. VI. 19.	Pihkva.
427.	"	Nipsut, Anton	27. VI. 19.	Riia.
428.	"	Lillepea, Hans	"	Berkofi.
429.	"	Veervald, Voldemar	22. VI. 19.	Loode.
430.	"	Kudreson, Oskar	27. VI. 19.	Berkofi.
431.	"	Sassi, Oskar	22. VI. 19.	Loode.
432.	"	Rääbin, Eduard	"	"
433.	"	Sisto, Abel	"	"
434.	"	Einmus, August	15. VI. 19.	Pihkva.
435.	"	Beinar, Gustav	22. IV. 19.	Möniste.
436.	"	Veber, Leonhard	"	"
437.	"	Pokats, August	16. I. 19.	Järva küla all.
438.	"	Pärt, Jaan	15. VI. 19.	Pihkva.
439.	"	Reimann, Hans	"	"
440.	"	Tamman, Heinrich	5. X. 19.	Korlõi küla all.
441.	"	Unt, Peeter	15. VII. 19.	Pihkva.
442.	"	Toomasberg, Balder	22. III. 19.	Savino küla all.
443.	"	Põllu, Karl	5. VII. 19.	Pihkva.
444.	"	Puss, Arnold	12. X. 19.	Korlõi küla all.
445.	"	Eller, Oskar	22. VI. 19.	Loode.
446.	"	Kesner, August	"	"
447.	"	Leibald, Jaan	19. VII. 19.	Pihkva.
448.	"	Raud, Alfred	15. VI. 19.	"
449.	"	Saalberg, Johannes	"	"
450.	"	Peitel, Aleksander	18. VII. 19.	"
451.	"	Baumann, Aleksander	22. VI. 19.	Loode.
452.	"	Kannoff, Villem	"	"
453.	"	Mänd, August	15. VII. 19.	Pihkva.
454.	"	Mihkli, Gustav	6. XI. 19.	Schelischki.
455.	"	Lobjakas, Aleksander	15. VII. 19.	Pihkva.
456.	"	Perkmann, August	19. VII. 19.	"

457.	Reamees	Tukk, Aleksander	"	"
458.	"	Jürgenson, Andrei	15. VII. 19.	"
459.	"	Laupa, Priido	22. VI. 19.	Loode.
460.	"	Tomp, Johannes	16. VIII. 19.	Pihkva.
461.	"	Kops, Eduard	15. VII. 19.	"
462.	"	Schultsenberg, Paul	VII. 19.	Riia rindel.
463.	"	Kööbler, Jaan	15. VI. 19.	Pihkva.
464.	"	Soopik, Aleksander	22. VI. 19.	Loode.
465.	"	Hernits, Villem	7. XI. 19.	Rammo küla all.
466.	"	Kupits, Theodor	25. VIII. 19.	Pihkva.
467.	"	Tatter, Gustav	1. VII. 19.	Skrogge silla i.
468.	"	Anderson, Johannes	22. VI. 19.	Loode.
469.	"	Kikhofer, Bernhard	2. IV. 19.	S. Berensiuki.
470.	"	Kallmann, August	24. IV. 19.	Möniste.
471.	"	Matiesen, Robert	2. V. 19.	"
472.	"	Pärn, Jaan	2. IV. 19.	S. Berensiuki.
473.	"	Rundstük, Rudolf	"	"

Scouts polk.

474.	Leitnant	Rehe, Jakob	6. IV. 19.	Ivanovo-Boloto k. all.
475.	"	Pinka, Herbert	23. II. 19.	Marienburgi all.
476.	"	Paulmeister, Johannes	6. IV. 19.	Ivanovo-Boloto k. all.
477.	Lipnik	Kippus, Johannes	19. VIII. 19.	Gora küla all.
478.	V. a. o.	Sander, Johannes	27. XI. 19.	Korostelli küla all.
479.	"	Kaur, Lembit	6. IV. 19.	Ivanovo-Boloto k. all.
480.	Kapral	Sild, Hans	20. VII. 19.	Karamõscheva all.
481.	"	Valk, Julius	6. IV. 19.	Ivanovo-Boloto k. all.
482.	"	Veinberg, Eduard	1. IV. 19.	Richgora k. all.
483.	"	Steinberg, Reinhold	3. VIII. 19.	Ostrovi al.
484.	Reamees	Erikov, Kristjan	19. II. 19.	Salisburgi all.
485.	"	Alles, Voldemar	7. IV. 19.	Ivanovo-Boloto k. aff.
486.	"	Valljak, Johannes	24. VI. 19.	Irboska all.
487.	"	Valpi, August	9. IV. 19.	Medkovitsa k. all.
488.	"	Murro, Voldemar	6. IV. 19.	Ivanovo-Boloto k. all.
489.	"	Pollmann, Julius	21. X. 19.	"
490.	"	Tihane, Voldemar	29. III. 19.	Orava küla all.
491.	"	Abel, Karl	"	"
492.	"	Katto, Valter	1. IV. 19.	Richgora k. all.
493.	"	Aaver, Otto	24. V. 19.	Irboska all.
494.	"	Balsam, Eduard	20. VII. 19.	Karamõscheva.
495.	"	Valk, Jakob	19. VII. 19.	"
496.	"	Kraav, Ludvig	6. IV. 19.	Ivanovo-Boloto k. all.
497.	"	Stamm, Johannes	24. V. 19.	Irboska all.
498.	"	Treier, Rudolf	6. IV. 19.	Ivanovo-Boloto all.
499.	"	Mäeots, Johannes	3. VIII. 19.	Ostrovi all.
500.	"	Kolvik, Aleksander	19. VII. 19.	Karamõscheva all.
501.	"	Soo, Johannes	19. X. 19.	Novo-Kalischi all.
502.	"	Joa, Heinrich	8. VII. 19.	Feodorofka k. all.
503.	"	Pärn, Villem	20. VII. 19.	Karamõscheva.
504.	"	Purk, Vassili	"	"
505.	"	Annukas, Karl	14. XII. 19.	Feodorofka.
506.	"	Otti, Leonhard	4. IV. 19.	Ivanovo-Boloto.
507.	"	Mets, Arnold	19. X. 19.	Novo-Kalischi.
508.	"	Kukk, Johann	1. IV. 19.	Richora.
509.	"	Kool, Aleksander	12. IV. 19.	Metkovitschi.
510.	"	Punning, Osvald	6. IV. 19.	Ivanovo-Boloto.
511.	"	Rossmann, Erich	"	"
512.	"	Makko, Johann	6. V. 19.	Veselarikovo.
513.	"	Klein, Peeter	6. IV. 19.	Ivanovo-Boloto.
514.	"	Villems, Jakob	1. V. 19.	Richora.
515.	"	Puis, Ferdinand	31. VII. 19.	Ostrovi all.
516.	"	Niller, Johannes	3. VIII. 19.	"
517.	"	Viita, Rudolf	24. V. 19.	Irboska all.
518.	"	Luik, Artur	19. IV. 19.	Metkovitschi.
519.	"	Tonis, Voldemar	18. IV. 19.	Porkanovo k. all.
520.	"	Rakki, Sergei	25. IV. 19.	Kudovo k. all.
521.	"	Birkenfeldt, August	6. IV. 19.	Ivanovo-Boloto k. all.
522.	"	Eltermann, Ernst	2. V. 19.	Kudrovo k. all.

523.	Reamees	Karlov, Jüri	19. VII. 19.	Karamõscheva.
524.	"	Jürgenson, Kristjan	31. III. 19.	Kõvera küla all.
525.	"	Pihlak, Alfred	1. IV. 19.	Ivanovo-Boloto.
526.	"	Reinberg, Aleksander	6. IV. 19.	"
527.	"	Vanelson, Mihkel	24. V. 19.	Irboska.
528.	"	Ungerson, Ado	29. III. 19.	Orava küla all.
529.	"	Vasar, Hans	10. I. 19.	Helme.
530.	"	Ressar, Edgar	21. I. 19.	Pikkaaare.
531.	"	Kütt, Georg	"	"
532.	"	Köönberg, Elmar	26. II. 19.	Telva-Panteni.
533.	"	Kinno, Jüri	"	"
534.	"	Tohver, Jaak	1. IV. 19.	Richora k. all.
535.	"	Ingermann, Johann	12. IV. 19.	Metkovitschi.
536.	"	Puhk, Rudolf	6. IV. 19.	Ivanovo-Boloto.
537.	"	Siimann, Elmar	4. IV. 19.	"
538.	"	Aru, Oskar	3. XII. 19.	Korosteli k. all.

Soomusrongi diviisi tagavara pataljõn.

539.	Leitnant	Parkthal, Joosep	24. IV. 19.	Mõniste.
540.	"	Õiglane, Richard	19. VIII. 19.	Podbersje küla all.
541.	V. a. o.	Keerd, Ivan	16. VII. 19.	Sajevo küla all.
542.	Reamees	Allmann, Arnold	24. V. 19.	Stakelni.
543.	"	Tohver, Jaan	1. V. 19.	Naukscheni.
544.	"	Kuutmann, Arnold	18. V. 19.	Mõniste.
545.	"	Nõmm, Eduard	30. VI. 19.	Rodenpoisi.
546.	"	Mäerfeldt, Rudolf	19. VII. 19.	Tvertsõiki.
547.	"	Võrnu, August	16. VII. 19.	Sajevo küla all.
548.	"	Volmer, Arthur	29. V. 19.	Stakelni.
549.	"	Konsentsius, Jakob	18. VIII. 19.	Sahodõi küla j.
550.	"	Villand, Juljus	16. VI. 19.	Sajevo küla all.
551.	"	Paju, Paul	16. VII. 19.	"
552.	"	Sarv, Karl	"	"
553.	"	Rand, Mihkel	24. V. 19.	Stakelni.
554.	"	Umal, Aleksander	"	"
555.	"	Jõgi, Julius	1. V. 19.	Naukscheni.
556.	"	Valdhoff, Toomas	19. VII. 19.	Butõrski all.
557.	"	Neiup, Aleksei	24. V. 19.	Mõniste.
558.	"	Viimer, Theodor	16. VII. 19.	Sajevo küla all.
559.	"	Õunapuu, Otto	"	"
560.	"	Varendel, Vassili	"	"
561.	"	Randmets, Vassili	24. V. 19.	Stakelni.
562.	"	Kull, Johannes	1. V. 19.	Naukscheni.
563.	"	Käo, Mihkel	16. VII. 19.	Mõniste.
564.	"	Paiste, Mihail	24. IV. 19.	"
565.	"	Antonius, Rudolf	1. V. 19.	Naukscheni.

Soomusrõnpi diviisi kuulipildur kursus.

566.	N. a. o.	Allikas, Aleksander	18. X. 19.	Pihkva.
567.	Reamees	Olev, Aleksander	24. VII. 19.	"
568.	"	Mühlberg, Alfred	"	"
569.	"	Liljeben, Johan	24. IV. 19.	Mõniste all.
570.	"	Aulik, Johannes	25. IV. 19.	Kõegepalu m.
571.	"	Kõva, Arseni	1. V. 19.	Naukscheni all.
572.	"	Leps, Villem	"	"

Märkus: Kuigi andmeid langenute kohta on hangitud suure hoolega, siiski võib juhtuda, et mõne langenu kohta puuduvad andmed, või pole nad täpsed. Seda tuleb vabandada arhiivandmete puudulikkusega.

Kaitseväelaste nimekiri

kellele Vabadussõjas Soomusrongide diviisi allüksustes ülesnäidatud vahvuse või sõjaliste teenete eest annetatud **Vabaduse Risti**.

Diviisi staap.

Polk.	K. Parts.	Ltnt.	A. Tomingas.	Eraisik	J. Trubock.
Al. polk.	J. Poopuu.	"	A. Evertson.	Junkur	P. Pommer.
"	A. Hinnom.	Al. ltnt.	K. Pekk.	Sv. amt.	L. Rosepp.
"	J. Roska.	Dokt.	H. Hold.	Kapr.	A. Rüüteler.
Al. kpt.	K. Riigor.	"	J. Müllerson.	Rms.	A. Preeks.
Ltnt.	A. Tilger.	Ins.	E. Jürgens.		
"	H. Ibrus.	Sv. amt.	M. Piperäl.		

Soomusrong „Kapten Irv“.

Kapt.	A. Irv.	Ohv. ast.	A. Saviak.	Kapr.	K. Neps.
Al. kpt.	E. Neps.	V. feierv.	V. Teras.	"	J. Susik.
"	H. Raudsepp.	V. a. o.	R. Kuul.	"	A. Niggol.
Al. polk.	K. Troitski.	"	K. Lipand.	"	R. Kangro.
Al. kpt.	K. Hansen.	"	E. Heiso.	"	P. Erna.
"	A. Brackel.	"	B. Anderson.	"	P. Hermann.
"	V. Arak.	"	K. Kals.	Rms.	V. Hirt.
"	E. Susi.	N. a. o.	V. Grünberg.	"	A. Elbrecht.
Al. kpt.	J. Ratassepp.	"	P. Kivisaar.	"	A. Saal.
Ltnt.	R. Sabolotny.	"	P. Selter.	"	R. Sapuri.
"	P. Villemi.	"	A. Ottenson.	"	O. Reinson.
"	O. Kurvits.	"	J. Roosileht.	"	J. Sempelson.
Lpn.	J. Raudsepp.	"	J. Lätte.	"	J. Tomson.
"	A. Uustal.	"	K. Luhar.	"	H. Lipand.
"	G. Parts.	"	J. Tavi.	"	P. Hansar.
				"	L. Talschin.

Soomusrong Nr. 2.

Kapt.	J. Lepp.	Veltv.	R. Sarapuu.	Rms.	R. Kask.
Al. kpt.	L. Pallon.	V. a. o.	J. Moissaar.	"	J. Leisner.
Ltnt.	H. Penka.	V. feierv.	A. Künnapuu.	"	A. Lepik.
"	R. Meibaum.	N. a. o.	J. Pärn.	"	J. Ellison.
Al. ltnt.	A. Normak.	"	O. Priima.	"	H. Erkmann.
"	A. Allik.	"	H. Kask.	"	R. Reiska.
Lpn.	M. Kiisvek.	Kapr.	J. Klement.	"	J. Matson.
"	M. Tenneberg.	"	M. Ohak.	"	R. Vacholder.
Ohv. ast.	J. Tiss.	Rms.	K. Lindemann.	"	Vedurijuht J. Parkja.
Veltv.	A. Amos.	"	V. Joon.		

Soomusrong Nr. 3.

Kapt.	O. Luiga.	Sv. amt.	A. Manke.	V. a. o.	J. Pormann.
Al. kpt.	P. Asmus.	Veltv.	J. Kristjansen.	"	K. Volker.
"	M. Unt.	"	M. Johanson.	N. a. o.	A. Suur.
Ltnt.	A. Siimann.	"	M. Laas.	"	M. Korsar.
"	G. Roosmann.	"	H. Jurs.	"	K. Madisson.
"	H. Kulbock.	V. a. o.	F. Adelberg.	"	R. Vildmaus.
"	J. Kase.	"	M. Piilmann.	"	P. Lahti.
"	E. Teslon.	"	T. Ahlberg.	"	A. Laus.
Al. ltnt.	V. Thalheim.	"	K. Kents.	"	M. Pere.
"	J. Oldekopp.	"	M. Körtsmik.	"	A. Narska.
"	J. Jürgenson.	"	P. Lauter.	"	E. Ilme.
Lpn.	R. Reinberg.	"	O. Raun.	"	A. Preeks.
"	T. Vassermann.	"	V. Verliin.	"	N. Muldau.
"	J. Oja.	V. a. o.	K. Parras.	N. feierv.	P. Ainson.
"	K. Kadak.	"	J. Russ.	Kapr.	H. Makkar.
"	C. Manke.	"	T. Kahmann.	"	A. Luiga.
"	E. Peebus.	"	J. Sengbusch.	"	K. Kruise.
"	R. Kirsbaum.	"	V. Martin.	"	L. Külaots.
"	E. Koger.	"	A. Orav.	"	P. Vabi.
"	L. Köösel.	"	E. Maide.	"	J. Jantr.
Ohv. ast.	K. Normann.	"	A. Erne.	"	J. Rohi.
"	E. Manitski.	"	V. Err.	"	J. Ruise.
"	H. Ack.	"	A. Ervin.	"	J. Raun.
"	J. Pehka.	"	K. Kevend.	"	P. Hirv.

Kapr.	M. Luulik.	Rms.	A. Maarits.	Rms.	A. Pärtelson.
Rms.	E. Soonberg.	"	N. Teder.	"	A. Tamm.
"	H. Jürisson.	"	M. Hennoch.	"	J. Sepp.
"	A. Pihlak.	"	P. Sepp.	"	A. Talpsepp.
"	O. Mänd.	"	A. Trell.	"	A. Püss.
"	J. Joorits.	"	A. Kull.	"	J. Raudleht.
"	A. Pontak.	"	J. Ostrat.	"	E. Friedrichson.
"	B. Rammo.	"	O. Zier.	"	A. Pastak.
"	J. Jürgen.	"	E. Gromulson.	"	J. Luts.
"	R. Ende.	"	A. Rotberg.	San.	A. Manke.
"	M. Külmhallik.	"	J. Raudsepp.	Ved. juht	E. Puustus.
"	R. Muide.	"	G. Muldau.	"	R. Rebane.
"	E. Brakel.	"	J. Luiga.	"	

Soomusrong Nr. 4.

Kapt. R. Uuk. | Ltnt. E. Teslon.

Soomusrong Nr. 5.

Ltnt.	V. Avotin.	V. a. o.	P. Magus.	N. a. o.	M. Iir.
Veltv.	R. Lust.	"	A. Mikker.	"	J. Salu.
"	O. Keermann.	"	M. Tamm.	Kapr.	A. Kapstas.
Veltv. kt.	A. Ustav.	"	A. Bärtels.	"	D. Andreimann.
V. a. o.	A. Oopkaup.	N. a. o.	J. Riis.	Ved. juht	R. Smirnov.

Soomusrong Nr. 6.

Rms. K. Pöhako.

Kitsaroolised soomusrongid.

Kapt.	A. Engmann.	Ohv. ast.	M. Hänninen.	Rms.	H. Till.
Al. kpt.	A. Peters.	Veltv.	J. Lõhmus.	"	O. Till.
"	P. Kurvits.	V. a. o.	A. Lettermann.	"	M. Schmume.
"	E. Neggo.	N. a. o.	M. Koks.	"	K. Tapu.
Al. ltnt.	V. Sarmo.	Kapr.	K. Gustavson.	"	J. Villmann.
"	O. Uritam.	"	P. Jürgens.	"	J. Kaskmann.
Lpn.	O. Angelus.	Rms.	M. Kesküla.	"	M. Koks.
"	R. Kirsbaum.	"	N. Tamm.	"	A. Lapp.
Ohv. ast.	H. Holm.	"	J. Suursaar.	Ved. juht	K. Ardel.
"	E. Monitsky.	"	A. Saaretok.	Rms.	J. Lillemägi.
"	K. Müller.	"	K. Tobias.	"	G. Suurevälja.
				"	A. Saar.

Kuperjanovi partisanid.

Kl. ltnt.	J. Unt.	V. a. o.	A. Busch.	Rms.	J. Tomingas.
Ltnt.	J. Kuperjanov.	"	A. Tuustik.	"	A. Suup.
Al. kpt.	R. Kuslap.	"	E. Jögi.	"	J. Jukk.
"	V. Kask.	N. a. o.	M. Oll.	"	H. Raam.
"	V. Pedak.	"	J. Sild.	"	H. Reinberg.
Ltnt.	J. Soodla.	"	A. Küli.	"	P. Raudsepp.
"	H. Sepp.	"	A. Jaago.	"	M. Jakobson.
"	R. Riives.	"	J. Väljaots.	"	A. Liider.
"	P. Hanson.	"	E. Oskar.	"	J. Rinaldi.
"	N. Piip.	"	J. Kaio.	"	J. Holtsmann.
Al. ltnt.	J. Kõiv.	Kapr.	H. Mittal.	"	P. Kukk.
Lpn.	E. Jakobson.	"	E. Jürgenson.	"	A. Liblik.
"	O. Puusepp.	"	J. Lõhmus.	"	H. Lukk.
Ohv. ast.	O. Annuk.	"	A. Pedius.	"	J. Taras.
"	K. Ivand.	"	A. Villems.	"	A. Võitka.
"	J. Seebi.	"	A. Haudumägi.	"	H. Tuppits.
"	E. Niit.	"	A. Väärtmann.	"	K. Kalm.
"	H. Sturm.	"	E. Vaino.	"	V. Siimonson.
"	A. Bringfeldt.	"	K. Kaal.	"	J. Saaremaa.
"	J. Kasper.	"	V. Kattal.	"	A. Pikkat.
Junkur	V. Savvi.	"	T. Metnits.	"	H. Vaht.
Veltv.	H. Mänd.	"	J. Reskov.	"	J. Pendis.
"	A. Kütt.	"	H. Nigulas.	"	K. Kimmel.
"	J. Kukk.	"	R. Kokuta.	"	R. Rammann.
V. a. o.	A. Luha.	"	K. Schult.	"	J. Pabusk.
"	J. Kohk.	"	K. Lind.	"	A. Johanson.
"	A. Junts.	"	J. Kiil.	"	V. Kurs.
"	R. Alekand.	"	O. Korm.	"	A. Karlson.
				"	A. Sarnet.

Kalevlaste maleva.

Ltnt.	O. Tief.	Veltv.	V. Otto.	Kapr.	G. Mikli.
Kapt.	L. Tõnson.	"	A. Keser.	"	G. Kangro.
Al. kpt.	H. Perli.	"	A. Rebast.	"	M. Sõster.
"	K. Paulus.	"	L. Veber.	"	V. Seiton.
"	M. Müllerstein.	"	V. Siigor.	"	N. Kleesment.
"	B. Abrams.	"	R. Paff.	"	J. Estlau.
Ltnt.	A. Neigart.	V. a. o.	E. Rähni.	"	J. Kalter.
"	A. Sõster.	"	J. Allikas.	Rms.	A. Lobjakas.
Lpn.	O. Vokk.	"	H. Trankmann.	"	A. Laur.
"	E. Saar.	"	R. Vahi.	"	O. Viidas.
Ohv. ast.	T. Dreverk.	"	E. Hõbemägi.	"	A. Patakov.
"	V. Fuks.	"	P. Juul.	"	A. Karton.
"	A. Belilas.	N. a. o.	P. Briggo.	"	A. Öunapuu.
"	J. Lepisto.	"	K. Vilta.	"	P. Rogger.
"	J. Tabur.	"	R. Kitsing.	"	J. Ludvig.
"	A. Tomson.	"	E. Jürgens.	"	R. Hirt.
"	A. Ennok.	"	A. Holm.	"	H. Leemann.
"	B. Parm.	"	H. Feldt.	"	A. Petermann.
				"	A. Pokats.

Scouts polk.

Kapt.	F. Pinka.	Kapr.	J. Kattai.	Rms.	J. Anni.
Al. kpt.	V. Zupsmann.	"	E. Tamberg.	"	A. Põder.
"	A. Lüüs.	"	J. Lillenstern.	"	J. Kutsar.
"	H. Freiberg.	"	A. Stern.	"	O. Kikkas.
Ltnt.	J. Rehe.	"	J. Kork.	"	H. Vasar.
Lpn.	J. Kippus.	"	J. Vinkler.	"	J. Mitt.
Ohv. ast.	J. Tõllasson.	"	J. Vare.	"	E. Adamson.
"	N. Animägi.	"	H. Luberg.	"	J. Käemer.
"	P. Arras.	"	P. Laane.	"	P. Laane.
"	H. Tikkar.	"	J. Kits.	"	J. Rosson.
"	H. Tauts.	"	T. Luik.	"	A. Johanson.
Veltv.	J. Kitsing.	Rms.	J. Unger.	"	E. Ressar.
V. a. o.	E. Koosel.	"	M. Sännik.	"	G. Kütt.
"	G. Valge.	"	G. Voormann.	"	J. Kärmas.
"	J. Milverk.	"	J. Kalbas.	"	E. Anderson.
N. a. o.	V. Naestem.	"	G. Adamson.	"	A. Tarri.
"	A. Koerna.	"	E. Philips.	"	F. Hiiwato.
"	N. Rennit.	"	A. Kolvik.	"	O. Lepp.
Kapr.	A. Rosenberg.	"	V. Villmann.	"	A. Seberg.
"	A. Algus.	"	M. Parol.	"	A. Laurson.
		"	O. Kivimurd.	"	

Tagavara pataljõn.

Ltnt.	J. Eisenberg.	Sv. amt.	L. Ratasepp.	V. a. o.	V. Grunberg.
"	L. Kõösel.	V. a. o.	P. Savjalov.	Rms.	A. Penõ.

Võru kaitsepataljõn.

Kapt. A. Sarapuu.

Soomusautode kolonn.

Kapt.	E. Lundborg.	Al. kpt.	A. Ojasson.	Rms.	R. Treimund.
"	A. Uus.	"	Tammekand.	"	R. Makko.
Al. kpt.	K. Kanep.	N. a. o.	J. Märtson.		

Soomusrongide brigaad 1. II 1921.

Kolonel J. Roska
Soomusrongi brigaadi ülem.

Vabariigi valitsuse otsuse põhjal Soomusrongide diviisi likvideeriti, arvates 1. veebruarist 1921. a. ja diviisi osadest vormeeriti Soomusrongide brigaad.

Brigaadi ülemaks määrati polkovnik Partsi; abideks — suurtükkiväe alal alampolkovnik Roska ja tehnilisel alal alampolkovnik Poopuu.

Brigaadile allusid laiaroopalised soomusrongid „Kapten Irv“, nr. 2, nr. 3 ja kitsaroopalised soomusrongid nr. 1 ja nr. 2, soomusautode rood, tankide rood, õppekomando, kohalik park ja vähemad komandod.

Brigaadi osad asusid laiali, laiaroopalised soomusrongid — Valgas ja Elvas; kitsaroopalised soomusrongid — Paides ja Koikülas, mispärast ka oli tingitud erinevus sisemises elus, harjumustes kui ka õppealal.

Peale polkovnik Partsi komandeerimist kindralstaabi kursustele, brigaadi juhtimisele asus alampolkovnik Roska, praegune Vabariigi Kaitseväe ülem ja kindral-majoor.

Suvel 1921. aastal brigaadi laiaroopaliste soomusrongide meeskonnad olid esimest korda laagris Paldiskis, kus peajasjalikult läbi võeti laskmised suurtükkidest.

1921./1922. aasta talve möödus talvise perioodi õppekava kohaselt. Erilist rõhku oli pandud loengutele, mis määratud ohvitseridele.

1922. a. varakevadel kitsaroopaline soomusrong nr. 2 sõitis Paidest Valka, kuna kitsaroopaline soomusrong nr. 1 oli Valka ületoodud juba 1921. a. sügisel. Seega oli 1922. a. kevadeks Valka koondatud pea terve brigaad.

1922. a. juuni lõpul brigaad sõitis laagrisse Paldiski. See oli esimene kord, kus suurem väeosa koondatud suveks laagrisse.

Alampolkovnik Roska ütles omas kõnes laagri algul Paldiskis paraadil: „Olen toonud Teid siia pingutavaks tööks; kes tunneb, et väsib, ilmugu minu juure ja ma annan puhkust.“

Vaatamata, et kell 0300 tuli minna laskeplatsile, kus õppe- kui ka lahinglaskmised kestsid kuni õhtuni, keegi ei väsinud, keegi ei ilmunud puhkusele saamiseks brigaadiülemale.

1922. a. laagris sooritatud õppused panid kindla aluse brigaadi edaspidise ühtlase väljaõppe teostamisel.

Lahkudes 1922. a. septembri algul Paldiskist laagrist brigaad koondus läbisõidul Tallinna, kus Vabadusplatsil paradil esines Sõjaministrile.

Sarnast paraadi ei olnud meie pealinn veel näinud. Kõik meeskonnad teraskiivrites, täie lahingvarustusega, kaasas kuulipildujad jne. kuude viisi laskeväljal päikese käes viibimisest pruuniks põlenud ja täiesti uues riietuses. Seda tunnistasid ka üksmeelselt kõik Tallinna ajalehed. Pealinn oli näinud kuulsate soomusronglaste järeltulijaid ja oli nendega täiesti rahul.

1922./1923. a. talve periood möödus intensiivse õppuse tähe all.

1923. a. maikuul brigaad lahkus jälle Valgast, asudes Paldiski laagrisse. Ehk küll 1922. a. õppused laagris olid õige intensiivsed, ületasid seda siiski 1923. a. laagris sooritatud õppused.

31. juulil 1923. a. saabus Sõjainistri käsu-kiri 24. juulist: „Käsen Soomusrongide brigaad ümbervormeerida kaheks Soomusrongide rügemendiks“.

Soomusrongide brigaadi ülem omas päevakäsus 31. juulist kirjutas sel puhul: „Eesti raudrusikas on lõhutud kaheks; jäävad 1. ja 2. soomusrongide rügemendid — ühest kannust võrsunud kaks venda, kellel ühised sihid, ühised püüded ja ühine vaim, mis tulevikus, kui sõjasarv peaks hüüdma, tervet soomusronglaste peret koondab ühiseks vägevaks raudrusikaks. Endise kuulsa soomusrongide diviisi üksikute väeosade arv katab ikka enam ja laiemalt Eesti pinda. Nendele on osaks saanud olla tähisteks, „Eesti mehe meele“ koonduspunktideks ja jõu ning soomusronglaste vaimu allikateks. See ülesanne on tõsine ja kaunis. Ei kahtle, et lahkujatel kaasvõitlejatel see auasjaks on ja nad alati ja ikka hoiavad soomusrongi lippu oma tuseda käega vaimustatult kõrgel. Selleks jõudu, piisavust ja edu.“

29. detsembril 1923. a. soomusrongide brigaadile ilmus viimane päevakäsk, mille § 2. lausus: „Soomusrongide brigaadi likvideerimise tööd lugeda lõpetatuks tänasest päevast arvates.“

Sama käsukirja § 3. sisaldab brigaadi ülema kolonel Partsi viimase läkituse ühisele brigaadi perele, mille lõpus öeldud: „Mäletage hüüdsõna: surm ehk võit!“

1-ne Soomusrongi rügement.

Rügemendi 10. aastapäeva puhul 29. XI 1928. a.

Kolonel K. Tallo

1. Soomusrongide rügl.

Meie soomusrongide organisatsioon on mitmel puhul suuremaid ning väiksemaid muudatusi üle elanud. Põhjalikult muutus aga see soomusrongide brigaadi ümbervormeerimisega kaheks s.rongide rügemendiks, alates 1. aug. 1923. a. 1-sse soomusr. rügementi määrati soomusrongid „Kapten Irv“ ja nr. 3, asukohaga Tapa mõis; rügemendi ülemaks Vabadussõjaaegne 6-da polgu ülem kol.-ltn. K. Tallo.

Rügemendil oli oma alalise asukohta jõudmisel raskusi palju. Kasarmud said valmis alles 1923. a. sügis-talvel, nii et meeskonnal tuli endiselt elada vagunites õige kitsalt. Algas õppeajast vabal ajal kasarmute seesmine kaunistamine ning ümbruse tasandamine ja ilustamine.

Viiks liig pikale kirjeldada seda suurt ja püsivat tööd, mis on tõstnud rügemendi nii vaimliselt kui materiaalselt praeguse seisukorrani. Märgive vaid lühidalt, millisena rügement esineb praegu.

Rügemendi asukoht, Tapa raudtee sõlmpunkti läheduses, on kõigiti kohane valik. Endise Tapa mõisa hooned on rügemendi poollt kõige ratsionaalsemalt ära kasutatud. Peale uute kasarmute ja elektri-joujaama juurdeehitamise on omal jõul mõisa aidad, küünid, tall, laudad ja muud kõrvalhooned nõuetekohaselt ümber ehitatud. Suureks hüveks seal juures on, et kõik need ehitised moodustavad ühe õue, nii et rügemendi asukoht jätab väga koduse mulje. See omakord mõjub kaasa rügemendi kõikide allük-

suste liitumisele ühiseks pereks ja väga heatahtlikule vastastikusele suhtumisele ning üksteisest arusaamisele.

Sõdurite elamisvõimalused on täiesti kultuurrahva kaitseväge kohased. Ruumide sisemise mugavuse ja välise ilu eest kantakse suurt hoolt.

Väljaõpe. Kogu meie kaitseväes on peale Vabadussõda edasi rühitud ning jõutud. Rügement ei sünnita ses mõttes erandit. Enesest mõista ripub edasijõudmine palju kaadri kvaliteedist ja õppevõimalustest. Mõlematega võib rügement rahul olla. Eriti head meeskonna laskekunsti arendamise ja taktikalise väljaõppe võimalused on laagri ajal Paldiskis.

Õppuste organiseerimisel pühendatakse tarviline tähelepanu rügemendi allüksustevahelisele koostööle, nii et iga patarei, dessant või tehnika mees tunneb end kõigepealt soomusronglasena. Õppeabinõusid on omal jõul soetatud palju ning töö sel alal kestub.

Kõige selle tulemusena on väljaõppe tagajärjed üsna rahuldavad ning rügemendi tehnilised saavutused on kaunis head. Näiteks, rügemendi üks patareidest omandas 5 aasta jooksul võistluslaskmistel järjest viis priisi, nende hulgas laskmistel 3" suurtükist (platvormilt) — 8,5 tl. raadiusega (üleriikline inspektori priis) ja 18 nt. lngt. srk. — 10,5 tl. raadiusega.

Laskmistel püssidest tuli rügement ka käesoleval aastal paremate väeosade hulka, kes tingimused täitsid.

Laskmistel k. kuulipildujast rügement tuli kaitseväes teisele kohale.

Kol.-leitn. Kool

1. Soomusrongi rügl. ülema k. t.

Diviisi ohvitseridekogude vahelstel laskevõistlustel 9 mm püstollist rügement tuli esimesele kohale ja võitis Soome lennuväe ohvitseride poolt annetatud rändauhinna — hõbekarika.

ses muu seas telst aastat suurt Riigivanema hõbekarikat, mis määratud rivi väeosade parimale k. kuulipilduja jaole sv. vilevõistluses, tulles kõikide võistlejate keskel esikohale.

1. soomusrongi rügemendi ohvitserid 1928. a. suvel.

1. rida vasakult: Kapt. Toming, major Kulbock, kol.-ltn. Kool^m (rügül k. t.), kol. Tallo (rügül kõrg. sõjakoolis), kapt. Raudsepp, san.-kapt. Karro, kapt. Villemi, major Barteldt, ltn. Berg.
2. rida: Ltn. Berlits, kapt. Treder, ltn. Jalak, n.-ltn. Kurs, ltn. Olem, ltn. Landberg, n.-ltn. Kangur, n.-ltn. Uuetoa, ltn. Treeter. 3. tagumine rida: N.-ltn. Johanson, n.-ltn. Veborn, ltn. Annus, ltn. Klaussen, kapt. Foerster, ltn. Palias, ltn. Randman, n.-ltn. Adel, leitnant Üts, leitn. Peiker, n.-ltn. Krüger.

Ohvitseride ja üleajateenijate õppuseid rügemendis peetakse talvistel perioodidel järjekindlalt ning tarviliku tõsidusega, mida näitab juba see, et eelmisel aastal määrati kindralstaabis rügemendi ohvitseri loengule esimene auhind ja käesoleval aastal esitati kindralstaapi diviisi ohvitseride kahe parema tööna rügemendi ohvitseride loeng ja praktiline tund.

Kehaline kasvatus on rügemendis pandud kindlale alusele. Omal jõul on tehtud spordiplats jalgpallivälja, jooksutee, tõkete ja hüppekastidega. Võrkpalliplatse on kasarmu õuel isegi neli, mis eriti vabal ajal leiavad kasutamist. Spordisaavutuste järk-järgulise paranemisega võib rügement päris rahul olla. Näiteks tuli rügement möödunud talvel diviisi väeosade vahelistel suusavõistlustel ülekaalukalt esikohale, kuna üleriiklistel suusavõistlustel oma diviisi 1. jalgv. rügemendi järele teisele kohale jäi.

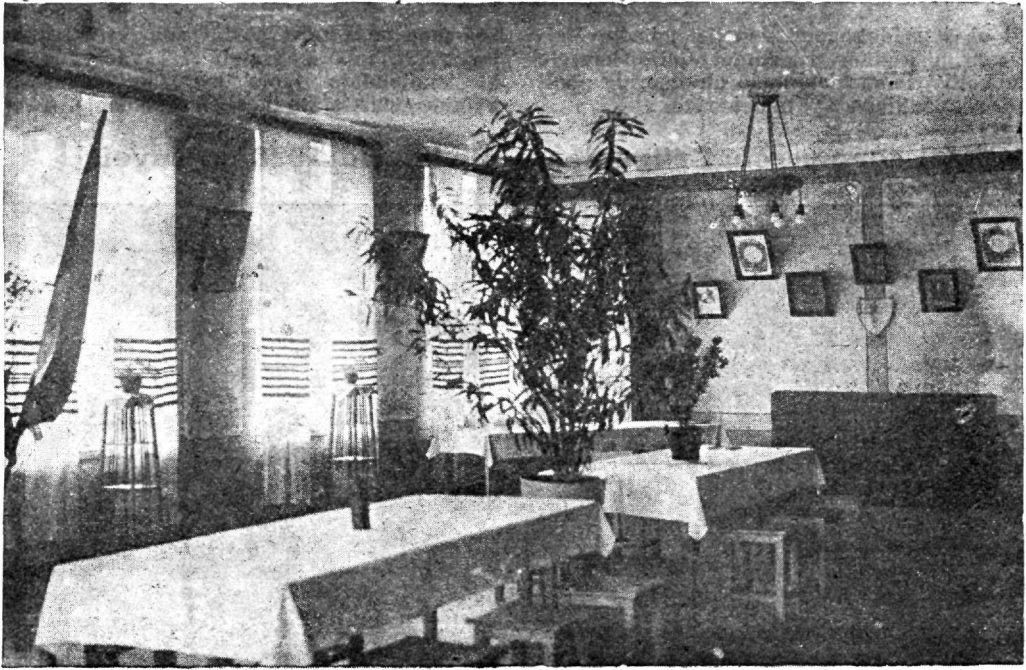
Suvisel diviisi väeosadevahelistel kergejõustiku võistlustel tuli rügement oma väiksearvulisele koosseisule vaatamata esimele kohale.

Üleriiklistel spordivõistlustel rügement kait-

Haridus-meelelahutuse cest rügemendis ei hoolitse mitte ainult Harid.meelel. komisjon, vaid seda teevad ka kõik ülemad võimaluste piirides iseseisvalt ning vastavate juhtnõude järele (ajakirjanduse lugemine allüksustes). Kummalgi rongil on oma ruumikas ja nägus lugemistuba raamatukoguga ja loetavamate ajalehtedega ning ajakirjadega, mis leiavad elavat kasutamist. Lugemistubades ei puudu isegi raadio.

On oma teatri-kino saal, kus mõnuga veedetakse pikki talveõhtuid. Näitelava on avaramaid ning dekoratsioonide suhtes nägusamaid Tapal. Rügemendi asjaarmastajate näitetrupp täiesti rahuldavalt suudab ette kanda isegi kaunis raskeid palasid. Kaasa aitavad ning isegi omal algatusel korraldavad rügemendi heaks piduõhtud rügemendi kaitsevæelaste abikaasad.

Kinos talve perioodil jookseb harilikult kaks filmi neljal õhtul nädalas. Pääsetähtede hind on määratud ainult nii suur, et sellest saaks kaetud filmide üür. Jääb raha üle, siis antakse aeg-ajalt maksuta etendusi. Samuti antakse maksuta pidu- ja kinoetendusi tähtsamatel päevadel.

1. soomusrongi rügemendi raske rongi lugemistuba.

Igal talvel on Harid.-meel. komisjoni poolt korraldatud loenguid sõduritele väga mitmesugustel teemidel.

Rügemendil on oma vabatahtlik puhkpillide orkester.

Huvitavamaid sündmusi rügemendile on õppesõidud ja õppereisud, kus võimalust mööda tutvunetakse ajalooliste esemetega ja kaunimate kohtadega.

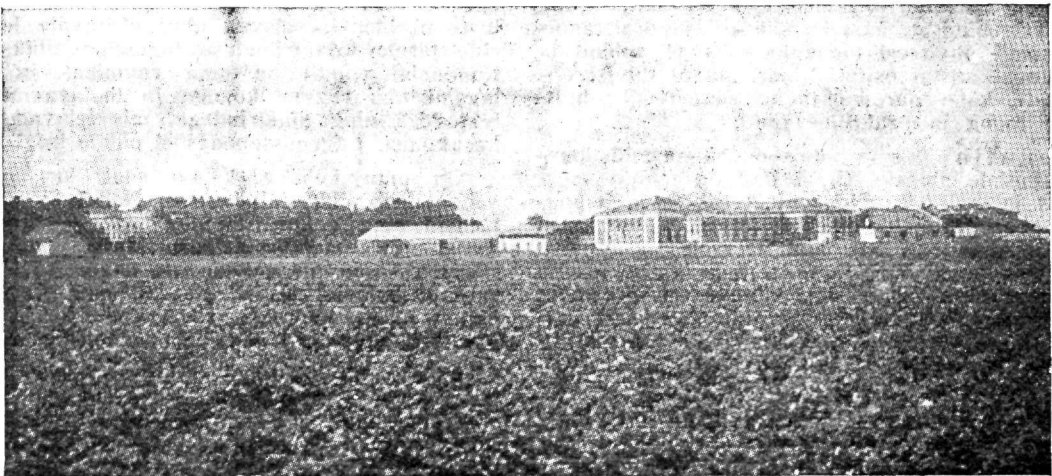
Tähtsa sündmusena ei saa märkimata jätta, et käesoleval aastal korraldatud üldlaulupeol viibis rügement terves koosseisus.

Tapa garnison on asunud julge mõtte teostamisele — ta annab trükitult välja oma ajakirja „Häire“. Ajakirja väljaandmise motiive ja sihtjooni on toodud „Häires“ nr. 1. „Häire“ toimetuse algatusel on loodud kirjanduslik ring, kus muuseumi loetakse ette ja arvustatakse kaasteenijate kirjatöid, mis mõnesugustel põhjustel „Häires“ ei ilmu.

Toitluskorraldus rügemendis on leidnud üldist tähelepanu. Kahetoitu süsteem on siin ammu läbi lõõnud. Köök ja köögi sisseseade on kõigiti korralik. Kartuli koorimine, liha hakkimine, vorsti tegemine ja leiva lõikamine viiakse läbi masinate abil elektri jõul, mis säästab elavjõudu.

Rügemendi läbisaamine kohaliku linna ja ümbruskonna rahvaga on vastutulelikkuse olusel kõigiti sõbralik. Sellega ongi seletatav, et Tapa linn ja ümbruskond ei unusta oma vabastajaid soomusronge viimaste kümnendal hällipäeval, vaid annetab sel puhul 1. soomusrongi rügemendile lipu.

Rügement tahab auga kõrgel hoida seda kaaskodanikkude isamaalikus tundes annetatud lipu. Vajaduse korral rügement on valmis iga silmapilk lipu uhkelt lehvides väljasõitma meie rahva vabadust ähvardava vaenlase vastu. —i.

Tapa mõis. — 1. soomusrongi rügemendi rahuaegne kodu.

2-ne Soomusrongi rügement.

Rügemendi 10. aastapäeva puhuks 12. XII 1928

Kol.-leitn. Emil Kursk

Praegune rügemendi ülem (omas vagunis).

Sõjainistri (kindralstaabi kindralmajor Sootsi) käsukirjaga 24. juulist 1923. soomusrongide brigaad kästakse ümbervormeerida kaheks soomusrongi-rügemendiks, s-r. õppekompaniiks ja s-r. kohalikuks parigiks. 2. soomusrongi-rügemendi vormeerimist kästakse teostada kolonel Roskal.

See on lühidalt alus, millele rajatud rügemendi olemasolu, kuigi tema tegelikuks sünniajaks tuleb lugeda Vabadussõja algpäevi. Ümbervormeerimiste ja likvideerimiste tagajärjel mitu sõjaaegset üksust sulas praeguse rügemendi tervikuks; neist kandvamaks osaks kujunes laiaroopaline soomusrong nr. 2, mis 12. detsembril 1918. vaenlase vastu lahingusse välja sõitis. Sellega rügement on õigustatud 12. dets. 1928 oma 10-aastast hällipäeva meelde tuletama.

Rügementi on juhtinud: 1. aug. 1923.—13. veebr. 1925. — kolonel Johannes Roska. 13. veebr. 1925. — 1. apr. 1927. — kol.-lt. Johannes-Oskar Schmidt. 1. aprillist 1927. käesoleva ajani — kindralst. kol.-lt. Emil Kursk.

Üleminek sõjaaegsest koosseisust, vaadetest ja materjalist rahuaegsetele on juhtidelt nõudnud alati palju tööd ja pingutusi. Samm-sammult, kuid järjekindlalt rügemendi juhid on tõstnud väeosa moraalse ja materjaalse väärtuse selle kõrguseni, millel rügement praegu püsib. Ruumi puudus ja avalikkuse piirduvus võimaldavad ainult osaliselt ja lühidalt esile tuua neid alasid ja nähtusi, mis rügemendi elus erilise tähtsuse on omanud.

Sisemine side, mis soomusrongides sündinud Vabadussõja päevil, arendatakse ja süvendatakse rügemendi rahuaegses elus. Olles põimitud kõva ja teadliku distsipliiniga ning imbutud isamaa-armastusega, on see kindlustuseks, et vajaduse korral soomusronglased talitavad igal ajal ühel meel elu eelkäijate-kangelaste eeskujul.

Niihästi sisekorra reeglite süvendamisega kui ka ruumide ajakohase korraldamisega on püütud arendada suurimat täpsust tegevustes, näitlikkust ja õpetlikkust. Õppeabinõude konstrueerimine, selgitavate tabelite ja diagrammide valmistamine, ruumide mugavaks muutmine jne. on eriti kahel viimasel aastal suurt hoogu võtnud. Ruumide sisseseade ja õppeabinõudega

Major Martinson
Rügemendi ülema abi.

tutvumise otstarbel rügementi on külastanud nii üksikult kui ka gruppidega paljud kompaniide ja pataljonide ülemad teistest väeosadest. Rügemendi väljapanekud õppeabinõude näitustel on ärata-

jne.) ja rüg. 1 km eemal — kuni 300 m peale laskmiseks, nelja galleriiga, kusjuures iga gallerii on piiratud külgvalliga ja varustatud märklaudade-ilmutamise moodsa seadlusega.

2. soomusrongi rügemendi ohvitseride kogu 1928. a.

nud tähelepanu. Riietuse ja riiete korrashoidmise peale pannakse eriti rõhku. Oma arvamist riie kohta on diviisiülem mitmel korral suusõnaliselt ja käsukirjas kiitvalt teatavaks teinud. Palju on sõdureid, kes rügemendis esimest korda elus kahe puhta lina vahel magavad. Sõdurite toitmine sünnib kaheroalise süsteemi järele. Toitlustamise hõlbustamiseks köögis on sisse seatud elektri abil töötavad masinad.

Laskeasjandus on ala, millele rügemendis on pöördud vääriiline tähelepanu juba algusest saadik. Ei püüta kasvatada üksikuid rekordilööjaid ega eriliselt drillida igasuguste võistluste jaoks. Pearõhku pannakse sellele, et nõrgemaid järeleaidata ja rügemendi üldist tasapinda tõsta. Kõige selle tagajärg on, et rügement ka üleriiklistel kaitseväge laskevõistlustel järjekindlalt püsib ühel tasapinnal, mis käesoleval aastal vähe tõusiski ning väeosa rügementidest tõi esiplaanile.

Relvade hooldamise peale pannakse suurt rõhku.

Omavalgust rügement on ehitanud kaks alalist lasketiiri: rüg. õues 100 m peale laskmiseks (püsside proovimiseks, laskmiseks noortega rööbiti teiste õppustega

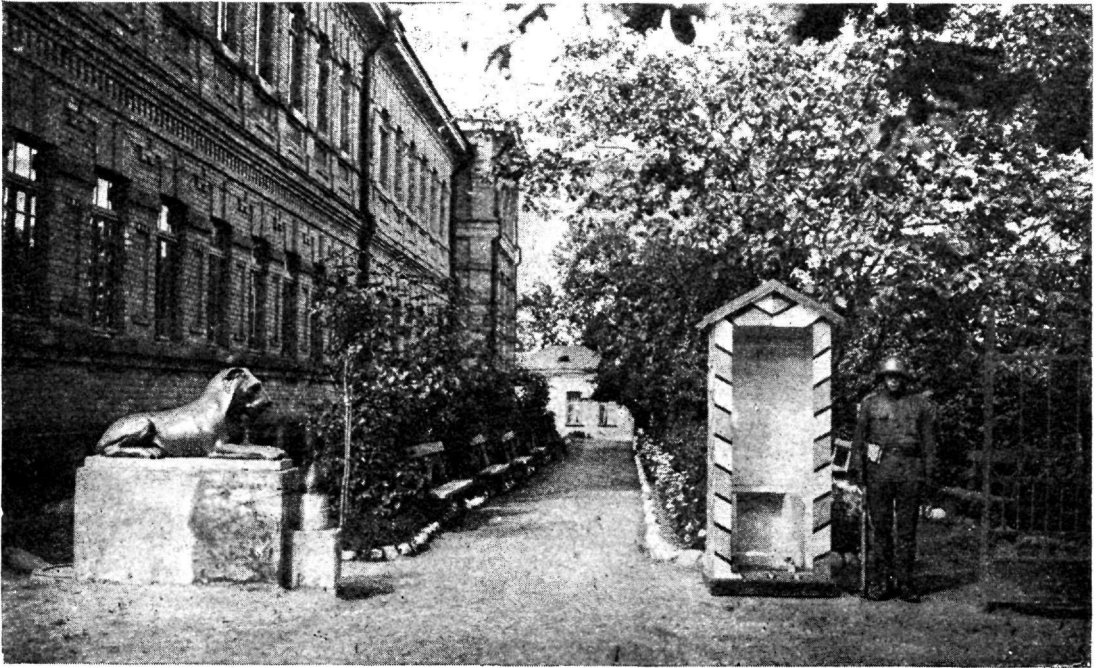
Laagri piirkonnas rügement ehitab kaks ajutist galleriid: püssist laskmiseks 300 m ja rasket kuulipildujast — 25 meetrini.

Õppusi sõduritega peetakse kavakindlalt, vastavalt jalgväe ja suurtükiväe relvliikide sõduritele ülesseatud nõuetele. Veel enne, kui ilmusid kindralstaabi üldõppekavad noorte ettevalmistamiseks, rügemendis olid valmistatud vastavad kavad ühes meetodilise ala kirjeldusega, mille järele õppused viidi läbi järjekindlalt. Viimasel kahel aastal on noortele enne nende jaotust järjekindlalt toimetatud psühhotehnilisi katseid, et selgusele jõuda noore kodaniku kõlbulikkuses ühele ehk teisele alale. Katsed on kaunis selge pildi andnud ja noored on vastavalt määratud patareidesse, kuulipildurosadesse, laskurosadesse jne., kus nende töö tulemused edurikkaks kujunevad. Laagri perioodideks valmistatakse täpsed üldkavad terve aja kohta, mille järele õppused ja laskmised võetakse läbi täies ulatuses. Üksikasjalised õppetunni töökavad valmistatud blankettidel iga tunni kohta vaadatakse läbi tunniandja ülema poolt aegsasti ja peale tundide saavad kaustades alalhoitud. Üleajateenijatega ja

ohvitseridega õppusi on peetud enamasti praktilistel aladel — niihästi talvisel kui ka laagri perioodil. Möödunud talve pe-

Alaline kaader võtab osa erilistest punkti-laskeharjutustest vähemalt kord nädalas. Suurt huvi tuntakse ka nõiaparaadi vastu.

2. soomusrongi rügemendi kasarmu õue värava juurest vaadatuna.

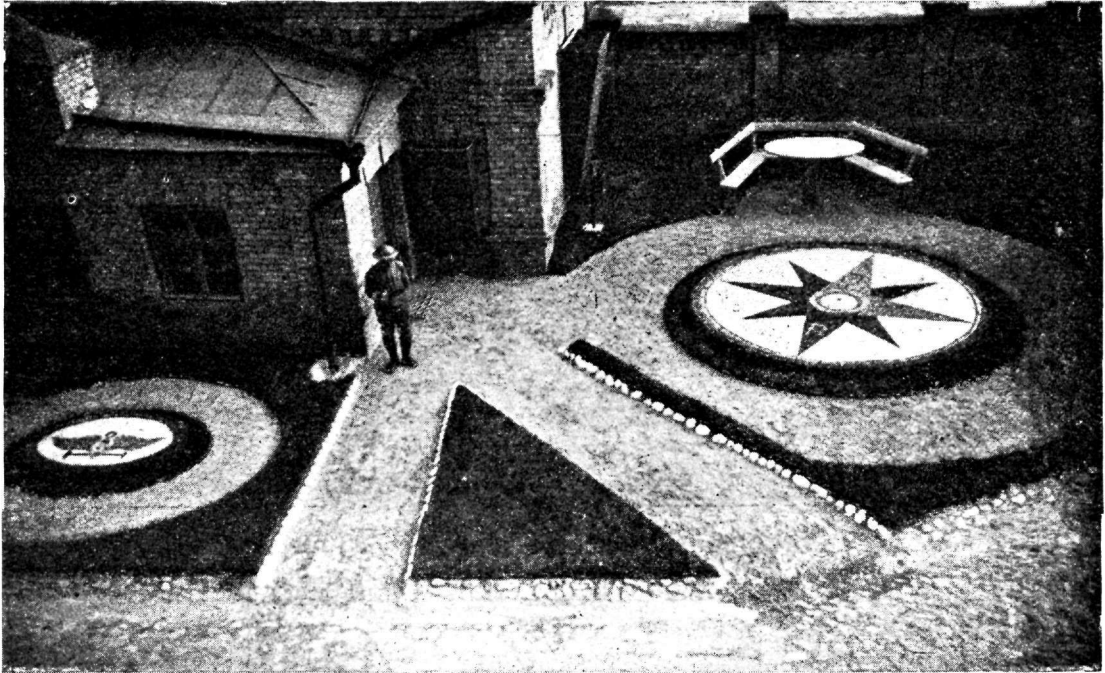
Osa eluruumidest.

rioodil, peale muu, ohvitserid valmistasid antud teemidel loenguid soomusrongide taktikalise kasutamise ja sisekorra kohta.

Sportlistest saavutustest tunnustust an-
navad rohked auhinnad, mis üksustes väl-
japandud teiste ergutamiseks Erilises lu-

gupidamises rügemendis on rännak- ja teatejooksud, granaadivisked, suusatamine; ohvitseride seas — murutõnnis ja laskesport. Sportlised saavutused olid silmapaistvad eriti neil aastail, mil rüg. Paldiskis laagris viibis (1923., 24., 25., 26.), kus avarad ja sündsad väljad spordi arendamiseks.

omale luua mugava kodu, mille asukoht vastavate ruumide puuduse tõttu, kahjuks natuke kaugel kasarmust. Kogu juures asub 500-köiteline raamatukogu, milles leidub rohkesti moodsat sõjakirjandust ja mis ohtralt leiab tarvitamist. Kogu hoiu- ja laenukassa tegevus on elav, sellevastu aga kogu einelaua tarvitamine on soiku

2. soomusrongi rügement Valgas. — Kasarmu õue ilustus.

1. aprillist 1926. töötab kultuur-selgitus- ja meelelahutuskomisjon, kes korraldab ekskursioone, jõulupuud, sõdurite saatmist teatrisse, kinosse, peoõhtutele, näitustele, liuväljale jne. Komisjoni hoolet on ka loengute pidamine sõduritele väljaspoolt rügementi kutsutud isikute poolt, lugemistubade, lugemisnurdade ja sõdurite raamatukogu järelvalve ja täiendamise küsimused. Meelelahutuseks soomusrongidele on muretsatud mitmesugused muusikariistad. Noorte vastuvõtmine ja lahkujate saatmine sünnib pidulikult, milleks väljakujunenud on kindel traditsioon. Ruumide ilustamistest pühade puhul, noorte tulekul jne. võtavad kõik osa. Jüriöö mälestamine — rongikäiguga tõrvikute saatel kangelaste ausamba juure ja rakettide laskmisega — töötab kujuneda traditsiooniks.

Ohvitseridekogu, vaatamata võrdlemisi piiratud arvu liigete peale, on suutnud

jäänud: suurem osa kogu liikmeid on perekonnainimesed ja peale õppetööd pöörduvad koju, et ennast järgneva päeva tegevusele ette valmistada ja puhata. Võlgasid kogul ei ole. On eeltööd käimas selleks, et rügemendi 10. aastapäeva pühitsemisest võimalikult rohkesti endiseid kaasvõitlejaid osa võtaks. Kogu esimeheks käesoleval ajal on kpt. Ernst Grasmendorf.

Üleajateenijatekogu algas oma tegevust 15. nov. 1925. Ta on omale loonud kena kodu, mida kogu arvurikas pere hoolega toetab. Kogu juhatuse juures töötab raamatukogu, mitmesugused mängud jne. Kogu hoiu-laenukassa näitab elavat tegevust. Kogu on korraldanud viimastel aastatel liuvälja, võistluslaskmisi auhindade peale oma liikmete seas jne. Kogu esimeheks käesoleval ajal on II j. kirjutaja Peeter Ilves.

Oma elu ja tegevuse populariseermi-

seks perioodilistes väljaannetes ei kogud ega rügement ei ole niihästi kui midagi ette võtnud, leides, et parem on vaikselt tööd teha. Olgu eeltoodud lühike kirjeldus ainult selle fakti konstateerimiseks, et rügement ei jäänud puhkama Vabadussõ-

jas lõigatud loorberitele, vaid on ka rahu ajal teinud töösist tööd igal alal, julgesti tulevikku vaadates ja eelkäijate eeskujul igal ajal valmis olles väljaastuma kodu katseks.

P. Gr.

Kuperjanovi partisanid, Kalevlaste Maleva ja Scouts väeosa soomusrongide diviisi koosseisus.

Soomusrongide tegevuse kirjeldamisel puudutasin lühidalt Kuperjanovi partisanide, Kalevlaste Maleva ja Scouts pataljoni (hiljem polgu) tegevust Soomusrongide diviisi koosseisus. Mainisin, et 23. märtsil 1919. a. Ülemjuhataja määras ülevalnimetatud väeosad Soomusrongide div. koosseisu. Scoudid, Kuperjanovlased, Kalevi malevlased ja soomusronglased õlg-õla vastu võideldes olid juba varemgi vastastiku üksteist tundma, hindama ja lugupidama õppinud. Soomusrongid koos Kuperjanovlastega vallutasid Tartu ja tungisid edasi Valga sihis, kitsaropaliste soomusrongide dessandi koosseisu kuulus scoute, Kalevlaste Maleva esimesi dessant operatsioone juhatas soomusrongide isa Joh. Pitka. Märtsi lõpust alates, ühise juhatuse alla kuuludes, muutus koostöö veelgi tihedamaks, läbikäimine otse vennalikuks. Järgnes pikk rida hiilgavaid võitlusi ja võituse arvult ja tehniliselt ülekaalus oleva vaenlase vastu, millede kirjeldamiseks kuluks sadandeid lehekülgi. Kas ei pane praegu tagant järele mõeldes otse imestama see usk endasse, julgus, kiirus ja oskus tegutseda, mis langetas Pihkva Soomusrongide div. osade kätte, mis Volmar-Riia raudtee suunas purustas Landesvehri raudse jõu ja tegi kaasa Krasnaja-Gorka ning Vabadussõja lõpul Narva kaitseoperatsioonid. Kus seisukord kõige tõsisem, kus tarvis oli lööki anda, sinna koondati Soomusrongide diviisi löögiosad. Ja nad täitsid oma ülesande.

Soomusrongide diviisi kolme ülevalnimetatud löögiosa lahingtegevuse iseloomustamiseks luba-

tagu siinkoal meelde tuletada üks moment Vabadussõjast.

21. juuni 1919. a. varahommikul Landesvehri osad tungisid Läti Võnnu 2. polgu raskesti lahingus kannatada saanud osade kannul, ähvardades mööduda Loode jaama, kus seisid meie kaks soomusrongi. Dessant oli väljas raudtee lähema piirkonna kaitsel. Seisukord oli väga tõsine, kui Loode jaama jõudis Kuperjanovi partisanide eselon. Kuperjanovlased rongilt maha laadides, sõna tõsisem mõttes, astusid otsekohe lahingusse. Kuperjanovlased liiguvad rongilt harvas ahelikus kindlal sammul lõuna sihis, et seisma panna Landesvehri pääletungivaid osi. Üks mürsk kukub aheliku lähedusse, teine aheliku keskele... ei mingit segadust ahelikus. Kuperjanovlaste ahelik liigub endiselt peatumatult edasi, nagu poleks midagi juhtunud. Rahu- ja uhkustunne asus rinda vaadeldes, kuid Eesti mehed lähivad lahingusse.

Veidi hiljem, kui minule tehti ülesandeks soomusrongi dessandiga pealetungile asuda, olukorraga tutvunemise otstarbel, käisin läbi Kuperjanovlaste asukohad. Nägin kõikjal kindlat meeoleolu, võitlustahet. Leitnant Piibuga (†) jumalaga jättes ütles viimane — meie siit ei tagane, vaid tungime esimesel võimalusel ise peale. Analoogiliselt tegutsesid veidi hiljem Loode jaama jõudnud Kalevlaste malevlased ja vastavas olukorras scoudid.

Nad kõik pärandasid oma järeltulejatele löögiosade vaimu ja kuulsusrikka mineviku.

—i.

Kuperjanovi partisanide pataljoni tegevusest peale Vabadussõda.

Möödus Vabadussõda. Eesti asus ülesehitamise tööle. Kaitseväes algas rahuaja tööväe õpetamine ja kasvatamine tulevasteks võitlusteks.

Suur hulk mehi, kes võitjate ridades olid ühiseks tervikuks sulanud, lahkusid sõjaaegse rügemendi ridadest, jättes osaliselt järele neid, kellega ühes olid läbielatud lahingväljadel ühised mured ja rõõmud. Vanemate aastakäikude järele lahkusid nooremad ja nii sulas Kuperjanovi partisanide rügement kokku. Riigil puudus tarvidus alalhoida kõik rügemendid ja 1. jaanuaril 1921. a. said soomusrongide diviisi kuuluvad Kalevlaste Maleva, Scoudid ja Kuperja-

novlased kokku liidetud „6. polguks“, ehk nagu tol ajal räägiti:

„Kolmest luust

Sai üks uus

See on polk nr. 6

Kelle ülemaks on polkovnik Kruus“.

Asukohaks oli Valga, Kuperjanovlased ja Kalevlasted moodustasid igaüks omaette pataljoni, kuna Scoudid olid ärajaotatud nende vahel, moodustades kumbagis pataljonis ühe kompanii. Sel ajal mõlemad pataljonid elasid, peale Kuperjanovlaste r. k. kompanii, kes asus Klasmani kasarmus, Valga linna koolimajas, Kuperjanovi tänaval.

Kuperjanovi üksiku jalaväe pataljoni ohvitseride kogu 8. XI 1928. a.

1. rida (istuvad): Lt. Bruttan, kapt. Vask, kapt. Org, major Asmus (patül k. t.), kapt. Kaslap, kapt. Jakobson, sv. am. Hannibal. 2. rida: Kapt. Heido, n.-lt. Paas, n.-lt. Unt, n.-lt. Neubauer, leitnant Raus, n.-lt. Steinbick. 3. rida: N.-lt. Karik, n.-lt. Tiit, n.-lt. Stern, n.-lt. Zopp.

Kol.-leitn. Unt'i järele pataljoni juhtimisele asus kapten Kohal. Usteta ja akendeta koolimaja oli „kasarmuks“. Tuli teha palju tööd eluaseme kordaseadmiseks. Ei või just ütelda, et ruumid siiski oleks muutunud väga mugavateks.

1. aug. 1921. aastal reorganiseeriti 6. rügement. Kuperjanovi partisanide pataljon viidi Tartu ja määrati 2. rügemendi koosseisu.

Siin algas tõsine rahuaegne töö, suvel Peterseri laagris, muul ajal Tartus.

1. oktoobril 1928. a. moodustati Kuperjanovlastest jälle iseseisev üksik pataljon.

Kümme aastat tagasi oli see väeosa sootusteine, kui praegu. Nüüd on ta kool, nüüd on ta otsekui varaaht, kuhu astuvad elurõõmsad noo-

red mehed, et lahkudes viia kaasa hulga teadmisi, palju kogemusi ja vajalikku moraalset ja füüsilist tervist.

Kuperjanovlased, pühitsedes endi kümnendat sünnipäeva, võivad rõõmu ja rahuldustundega lasta silmi ette kerkida möödunud võitluse ja töö aastatel: on edukalt võideldud ja hoolega töötatud. On saavutatud palju positiivset. Aga mineviku saavutused, mineviku loorberid kohustavad tulevikus olema samuti visad ja püüdlid.

Kuperjanovlased loodavad järjekindla ja püsiva tööga ning kindla usuga endi töö tagajärjekusse ületada kõige raskemad takistused tulevikus ja välja jõuda antud määrgini...

—an.

Võru kaitsepataljon.

20. veebruaril 1919. a. määrati al-kapten A. Sarapuu Võrumaa Hargla ja Karula kihelkondade komandandiks. Nimetatud kahe kihelkonna kaheksa valda olid sel ajal veel punaste võimuses ja igasugune omavalitsus oli nendes valdades punaste võimumeeste käes. Al-kapten Sarapuule anti 20 sõdurit ja 3 püssi. Sõites nendega Karula jaama, algas ümbruskonna valdade puhastamine punastest, nendelt sjariistade ja muu varustuse korjamine, omavalitsuste loomine ja kaitseliidu korraldamine ühes aktiivse kaitsega

oma alla võetud maa-alade üle. Sama aasta märtsikuu keskel kaitseliidu abiga oli loodud kindel rinne Koiva jõe joonel, alates Valk-Süldina kõrtsi kohalt kuni Mõniste-Mustajõe sillani. Valitsuse loa-ga al-kapten Sarapuu mobiliseeris kohapeal valdadest kõlbulikke mehed ja võttis teenistusse vabatahtlikke, nii et 29. märtsil oli tal koos 150 meest. Nimetatud salk kandis nime „kapten Sarapuu kaitse-salk“ ja pärast — „kapten Sarapuu kaitsepataljon“. Pataljon kinnitati ülemjuhataja poolt 29. märtsil 1919. a.,

1-se diviisi 10. aastapäev.

21. XI 1918. — 21. XI 1928.

21. nov. 1918. a. oli meie kaitseväele tähtsamaid päevi, sest tol päeval pandi alus paljudele meie väeosadele. 21. nov. otsustati koondada vormeerimisele määratud 6 jalaväe polku, 1 suurtükiväe ja 1 ratsaväe polk diviisiks. Nii sündis 1. diviis. Juba 28. nov. 1918. astusid diviisi osad vastu sissetungivale vaenlasele. Seega kuulub 1. diviisile õnn ja au olla esimeseks, kes relvaga välja astus Eesti iseseisvuse kaitseks.

„Sõduri“, veergudel on eelmiste aastapäevade puhul pikemalt peatatud 1. diviisi kuulsusrikkal tegevusel Vabadussõjas. Diviisi 10. aastapäeva puhul kriipsutame vaid veel alla, et diviis ja temasse kuuluvad väeosad ka Vabadussõjale järgnevatel aastatel on suure hoole ja armastusega andunud kaitseväe rahuajatööle — noorsoo ettevalmistamisele kodukaitseks. Diviisi 1. ülemaks oli kindral A. Tõnisson, temale järgnes kindral O. Heinze. Oktoobrist 1928. määrati kindral A. Tõnisson uuesti 1. diviisi ülemaks.

10. aastapäeva puhul — kaitseväelt parimad õnnesoovid 1. diviisile ja ta esimesele ning praegusele juhile!

Kindral A. Tõnisson

1. diviisi esimene ja praegune ülem.

kus talle anti nimetuseks „Võru kaitsepataljon“, missugune allus soomusrongide diviisile. Diviisist saadud meeskonna täiendusega pataljoni koosseis oli 1. apr. 1919. a. — 450 meest. Nendest — pataljoni ülem ja vormeerija al.-kapten A. Sarapuu, adjutandi k. t. rms. A. Jäärmann, esimese roodu ülema k. t. junker E. Veiler, teise roodu ülema k. t. veltv. J. Kähri, töörooduülema k. t. van.-allohv. P. Viilup, patareiuülema k. t. Tilvil, majandusülema k. t. pataljoni kirjutaja A. Pullerits, asjaajaja-kortermeister-laekahoidja van.-kirjut. F. Tuvikene, relvohvitser E. Paluots. Kõik nimetatud, peale junker E. Veiler'i ülendati ohvitseri asetäitjateks. Vaenlaselt võeti ära: kaks rasket ja neli kerget kuulipildujat, kolm suurtükki (kaks 3" ja üks 42 mm), samuti kõik püssid, peale Võrust kaasa antud kolme püssi, said vaenlase käest võetud.

Selle koosseisuga pataljoni kaitstes edukalt kuni 25. maini 1919. aastal Koivajõe rinnet. Maikuul algas üldine pealetung ja pataljon 25., 26. mail Koivajõest läbi ujudes murdis vaenlase vastupanu ning tungis paremal pool Valk-Marienburgi kitsarööpaalid raudteed Pihkva-Riia kivitieni. Muuseas selles operatsioonis pataljoni kätte langes punaste ratsadivisjoni staap. Pihkva-Riia kivitheel asus pataljon kaitseisukorda ning juunikuul tegutses Landeswehri vastu, sulgedes talle tee Hoppa sihis, Riia-Pihkva kivitheel. Juulikuul lõpul pataljon saadeti Pihkva taha — Porhovi alla, kus ta kõrvuti soomusrongide diviisi tagavarapataljoniga mitu nädalat lõi ägedaid lahinguid. 6-dal septembril 1919. aastal likvideeriti Võru kaitsepataljon. Meeskond viidi üle soomusrongide diviisi tagavarapataljoni.

—t.

Soomusrongide diviisi tagavara pataljon.

17. III 1919.—15. IV 1920.

Pataljoni vormeerimine oli pandud diviisi ülema poolt al. kapten E. Kursk'i (praegune 2. soomusrongide rügemendi ülem) peale, asukohaga Valgas. Pataljon koosnes esialgu neljast roodust. Et ta

salt tööd väljaõppe ja organiseerimise alal, siis tuli tal vastu võtta 24. aprillil 1919. a. esimene tulega ristimine Mõniste mõisa all. Vaenlane oli sinna koonandanud suuri jõude ja pani diviisi väe-

Soomusrongide diviisi tagavara pataljoni ohvitserkond 1919. a. suvel.
Keskel patül kapt. E. Kursk.

mitte ainult ei täiendanud diviisi väeosi, vaid ka dessant-operatsioonidest osa võttis, siis nimetati kõik neli roodu dessant roodudeks. Roodude ülemateks olid: 1-se — al.-lt. Eisenberg, 2-se — leitn. Partkal (langes 24. IV. Mõniste all) 3-da — lipn. Kõösel ja 4-da dessant roodu ülemaks — leitn. Pensa. 5. aprillil saadeti pataljoni väljaõpetamiseks Saaremaa mehed, kellest pärast said heroilised soomusronglased.

5. aprillil samal aastal al.-lt. Bessubov vormeeris pataljonis vene rahvusroodu. Sõdurite väljaõppe juures tuntav puudus oli kaadrist, kelle ettevalmistamiseks 5. aprillil vormeeriti al-kapten Pindingi poolt õppekomando ja 10. apr. ltn. Schilling'u poolt pommipildujate komando.

Vähe üle kuu tehti pataljonis hoog-

osadele kõvasti vastu. Samal ajal vaenlane ähvardas uuesti vallutada Võru linna. Võru päästmiseks meie vägede poolt vaenlasele anti tiiblõök Mõniste mõisast kuni Rõuge mõisani. Selles operatsioonis vallutas pataljon Vana-Roosa küla, Kõrgepalu ja Rõuge mõisad. Pataljoni kaotused olid surnutena — üks ohvitser ja kaks sõdurit, haavata said 2 ohvitseri ja 31 sõdurit. Pärast operatsiooni visati pataljon Naukscheni alla, kus 1. mail pataljonil oli vaenlasega teine äge lahing. Sellest lahingust pataljonil oli jälle edu: vaenlane löödi välja Naukscheni mõisast ja jaamast, vallutades ühtlasi ühes teiste diviisi väeosadega Ruhja alevi. 24. mail võttis osa lahingust Stakelni all ja tegutses hiljem Landeswehri vastu. Juulikuus pataljon võttis osa Pihkva tagustest lahingutest Bologoje sihis.

16. juulil ta löi välja ägedas lahingus vaenlase Sajevo külast Keebi jõe ääres, 18. ja 19. augustil olid tõised lahingud samas suunas Sohoda, Sahnova ja Podberesje külade all. Pataljon oli ainult nimepoolest „tagavara pataljon“. Tegelikult seisis vaheldumisi Valgas ja tagavara pataljoni kohuseid täitis ainult osa pataljonist, kuna teine osa alaliselt võitles liinil. Vabadussõjas pataljon kaotas

surnutena 2 ohvitseri ja 25 sõdurit ning haavata said 12 ohvitseri, 1 ohv. ase-täitja 131 sõdurit.

Sõdurite väljaõpetamiseks puudusid sel ajal eestikeelsed õpperaamatud. Väljaõppe ühtlustamiseks pataljon seadis kokku ja lasi trükkida „Sõduri käsiraamatu“. Nii oli ka sel alal suur edusamm tehtud. Tagavarapataljon likvideeriti 15. mail 1920. aastal. —t.

Kaitseväe Tervishoidline organisatsioon 10. aastane.

Sv. Tervishoiu Valitsuse ja Sv. Keskapteegi 10. aastapäeva puhul.

Kahtlemata üks tähtsamaid tegureid sõja ajal kaitseväe võitvõime alalhoidmisel on haavatute, haigete kiire evakueerimine lahinguväljalt ja asjatundlik ning hoolikas ravimine haigemajades.

Selle läbiviimiseks on tarvilik korralik sanitaarorganisatsioon, kus iga mees oma kohal ja oma ülesande kõrgusel.

Vabadussõja algades kaitseväe tervishoiu alal puudus igasugune organisatsioon. Kuid olud nõudsid sanitaar personali määramist väeosadesse, nõudsid nende varustamist ka tarvilikkude abinõudega haigete ja haavatute ravimiseks.

Osaliselt selle ülesande täitmise võttis oma peale Dr. Hans Leesment — pragune P. Risti esimees. Esimesed isikute määramise eeskirjad kandsid tema allkirja.

Esimese sõjaväe ülemarsti Dr. Ostrovi määramine Sõjaministri poolt oli 21. nov. 1918. a., millist päeva ka Sv. Tervishoiu Valitsuse algpäevaks lugeda võib.

See valitsus koosnes ülemast, tema abist ja ühest kirjutajast, kes kõik ühes toas ühe laua juures töötasid.

Valitsus pidi kiires korras korraldama lahingusse tõttava kaitseväe varustamist nii sanitaarlise personaliga kui ka arstimisabinõudega. Kui esimestest suurt puudu ei olnud, siis seda rohkem tundus seda viimases. Olgu siin näiteks lugu, kuidas tookordne 1-se polgu arst, kellel varustuseks olid mõned sidemed, jood ja ritsinusõli, tuli Tervishoiu Valitsuse ülema juure varustust paluma. Dr. Ostrov andis oma laua sahtlist ühe naha alla süstimise pritsi, tähendades: „See on viimane, muud mul anda ei ole, hoidke seda hoollega.“

Valitsuse ülemal tuli manitseda arste neidki väikseid tagavarasid, mis kustki saadi, kokku hoidma.

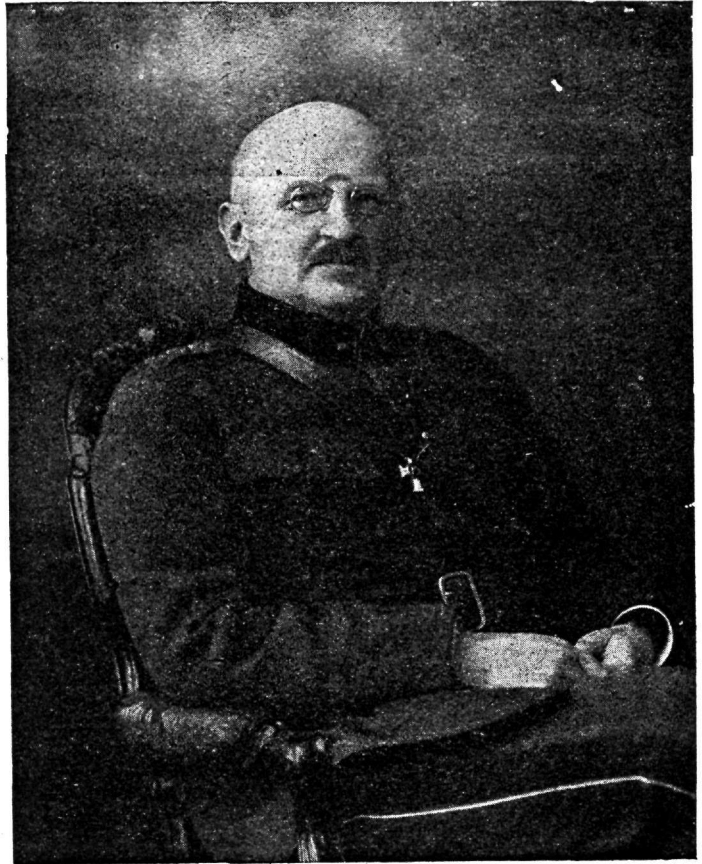
Sagedasti oli ravitsusasutise formeerijal reaalseks varustuseks tükk paberit — tema määramise eeskiri ja asutuse avamise käsk. Kõik muu pidi omal algatusel soetatud saama.

Kuid asuti tööle kõige energia ja oskusega, kindlas usus paremasse tulevikku.

8. aprillil 1919. a. asub Sv. Tervishoiu Valitsust juhtima tema praegune ülem san. kindral-major A. Lossmann. Tema suurte kogemuste ja hea organisatsioonivõime tõttu edeneb töö veel jõudsamini.

Varustuse suhtes muutusid olud järjest paremaks; jõudsid kohale väljamaalt ostetud arstimisvahendid.

Kuid olukord muutus täielikult, kui meile abiks tuli Ameerika Punane Rist oma rikkalikkade riidevarustuse tagavaradega.

Sanitar-kindral Lossmann.

Haiged said soojad tekid — saadi rohkesti pesu, rohte, sidumismaterjali. Asutiste ilme muutus päeva pealt.

Meie P. Ristile seltsisid juurde Inglise, Taani ja Soome P. Ristid, kes toetasid Sv. Tervishoiu Valitsust nii varustusega kui ka personaliga.

Ja nii loodi sv. tervishoidline organisatsioon, mis täiesti oma ülesande kõrgusel seisis ja mille töö tagajärjed olid üllatavalt head, mida näeme juba sellest, et haigemajades haavatute surevuse

San.-kolonel Dr. Oskar Liik

Tallinna Sõjaväe Keskhaigemaja ülemarst.

protsent oli 3,1, kuna näiteks Saksa sõjaväes oli see ainult 0,1% võrra vähem. Ja seda vaatamata, et haigemajad olid ülekoormatud haigete ja haavatu- tatega.

Sõjale seltsis 1919. a. suvel kõhusoetõbi ja sõja lõpul plekiline soetõbi, mis oma haripunktini tõusis aprillis 1920. a.

Need ajad olid õudsemaid ja sanitaarpersonali- le raskemaid katseaegu, nõudes palju ohvreid ka arstide hulgast. Olgu tähendatud, et 53% haigus- tunud arstidest surid.

Töö Sv. Tervishoiu Valitsuses tõusis järjest ja jõuab oma haripunktile pärast sõja lõppu 1920. a. kevadel. Selle tagajärjel tõuseb ka isiklik koos- seis. Kui valitsus koosnes tema asutamisel 4 isi- kust, siis suurenes ta 6. jaan. 1919. a. — 14 ja 1. jaan. 1920. a. — 74 peale. Pärast Põhja-Lääne armee likvideerimist liideti siia veel Vene osakon- na 50-liikmeline ja P.-Lääne tervishoiu inspektori asutus.

1920. a. suvel raugab taud ja hakkab ka Sv. Tervishoiu Valitsuse koosseisu kokkutõmbamine.

Rahu ajal muutub ka töö. Jääb vaid kaitsevää tervislise külje eest hoolitsemine. Kuid selle kõr- val algab sanitaarpersonali ettevalmistamine, sea- duste ja määruste ja varustuse komplektide välja- töötamine, mis nüüdki veel kestub.

Sv. Tervishoiu Valitsusega orgaaniliselt on seot- tud Sv. Keskapteek, s. o. Sv. Tervishoiu Valitsuse sanitaarvarustuse tagavarade hoiu- ja valmista- mise koht ning sellega kaitsevää tegelik varustaja. Alguse sai ta riigi loomispäevil riigivaranduste ülevõtmise komisjoni poolt üle võetud end. „Peet- ter Suure kindluse“ sanitaarvarustuse laost Si-

moni tän. ja Saksa sanitaar-korpuse laost Mere- puisteele. Oieti saadi nendest ladudest ainult riis- meid, sest suurema osa olid sakslased kas välja vedanud või linna maha müünud.

Nimetatud ladudest varustus koondati Mere- puisteele nr. 15, ja anti üle Sv. Tervishoiu Valit- susele ning asutus algas tegevust Sõjaväe Kesk- apteegi lao nime all. Arstimate tagavarad olid väiksed, sidumismaterjal ja arstiriistad puudusid ja selle tõttu võis keskapteegi ladu väeosasid ka puudulikult varustada. Tuli arstimeid rekvireerida kohalikkudelt suur-rohukaubaäridelt.

Olud paranesid, kui tagavarad täienesid Soo- mest, Taanist ja Inglismaalt ostetud arstimatega ja lahenesid täielikult, kui saabusid vabariigi va- litsuse poolt ostetud ja Ameerika P. Ristilt saadud varustus.

Tagavarade suurenemisel jäid ruumid Mere- puisteele kitsaks ja Sv. Keskapteek kolis üle Vene tän. nr. 31, Hansa koolimajja, ühtlasi võttes oma alla ka kõrvaloleva maja ja Börsesaali. Tagavara- dest jätkus mitte üksi kaitsevää tarbeks, vaid neid müüdi kaubandusministeeriumi ülesandel ka eraapteekidele, kes tol ajal arstimatest suurt puu- dust tundsid. Võrdluseks olgu tähendatud, et kui 1918. aastal täideti 72 nõudmist, kokku 200 ainet, siis oli 1919. a. jooksul 4656 nõudmist — 14.000 ainega.

Sõja lõppedes töö keskapteegis kasvas veelgi. 1920. a. 1. märtsil asutati talle osakond Narva, et hõlbustada taudide vastu võitlemisel sanitaar- varustuse saamist kohapeal.

Likvideeritavatelt väeosadelt ja haigemajadelt hakkas tagasi voolama varustust Keskapteeki. Kõike tuli vastu võtta, sorteerida, korraldada. Siin-

San.-n.-leitn., mag. pharm. J. Kansvei

Sõjaväe Keskapteegi ülem.

juures takistas tööd asjaolu, et keskapteegil tuli jälle kolida, seekord Juhkentali, kus ta ka praegu asub.

Kõigest sellest on Keskapteek üle saanud, nüüd

rahuageelse olukorrale kohanenud, aja jooksul täienenud keemilise ja farmatsöütilise laboratooriumidega, arstiriistade parandamise töökojaga, ajakohase sisseseadega ja masinatega nii palju

kui seda äärmiselt piiratud eelarve lubanud, ja seisab valmis igal ajal mag. pharm. J. Kansvei juhatusel oma kohust täitmas kaitseväge varustamise sanitaarvarustusega. —ts.

Kompaniülemate ja ratsaväe ohvitseride ühendatud täienduskursus.

1. kursuse avamine S. Ü. Õ. 15. novembril 1928.

Pataljoni ülemate 1. kursuseks eeskujulikult korraldatud õpperuumid ja õpevahendid on nüüd kompaniülemate ja ratsaväe ohvitseride täienduskursuse kasutada. Kursuse ülemaks on määratud major H. Freiberg (end. pataljoni ülemate kursuse ülema abi), abiks kapt. M. Bergmann (ratsa rügemendi ül. abi). Kursustele on komandeeritud kompaniülematena 23 ja ratsaväelastena 10 ohv. Õpilaste valikul esimesele kursusele on teotsetud põhimõttel: **a l g u s o l g u h e a, t e e r a j a j a d o l g u t u g e v a d.** Paljudel kursustele komandeeritud kompaniülematest on suur sõjaline ja rahuaja staash: on juhitud kompaneid möödunud sõdades ja tehtud üle 8 aasta sõjaväe rahuaja ettevalmistuse tööd. Ratsaväest on kursustele komandeeritud aastatelt ja elukogemustelt nooremad ohvitserid. Ka enese sõja-teoreetilises ettevalmistuses on sellele kursusele komandeeritud juba läbi käinud pika tee sõjakooli või mitmesuguste kursuste näol; üks õpilastest on koguni lõpetanud kõrgema Sõjakooli Eestis ja Prantsusmaal. Koige ülaltooduga on kursuste korraldajad arvestanud ja õppejõududeks kursustele kutsunud meie parimad sõjateoreetikud ja eriteadlased. Eel seisab huvitav ja tulemuserikas töö.

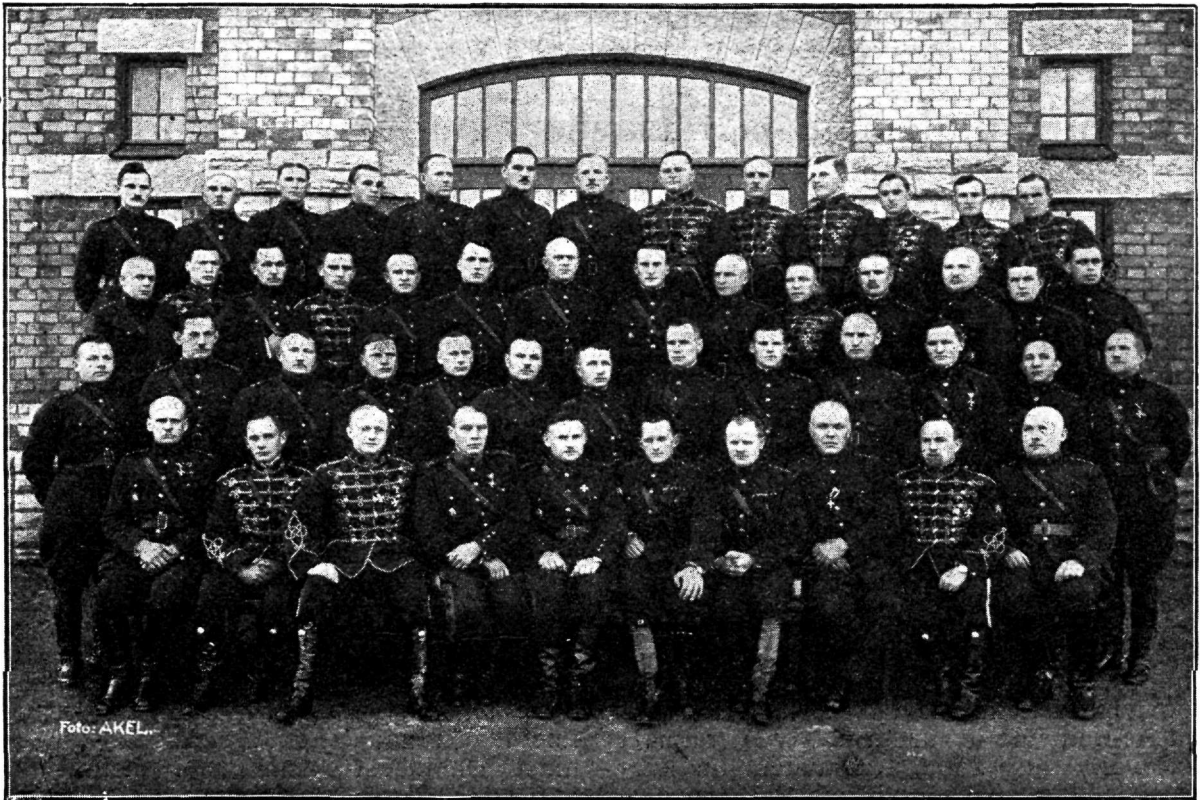
15. nov. Kindralstaabi ülem kindral J. Tõrvand avas pidulikult kompaniülemate ja ratsaväe ohvitseride 1. kursuse. Andes edasi avamiskõne algul Sõjaministri Kindral N. Reek'i (kes viibis Lätis) tervitused kursustele, kindral J. Tõrvand avaldas kokkuvõttes mõtteid:

Eesti väikene kaitseväge, nagu seda alati on meil alla kriipsutatud, peab olema hästi organiseeritud, hästi õpetatud, hästi kasvatatud ja hästi juhitud. Selles suunas on meie kaitseväge kõrgem juhatus töötanud. Senine töö on kandnud vilja. Meie naabritest N.-Vene hindab kõrgelt meie tööd. Eesti kaitseväge isoleerustatakse sealpool kui hästi väljaõpetatud modern sõjaväge. Meie suure

naabri see hinne on ka tõenduseks, et kaitseväge ettevalmistamise suund on õige. Meie senine kaitseväge ettevalmistuse töö on nõudnud suuri pingutusi. Senised tulemused õigustavad pingutusi ja kindlat töötahet ka edaspidiseks tööks. Avatavad kursused on oskuskursused, lahingkool. Lahing nõuab nooremalt juhilt sageli mitte niivõrra arutlemist ja kaalutlemist kui teotsemist kiirelt, releiktoorselt, sest esimene otsus on pea alati olnud kõige õigem otsus. Seda saavutame juhtide selleks ettevalmistamisega. Kompanii ülem peab olema veel hea õpetaja, et alluvatele edasi anda ja sisendada tarvilikke teadmisi ja oskusi. Lahingu keeruline masin nõuab, et, alates väe kõrgemast juhatusest kuni grupi ülemuseni, iga juht ja võitleja tunneks hästi oma osa ja täidaks eeskujulikult temale antud ülesande. Muidu masin ei tööta hästi. Lahing nõuab palju teadmisi ja tahet juhilt, kuid ta nõuab ka sõjaliselt ja moraalselt hästi ettevalmistatud võitlejate massi. Ei tohiks juhtuda, et võitlejate mass on hea, kuid juhid on nõrgad, ega ümberpöörduvad. Teame, et võitluse kandjaks lahingus on ohvitserkond, seepärast teeme nii suuri pingutusi ohvitserkonna ettevalmistamises.

Kui rahuaja töös nii lahinguis on kompanii põhipanevaks tervikuks, seepärast on kompaniülema koht tähtsamatest ohvitseride teiste ametkohtade keskel. Kompaniülematelt nõutakse seepärast nende teenistusastmele vastavat ettevalmistust. Elu ise nõuab kompülit palju tööd ja tõsist tööd. Tõsiselt tuleb võtta ka tööd eelseisvatel kursustel. Peatudes üksik-asjaliselt kursuse eesmärgi ja töökava juures, kindral J. Tõrvand kriipsutas alla: Töömeetodite küsimuse — lühikene teenistusaeg kaitseväes nõuab, et valitaks tööks sarnane meetod, mis vähema vaevaga ja vähema ajakuluga annaks kõige suuremaid tagajärgi. Elu läheb edasi, tekib uusi vaateid ja võtteid sõjandusega

S. Ü. Õ. kompaniülemate ja ratsaväe ohvitseride ühendatud täienduskursus.

Külalised ja õpilased kursuse avamisel 15. novembril 1928. a.

1. rida (vasakult paremale): Kol. V. Trossi, kapt. M. Bergmann, kol. A. Buxhoevden, kindr. G. Jonson, kindr. J. Tõrvand, major H. Freiberg, kol.-lt. A. Jaakson, kol. O. Sternbeck, kol.-lt. P. Bassen-Spiller, kol.-lt. J. Siir. 2. rida: Major O. Mullas, kpt. V. Plato, major B. Kivistik, kpt. J. Madisson, kpt. E. Grasmendorff, kpt. M. Haber, kpt. P. Villemi, major M. Kattai, kpt. Kimm, major J. Kasak, kol.-lt. A. Kasekamp, major O. Janson, major E. Ahman. 3. rida: Kpt. A. Vall, lt. G. Reinthal, kpt. A. Uder, lt. F. Sibul, kpt. G. Pasmessov, lt. O. Puusepp, kpt. K. Männi, major H. Grabby, kpt. A. Raudsepp, kpt. E. Raudsepp, kpt. P. Liivak, kpt. M. Müllerstein, lt. J. Buer. 4. rida: Lt. Villo, major, K. Purga, kpt. A. Vask, lt. J. Epnits, kpt. H. Stockeby, major H. Lilienthal, kpt. A. Lindquist, lt. K. Leinberg, lt. A. Kongas, n.-lt. A. Puskov, lt. H. Onny, lt. B. Andrejev, n.-lt. E. Nolken.

soetud küsimuste lahendamisel. Neid tarvis tundma õppida. Endiseid teadmisi tarvis värskendada. Seda kõike võimaldab kursus. Ülema isiklik eeskuju on kaitseväe õpetamisel ja kasvatamisel parim abinõu. Tarvis arendada praktilisi oskusi kehakultuuri ja laskeasjanduse alal. Kursus võimaldab värskendada sõprussuhteid, mis tekkisid möödunud võitlustes või rahuaja teenistuses ja luua uusi Sõprustundel on eriti suur väärtus vaenuväljal. Avatav kursus võimaldab kompanii juhtidel praktiliselt tutvuneda teiste väeliikidega. Ta annab väeliikidele võimaluse üksteisele lähenemiseks. Ta aitab märksa kaasa väeliikides „kolgapatriotismi“ kaotamisele, sest ohvitserid, õp-

pides tundma üksteist ja teiste väeliikide tööd, näevad, et kõigil on ühised mured ja ühised rõõmud, et modern sõjaväes kõik väeliigid üksikult on vaid ainult tähtsusetu osad ja nad omavad oma täieliku väärtuse ja mõtte koostööga, üksteise reeglipärase abistamisega. Et kursusel on 2 eesmärki — anda täiendusõppusi -rahuaja tööks ja ettevalmistada õpilasi juhi kohuste täitmisele sõja puhul — seepärast (vastavalt eesmärkidele) jaguneb töö kursusel: talviseks perioodiks ja suveperioodiks — praktilised harjutused maastikul ning tutvunemisekäigud töökodadesse, väeliikidesse. Ka töö kursuse talvisel perioodil on praktiline, oskuste arendamine, loengud

ainult selgitamiseks. Õpilastel tuleb täita rida iseseisvaid töid. Kehalistele harjutustele tuleb pöörata tõsine tähelepanu, sest ohvitseri kehalt ei nõuta mitte ainult sõja ajal, vaid ka rahuaja töö äärmist pingutust. Tugev ja eluküllane, mitte lodev ja haiglane, peab olema ohvitser — sest terve ja rõõmus ohvitser-õpetaja, samuti ohvitser-juht tõmbab alluvaid

kaasa. Lõpuks Kindralstaabi ülem kriip-
sutas alla, et avatav kursus on esimene, millele järgneb terve rida sellesarnaseid. Palju oleneb 1. kursusest, et töö tulevastel kursustel kannaks head vilja. Sellega arvestagu kursuse õppejõud ja õpilased. Soovib õpilastele ja õpetajatele edu eelseisvaks tööks.

E.—

Sportline märkilaskmine ja ettevalmistus laskmisele lahingutingimustes.

O. Sternbeck.

I

Sportlise märkilaskmise alade hulgas on üldiselt domineerival seisukohal punktilaskmine „normaallaudade“ pihta. See laskmine sünnib tuntud ja täpselt väljamõõdetud distantsidel, võimalikkude mõnusustega sisseseatud tulejoontelt, soodsates valgustustingimustes (päike seljataga) ning sihtimiseks võimalikult soodsalt ülesseatud märkide pihta. Need märgid on aastakümneid piisunud ühesugustena, samuti on muutumata olnud suuremate võistluste programmid. Iga sportlise punktilaskmise harrastaja on seega võinud ennast pikema aja jooksul ette valmistada täiesti kindlatele „numbritele“.

Ainult vähesed sportlise laskmise suurmaadest on harrastanud ka nn. „välilaskmist“. Kuid ka siin on enamasti ikka mängus olnud tuntud ja mõõdetud ning isegi täpselt teatavatele sihikuastmetele vastavad distantsid. Samuti on nende laskmiste programmid enamasti alati aegsasti kindlaks määratud ja võistlejatele teada antud. Lahingulise ilme on neile laskmistele annud mitmekesised märgid, erilised nõuded töötamiskiiruse kohta, peale selle veel mitmesugused laskmisega kokkuliidetud kõrvaltegevused, nagu rännakud, jooksud, patrulleerimine, orienteerimiskäigud jne. Niisuguseid „välilaskmisi“ on eriti harrastanud Rootsi laskesportlased.

Samuti nagu kergejõustiku võistlustel viimasel ajal võidu ja rekordite üle otsustavad „viimased“ sekundikümnedikud (tulevikus tahetakse isegi sajandiksekunditega rehkendada hakata) ja „viimased“ sentimeetrid, nii on ka laskesportlaste punktilaskmise võistlused viimasel ajal muutunud tõsiseks jahiks „viimaste kümneliste“ peale. Hõlbus see jaht ei ole:

ainult üksikute silmade kaupa nihkuvad suurimad saavutused aast-aastalt edasi võimaliku maximumi poole. Nii olid ülmsaavutused vabalt valitud vintpüssiga laskmisel (distsants 300 m, 10-ringiline normaallaud, 40 lasku püsti käelt, 40 lasku põlvelt ja 40 lamades käelt, maximaalne võimalik silmadesumma 1200).

1909. aastal	1009 silma
1910. „	1018 „
1925. „	1108 „

Nii siis rekordi kerkimine 90 silma võrra 15 aasta jooksul ehk keskmiselt 6 silma aasta kohta. Kuna seeria pikkus on 120 lasku, siis on rekordiparanemine aasta kohta keskmiselt ainult $\frac{1}{20}$ silma lasu kohta. Teiste sõnadega, rekordimehe keskmine hajutamisradius (R_{50}) jäi iga aastaga keskmiselt veerand sentimeetrit (!) lühemaks.

1925. a. ülmsaavutust ei ole peale seda enam ületatud ega ka korratud. Käesoleva aasta olümpiarekord oli 15 silma madalam. Edasipääsemine näib siin niisama raske olevat, kui uute sajandiksekundite juurevõitmine lühikesemaa jooksudel. See ei ole ka ime. Juba 1080 silma on 90% võimalikkudest 1200-st. Teiste sõnadega, juba 1080 silma lööjal on keskmine silm üheksa, seega keskmine hajutamisradius, kui keskmiseks tabamispunktiks lugeda märgi keskpunkt, mitte üle kümne sentimeetri. Tõenäosusteteooria järel peaksid siis niisugusel laskuril kõik tabamised ükskõik kui suure laskude arvu juures ära mahtuma ringi sisse, mille läbimõõt mitte suurem poleks kui 60 sentimeetrit. Kolmandikkuju peaks seega 300 m distantsil ükskõik missugusest asendist ja ükskõik kui suure laskude arvu

juures tabatav olema iga lasuga, või jälle kõik kuulid samadel tingimustel peaksid jooksuma normaallaua musta. 96% kõigist kuulidest peaksid mahtuma ringisse läbimõelduga 40 cm ja 82% kõigist kuulidest ringisse läbimõelduga 26 cm. Vähemalt 820 tabamust tuhandest peaksid seega normaallaual andma mitte alla 8 silma igaüks! Et siin üldise silmadesumma vähegi tuntav tõstmine on äärmiselt raske töö, see on arusaadav.

Saavutused hariliku, eeskirjalise sõjaväe vintpüssiga ja hariliku sõjaväepadruniga ei ole muidugi nii kõrged, siiski aga ka mitte just väga palju madalamad. 1925. aastal löödi 300 m distantsil isegi püsti asendist 20 lasuga oma 164 silma (82% võimalikust). Üldsaa­vutused kõigi asendite pealt kokku küünivad 85 protsendini võimalikust. Lamades laskmisel ollakse 90%-ist kindlasti üle. Nii löödi 1925. a. põhjamaade võistlusel 25 lasuga lamades käelt 228 silma või 91,2%.

Ka kiir- ja näp­slaskmine on maadel, kus väilaskmist harrastatakse, viidud pea inimlikkude võimiste piirini. Rootslased, kes sel laskesporti alal vast suurimad mehed on terves laskesportlaste peres, on suutnud kiirlaskmisel anda 15 hästisihitud lasku 45 sekundi jooksul. Kui lugeda kõigi laadimiseks ja palgepanemiseks tarviliste tegevuste jaoks keskmiselt vaid üks sekund padruni peale, jääb iga lasu sihtimiseks üle vaid kaks sekundit. Kahtlemata ei tule aga laadimise ja palgevõtmise võtete täitmisel keskmiselt sekundiga padruni peale kunagi välja. Vaevalt ulatab siis niisuguse laskmise juures keskmine sihtimisaeg palju üle ühe sekundi.

See kõik on aga ikkagi saavutatud tuntut ja mõõdetud distantsidel, kindlate programminumbrite pikal ja väsimatal käteteharjutamisel, tihti lõpmata suure laske­moona kuluga harjutustel. Lahingus ei ole keegi distantsisid kätte mõõtnud, laske­asemeid valmis mugavateks teinud ega märkisid soodsatesse sihtimistingimustesse asetanud. Ei ole seal ka ühtegi „programmi“ ette teada. Selle „programmi“ seab kokku vaenlane ja tema meile seda juba teatama ei tule. Teiselt poolt jälle ei ole lahingus „kümnelistejahil“ nagu erilist tähendust. Rivist välja viib iga tabamine, elukardetavad on mitte ainult tabamised pähe või südamesse. Tuli on massiline ja üksiku lasu ebatäpsust näib kuulide mass võivat tasuda. On ka küllalt

juhtumisi, kus täpselt sihitud püssilastust üldse juttu ei või olla, nagu laskmisel öösel, suitsu ja tolmu sees, gaasi all maskides töötamisel jne. Ainult lafettidele paigutatud ja kaudse sihtimise vahenditega varustatud automaatre­lvad võivad neil juhtumisel oma tule veel soovitavasse kohta viia, ja nemadki ka mitte mõne üksiku kindla märgi pihta.

Kas on siis sportlisel laskmisel ja ettevalmistusel lahingutingimustes laskmisele üldse mingisuguseid kokkupuutumispunkte? Kas ei ole need alad enamalt täiesti üksteisest erinevad, üksteisele mitte midagi pakkuvad ja seega täiesti lahus käsitatavad? Kas on üldse sõjaväelasel põhjust silmas pidada laskesportlist liikumist või sellest koguni aktiivselt osa võtta?

II

Väga hõlbus on neile küsimustele selles mõttes vastata, et kõne all olevatel aladel üksteisega üldse midagi ühist ei ole. Nii ongi ka neile küsimustele küllalt vastatud.

On mõnikord väidetud, et lahingus üldse keegi ei „sihi“, et sellepärast iga­sugune laskeõpetus üldse üleliigne rämp­sovolevat, ning et sellest täiesti jätkuvat, kui aga püssiotsa vastase poole osatakse pöörata.

Sellest päris primitiivsest vaatest ei seisa kaugel ka omal ajal kaunis suuri laineid löönud teooria, et lahingus püssi­kuulide lennule ainsa reeglipärasuse andvat püssi loomulik palgesistumise asend. See viimane olenevat täielikult püssi kaalu­st, selle jaotusest mitmesuguste püssi­osade peale ja püssilae ehitusest. Laskur võtvat iga antud relva lihtsalt instinktiivselt nii palgesse, nagu see temale tunduvat kõige mugavamana ja mõnusamana. Sellest instinktiivselt valitud kõige mõnusa­mast palgepanemisest tekkivat siis alalisel keskmised tõstenurgad, mis kuulidele lahingus kindlad keskmised väljalennu­nurgad andvat, olenemata iga­sugustest sihikuseadetest. Tehti ka sellekohaseid katseid, ja leiti, et niisuguse umbkaudse palgepanemise juures tõesti iga püssi­tüübi jaoks olemas on täiesti kindlad alad kindlate distantside vahel, kuhu peamine kuulide mass langeb. Selle teooria järel oleks siis iga püssitüüp „tappev“ ainult sellele tüübile omastel, spetsiifilistel dis­­tantsidel, mujal on püssituli võrdlemisi kahjutu. Need spetsiifilised tappedistant­sid leiti praeguste võrdlemisi kergetel ja kuulile suurt algiirust andvatel püssidel olevat võrdlemisi suured (Vene 7.62 mni

püssil 1700—2000 sammu). Vanemad rasked ja kuulile väikest algkiirust andvatel püssidel leiti need „tappedistantsid“ väiksemad olema (800—1000×).

Lähedamaa sihitud tappetuli oli selle teooria järele haruldane, üldisest reeglist väljaulatav nähtus.

Selle teooria järel oleks sihik ja kirp sõjaväepüssidel üldse üks üleliigne luksus. Pärnis veendunud poolehoidjaid see Venemaalt päritolev „ilmutus“ siiski nähtavasti kusagil ei ole leidnud, sest et kusagil veel ei ole sõjaväepüssidelt kirpe ja sihikuid maha võetud. Ka Venemaal enesel püssivad nad senini veel püsside peal.

* *
*

Tõsisemana tundub teine, ka veel lahingulist sihtimist eitav vaatepunkt. Laskur suuremalt osalt lahingus ei sihtivat. Ta täitvat aga siiski palgepanemise ja trikclipigistamise mehaanilisi võtteid nii, nagu ta neid on täitma harjunud vastavatel õppustel ja laskeharjutustel. Laskma tuleb sellepärast õpetada, isegi hooliga õpetada. Isegi täiesti individuaalne õpetamine leiab poldamist. On ju igal inimesel oma laskeasendid, oma töötamisvõtted jne, mis tema kehaehitusele kõige paremini sobivad ja millede tarvitamisel ta kõige paremini märki tabab. Kuid — sihtimine langeb lahingus ikkagi ära, ja paljaste palgepanemis- ja päästmismõtete-ga ei saa ikkagi kindlasti mingisugust täpselt piiritletud märki tabada. Pealegi ei saa võtete kopeerimine kunagi olla täiesti täpne, eriti ei või ta seda olla lahingus. Sellepärast ei ole mõtet tulevast lahingulaskurit treenerida täpselt punktilaskmisele, kindlasti piiritletud väikese märgi kindlale tabamisele. Jatkub teatava pindala tabamisest ja sedagi ainult tiheduse mõttes. Kas tabamistekobar selle juures katab märgi keskkohta, pole tähtis, tähtis on, et see kobar mahuks teatava gabariidi, teatava ringi või nelinurga sisse. See gabariit ei pruugi ka liig kitsas olla, sest et lahingus laskmise tihedus ikkagi kuigi suur ei ole. Laske-distanti $\frac{1}{200}$ -le võrduv tabatud ala läbimõõt võiks küllaldane olla.

Niisugused vaated olid enne ilmasõda üldiselt valitsevad Romaani rahvaste juures. Seal seati tihti just erilise uhkusega niisugune „ettevalmistus lahinglaskmisele“ sportlaste punktilaskmisele vastu. „Meie ei ole kunagi hiilganud rahvusvahelistel

võistlustel, kuid meie valmistame ette häid lahinglaskureid.“ Selle väitega algab, näiteks, üks Prantsuse laskeõpetuse metoodikutest oma enne Maailmasõda ilmunud raamatut lahinglaskuri individuaalse väljaõpetamise kohta.

Peale Maailmasõda on see seisukoht ka seal poolehoiu kaotanud. Seletuskiri Prantsuse 1920. a. ajutise laske-eeskirja juure ütleb juba kindlal sõnal:

„Mida enam välja arendatakse sõduri võimed täpsuslaskmiseks, seda suurem on sõduri väärtus võitlejana.

See omadus annab temale peagi moraalse ülekaalu tunde vähem väljaõpetatud vastase üle.

See võime täpselt lasta annab sõdurile usku enesesse. Grupilaskmine, nagu seda toimetati enne sõda, nõrgendas seda usku enesesse, selle asemel et teda arendada. Praeguse aja lahing aga nõuab seda usku, sest seal laseb sõdur tihti omal algatusel.

Lõpeks teeb oskus täpselt lasta sõduri eriti kõlbuliseks automaatrelvade käsitamisele, milledesse on koondatud jalaväe suurim tulejõud.“

Niihästi laske-eeskiri kui ka jalaväe eskiri räägivad seal praegu lähedamaa tappetulest, kui endastmõistetavast asjast.

Prantsuse 1905. aasta eeskiri andis kompaniülematele täieliku vabaduse abinõude valikus õpetamisel, laskeharjutuste korraldamises ja hindamises. 1920. a. ajutine laske-eeskiri paneb aga maksma täiesti kindlad harjutuste ja hindamise tabelid. Nagu selgub eeskirjale juurelisatud seletuskirjast, on see tehtud selleks, et uusi vaateid sõjaväele kindlamini külge pookida.

Raske aga näib olevat see sidemete murdmine minevikuga. Kui lahti lööme harjutuste ja tagajärgede hindamise tabelid, siis näeme, et eessõnas deklameeritud täpsusega veel kuigi kaugele ei ole jõutud. Õppelaskmisel tabavuse peale 250 m distantstil seitsmest kuulist kolm tabada 125 cm läbimõõduga ringi sisse ei ole veel mingisugune täpsus, eriti kui silmas pidada, et enne harjutsuseeriat veel tervelt kolm proovilasku lastakse. Ometigi annab see rahuldava hinnangu. 300 m peal on vaja seitsmest kuulist neli saada 150 cm läbimõõta ringi sisse, proovilaske on samuti kolm. Ja nii loetakse üldse tagajärjed rahuldavateks, kui umbes poolte kuulidega on tabatud ring, mille läbimõõt on $\frac{1}{200}$ distantisist

Ka üksiku sõduri „lahingharjutused“

**Maailmasõja vaheerahu 10. aastapäeva
(11. nov. 1928.) puhul.**

Inglise kuningas Georg V langenuid kangelasi austamas.

on täpselt reglementeeritud. Neil puuduvad aga üldse tingimused, on lubatud järgmise harjutuse juure üle minna eelmise tagajärgede peale vaatamata.

Meeste lõpulik klassidesse jagamine puudub. Hinnatakse vaid üksikuid laskmisi.

„Täpsus- ja tappelaskmine“ näivad siin alles olevat vaid üldised teoreetilised töökspidamised, millele veel ei ole suudetud reaalselt sisu anda.

Et siin tõsisest täpsuslaskmisest tegelikult veel õige kaugel ollakse, näitavad ka nõuded relvade jooksu korrashoiu kohta. Eeskiri nõuab relva jooksu parandamise ettevõtmist alles siis, kui väärijooks on tõusnud üle $\frac{1}{700}$ distantsist (35 cm 250 meetri peal). Seegi väärijooks tehakse kindlaks mitte lasketabelite järel, vaid antud relva jooksu võrreldakse selleks otstarbeks relvuri käes seisva „tüüprelva“ jooksuga. Et selle tüüprelva väärijooks ise kunagi null ei ole ja kahekordsel laskmisel kergesti ka kahekordsed vead võivad ette tulla, on selge. Nii võivad paljudelgi relvadel väärijooksud ulatada isegi kaugelt üle $\frac{1}{700}$ distantsist ilma et relv kordaseadmisele satuks.

Tähtis on siiski ka põhimõttelik tun-

nustus. Tähtis on Maailmasõja tulest läbi käinud sõjaväe v e e n d u m u s k i selles, et sõduril **seada suurem väärtus on võitlejana, mida enam ta on välja koolitatud täpsele laskmisele.** Püssiotsa vastase poole pööramise teooria mitmesugused variandid on sellega vähemalt kindlasti maha maetud.

* * *

Sootuks teistele alustele on sõjaväeline laskeõpetus ammust ajast olnud rajatud germaani ja angelsaksi rahvaste juures. Et ainult tõsine ja suurt täpsust taotlev õppelaskmise kool võib anda rahuldava ettevalmistuse lahinglaskmisele, see ei ole siin kunagi olnud paljas deklaratiivne põhimõte või üldine teoreetiline töökspidamine ilma praktilise sisuta. Siin on sellest põhimõttest ammugi juba tehtud praktilised järeldused ja need ka kindlate nõuete süsteemidena maksmata pandud.

Kahte neist süsteemidest tunneme meie ise väga hästi. L. E. I. õppelaskmise süsteem enne 1927. a. muudatuste maksmapanemist oli veidi muudetud ja meie teenistusoludele kohastatud saksa süsteem. Praegune süsteem, järkjärguline edasivii mine distantsilt distantsile on laenatud Skandinaavia maadelt, eriti Rootsist ja kohastatud meie teenistustingimustele. Mõlemad süsteemid on meil küllalt tuntud ja on nende iseloomustamiseks küllalt kirjutatud, nii et nende omaduste selgitamiseks enam ei maksa ruumi raisata.

Eraldi seisab Inglis-Ameerika süsteem. Seal teeb sõdur esiteks läbi erilise „nekrutikursuse“, siis „harjutuskursuse“, mis aga veel kumbki mehe võimete hindamise kohta otsustavad ei ole. Nende kahe kursuse sooritamisele järgneb eriline „liigitus kursus“. See kursus koosneb keskmiselt kuuest harjutusest distantsidel 200 kuni 600 yardini, misjuures üks osa harjutustest täidetakse piiramata aja jooksul sihtimisega, teine osa aga võrdlemisi kiires tempos või ka näpslaskmisega. Liigituskursusel väljalöödud punktide kogusumma määrab laskuri kuuluvuse ühte või teise liiki. Nii liigitatud laskurid ja tkavad õppelaskmist oma liikidele vastavate harjutustabelite järel. Alguses madalasse liiki sattunud laskur võib pääseda kõrgemasse liiki ainult liigituskursuse täielikult uuesti sooritamise järel, mitte aga üksikute ebaõnnestunud harjutuste kordamisega.

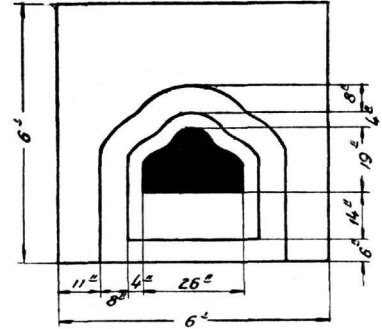
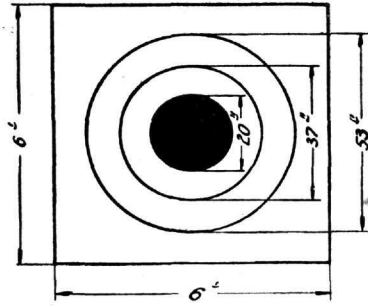
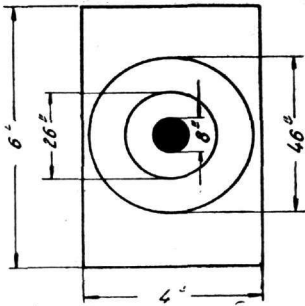
Et pilti anda niisugusest pikast „klasikatsust“, peatume lähemalt Ühendriikide liigituskursuse juures (1913. a. eeskirja

järel — viimasel ajal olevat nõudeid veelgi tõstetud, kahjuks ei ole minul aga Ühendriikide uuemaid eeskirju käepärast).

Märgid, mida sel kursusel tarvitatakse, on näidatud alamalseisvatel joonestustel. Mõõdud on antud jalgades ja tollides.

si mehe nõudeid ei jaksa täita. (Viimase aja nõuete järel ei tohi niisuguseid kompaniis üle 20% olla).

Võimalikust 300 punktist tuleb välja lüüa:

Joon. 1. Märk „A“. Tabamine musta „härjasilma“ loeb 5 punkti, järgmistesse ringidesse 4 ja 3 punkti, ülejäänud kilbis- osasse 2 punkti.

Joon. 2. Märk „B“. Punktid loevad samuti kui märklaual „A“.

Joon. 3. Märk „D“.

Tabamine musta kujusse annab 5 punkti, kujuservadega rööbiti tõmmatud joontega eraldatud vöödesse 4 ja 3 punkti, ülejääv kilbiossa 2 punkti.

Liigitusharjutused.

a) Aeglane laskmine.

Distsants yardides	Aeg	Laskude arv	Märk	Asend
200	Piramata	10	A	5 istudes, 5 põlvelt
500		10	B	Lamades käelt
600		10	B	Lamades toelt

b) Kiirlaskmine.

Distsants yardides	Aeg	Laskude arv	Märk	Asend ja asendi võtmine
200	60 s.	10	D	Põlvelt ehk istudes. Aeg loetakse ühes asendi võtmisega püstiseisust. Püss on enne tegevuse algust laetud 5 padruniga ja kaitsevinnastatud.
300	70 s.	10	D	Lamades käelt. Asend võetakse, nagu eelmisel harjutusel.
500	80 s.	10	D	Lamades käelt. Laskur on otsekohe valmis asendis, püss laetud 5 padruniga, laskevalmis ja palges.

Liigitusnõuded:

Klassisid on viis: expert rifleman (ekspertkütt), snaphooter (näpslaskur), marksman (laskur), I klassi mees, II klassi mees. Kvalifitseerimatadeks loetakse, kes II klas-

Ekspertkütiks saamiseks	253 punkti
Näpslaskuriks	238 „
Laskuriks	202 „
I klassi meheks	177 „
II „ „	152 „

Ekspertkütid ja näpslaskurid teevad peale klassikatse lõpetamise veel läbi kaugelaskmise kursuse 800 ja 1000 yardi peale. Sel kursusel tarvitatakse märklauda „C“ — laud 10 jalga kõrge, 6 jalga lai, „härjasilma läbimõõt 36 tolli, ring selle ümber 54 tolli läbimõõduga. 2 jala kaugusel kilbi alt- ja ülevaltäärest on tõmmatud kilbi äärtega rööbiti sirgjooned, nii et keskele jällegi 6×6 jalga suur nelinurk jääb. „Härjasilm“ loeb 5 punkti, ring 4, tabamine väljapoole ringi 6×6-jalalisesse nelinurka 3, kahejalalistesse ribadesse 2 punkti.

Kui lähemalt vaatleme kõigi germaani ja angelsaksi rahvaste liigitusnõudeid, siis näeme neis kõige mitmekesiduse peale vaatamata üht ühtlast joont. Igalpool nõutakse **teatava pindala täiesti kindlat tabamist iga lasuga**. Seda saavutatakse igas süsteemis isemoodi, kas otsekohe ette kirjutades, missugusest ringist ükski kuul ei tohi välja jooksta, või jälle nõudes niisugust silmadenormi, mida võimata on teisiti välja lüüa, kui kõik kuulid saates täiesti kindla ringi sisse. See pindala on nii valitud, et laskur, kes seda alati kind-

lasti suudab tabada, ka keskmise suurusga lahingmärke kindlasti tabada või vähemalt hästi lähedalt möödajooksvate kuulidega mõjuvalt „maas hoida“ võiks.

Ameerika liigitusnõuded seavad küsimuse õieti kõige laiemale alusele. Kõik muud eeskirjad arvestavad väga piinlikult distantsidega, laskmissetingimustega jne. Suurematel distantsidel suurendatakse tabamiseks määratud pinda, kiirlaskmisel vähendatakse nõutavat silmadesummat või tabamistearvu jne. Yankee lööb distantsidel 300 yardist kuni 600 yardini (548 meetrit) kõik ühe hindamise alla. Märklaud 300, 500 ja 600 yardi harjutustel on üks ja seesama. Üks ja seesama 50 cm läbimõõduga „härjasilm“ annab kõigil neil distantsidel viielised, sedasama annab 200, 300 ja 500 yardi kiirlaskmisel rinnakuju. Ainult 200 yardi aeglasel laskmisel on „härjasilm“ enam kui poole väiksem, ainult 20 cm läbimõõduga. „L a s k m i n e o n l a s k m i n e, ja kui lahingus teatavat täpsust, teatava pindala kindlat tabamist vaja on, siis peab seda oskama saavutada igal distantsil ja igasuguse töötamiskiiruse juures.“ Niiugune näib ameeriklase mõttekäik selle küsimuse otsustamisel olevat.

Meie ühtlase õppemärklaua süsteemil on sellega teatav sarnadus. Kuid ainult osaliselt. Meie ei harjuta praegu õppe-laskmisel kiirlaskmist ja ühtlusmärk-

lauda tarvitame meie ainult distantsidel kuni 300 meetrini. Ameeriklane toob oma „C“ märklaua välja alles 800 ja 1000 yardi distantsidel, ja ka seal on „härjasilm“ läbimõõt alles 90 cm, seega väiksem, kui meie 300-ni normaallaud. Väga palju aga sellest „härjasilmast“ just mööda lasta ei või: protsendid ei tule välja.

Muu seas, on olemas andmed, et seal „imedemaal“ liigituskursuse tulemused mõnikord on ulatanud kuni 295 silmani võimalikust 300-st. See tähendab — kõigil distantsidel ja kõigi laskekiiruste juures pea erandita iga kuul „härjasilm“!

Ja kuidas pidasid need süsteemid välja tuleproovi Maailmasõjas?

„Hästi“, kinnitavad kui ühest suust igal sündsäl juhusel niihästi inglased ja sakslased kui ka ameeriklased. Ainult hoolas ja täpne õppelaskmine valmistab ette korraliku lahinglaskuri, on üldine veendumus. Ning kõik on oma eeskirju, oma praegust rahuaegset tööd veel enamgi edasi arendanud selles suunas, teistele radadele pole keegi taganenud. Küll on aga need, kes enne uskusid, et ettevalmistus lahinglaskmisele täielik vastand on heale punktilaskmisele, nüüd vähemalt deklaratiivselt täielikult tunnustanud, et „sõduril seda suurem väärtus on võitlejana, mida täpsemale laskmisele ta on ette valmistatud.“

(Järgneb.)

Kümne aasta eest.

(Enamlaste allikate järele).

Sakslaste suuremat pealetungi märtsis 1918. a. Amiensi juures hindasid sõjasajanduse tundjad kui viimast jõupingutust, viimast võitu. Sellest ajast hakkasid saksa sõjaväes ilmuma lagunemise tundemärgid. Nõukogude Venemaal oli tol ajal suurem sisemine murrang — revolutsiooni süvendamine teoksil ja kodu-sõja tont laastas maad. Aga seal peeti ka välismaid teravalt silmas ja jälgiti heitlust lääne rindel. Enamlaste usk kõikvõimsasse Saksamaasse hakkas kaduma. Ennustati peatset üleilmist revolutsiooni ja Saksa riigi kadu kas Maailmasõjas allajäämises või sisemises revolutsioonis. Iseäranis teravalt jälgisid Saksamaa sündmusi Venemaal põgenenud Eesti kommunistide juhid. Rippus ju nende meeste edaspidine saatus Saksa võimu raugemisest ja okupeeritud maa-alade vaba-

nemisest. Praegu olid nad kui troonilt tõugatud võimumed, kes võõrsil peavarju otsisid. Meeleolu oli päriselt langenud. Ja vist mitte töörahva huvid ja selle hea käekäik ei olnud nende eesmärgiks, vaid kaotatud komissaride kohad Eestimaal. Unistati võimust, võib olla ka kättemaksust... Sellepärast arutati ajakirjanduses ja omavahel küsimust: kuidas talitada tol korral, kuid sakslased kord Eestist peaksid lahkuma? (Kuukiri „Klassivõitlus“ Nr. 3/4 — 1919. a.). Sellele küsimusele oli aga raske vastust leida, sest kommunistlike emigrantide väljavaated polnud ses suunas kuigi lootustäratavad. „Saksa okupatsioon pillas Eesti vabrikute proletariaadi laiali ja hävitas kõik suuremad tööliste koondamiskohad... See katastroof tabas kõige rängemalt just suuri ettevõtteid ja just neid

Maailmasõja vaherahu 10. aastapäeva (11. nov. 1928) puhul.

Prantsuse sõjaväe end. rügementide lipud peale Tundmata Sõduri hauast möödumist Pariisis 11. XI 28.

tööstusharusid, mille töölised Eesti töörahva klassivõitluses alati juhtivat osa on etendanud," ütleb Kommunistliku partei Eesti keskkomitee liige V. Kingisepp omas raamatus „Iseseisvuse ikke all“ lhk. 4. Sakslaste tulekuga oli umbes 90% enamlasti sunnitud Eestist lahkuma. See mass valgus Venemaale ja hulkus nüüd seal kasutamatu ringi. Kohale olid jäänud mõned üksikud tähtsuseta tege-lased, kes omapeast suuremat ära teha ei suutnud. Nad isegi asusid põranda all, püüdsid vanu sidemeid alal hoida ja vähehaaval illegaalset kirjandust levitada. Niiugustest polnud kasu. Kaasatundjate hulk oli koguni kokku kuivanud. Rahvas oli revolutsiooni esimesest vaimustusest juba toibunud ja ei hakanud kihutajatele enam nii kergesti õnge. (V. Kingisepp — „Iseseisvuse ikke all“).

Niiuguses olukorras ei loodetud en-neokupatsiooniaegset „status quo“ ainu-üksi kihutustööga, ega Eestis olevate jõududega enam jalule seada. Seisukor-ra peremeheks oli võimata saada. Seal tuli aga juhus appi. Suure Nõukogude Venemaa diplomaatial oli vaja edaspidi ühendust otsida lääne revolutsioonilise proletariaadiga. Et Saksamaa mässama hakkavate töölistega ühineda, selleks ka-vatseti pealetungi Baltimaale ette võtta. „Nii kui üle Kiievi,“ ütles Trotski, „viib tee liitumiseks Austria-Ungari revolüt-

siooniga. niisama läheb ta ka üle Piikva ja Vilno ühinemiseks revolutsiooniga Sak-sas.“ (A. Anischev — „Otscherki istorii grashdanskoi võinõi 1917—1920“). Selle pealetungi edu pidi olenema revolutsiooni küpsusest Leedus, Poolas, Lätis ja Ees-tis, aga ka revolutsioonilisest liikumisest Saksamaal. Seda kava asuti teostama kõige suurema saladuse katte all. „Tee läbiraiumiseks lootis Nõukogude Venemaa eestkätt kasutada Baltimaa emigran-te. Saksa okupatsiooni eest põgenenud juhid pidid hulkuva massi organiseeri-misele asuma mitmesuguste ettekäänete all.

25. aprillil 1918. a. asutati Põhja ring-konna rahvakomissariaadi juure teiste seas ka Eesti osakond üldise, poliitilise, kirjanduse ja kultuur toimkondadega. (Kuukiri „Klassivõitlus“ Nr. 3/4 — 1919. a. lhk. 15). See osakond alustas Eestist põgenenud kommunistide seas suurejoo-list kihutustööd, õhutades neid punaväke astuma, kus igal mehel olevat või-malus end hariduses täiendada, sest ka-sarmud muutunud nüüd koolideks, kus mitte ainult sõjaasjandust ei tuubitavat, vaid ka poliitilise hariduse peale rõhku pandavat. Kihutustöö andis tagajärgi. 1918. aasta kevadel astus haritum osa põgenikke punaväe instruktorite kursus-tele, kuna teised, enamalt jaolt endised Tallinna ja Tartu punakaartlased Smol-

nõi kaitsevärke teenima soovitati. Viimastest kujunes hiljem I-ne kommunistiline Tallinna kütipolk. Suvepoole lubas Nõukogude valitsus poolametlikult veel teisi väeosi vormeerida. Nii tekkisid: 2-ne kommunistiline Viljandi kütipolk, Suurtükiväe divisjon ja üks Ratsaväe osa. Juhitideks määrati punaväe instruktorite kursuse lõpetajad. (Kuukiri „Klassivõitlus“ Nr. 5/6 — 1919. a. lhk. 7). Nii viisi koondas Nõukogude Venemaa diplomaatia osav käsi ajajooksul enamiste kõik Eestimaa põgenikud väeüksustesse.

Vaheajal oli Saksamaal lagunemise protsess kiires tempos levinenud ja üldiselt tundusid okupatsiooni päevad ka Eestis loetud olevat. 6. oktoobril 1918. a. seletas Saksa riigi-kantsler Riigipäeva koosolekul muuseas järgmist: „Valitsus tahab hoolt kanda, et Balti-, Leedu- ja Poolamaal saaksid õige pea rahvaesitused laialdasel alusel loodud ja seal viibimata kodanline valitsus sisse seatud.“ („Tallina Päevaleht“ oktoobris 1918. a.). See sõnum ulatas ka paosolevate Eesti kommunistide kõrvu ja need teadsid väga hästi, et Eestis on rahvaesitus olemas, kes sakslaste talikudes kohe maa valitsemisele võib asuda. Oli vaja rutata ja välispidiselt partei kaaslastele näidata, et ka n e m a d, emigrandid, midagi „rahva“ tahtmisel ette võtavad. Nad käsutasid kiires korras 24. oktoobriks 1918. a. Leningradi Kommunistliku partei põhjaringkonna Eesti osakondade erakorralise konverentsi kokku. Seal tuli arutusele seisukoha võtmine Eestimaa suhtes tol juhusel, kui okupatsiooniväed peaksid sealt liikuma hakkama. Erandita olid kõik osavõtjad selle poolt, et Eestimaa tuleb sõjalise jõuga kallale tungida ja lahkuvate sakslaste kannul sisse marssida. Sisse-Eestis otsustati kommunismi kasuks ja tekkiva valitsuse vastu kohe laiaulatuslist kihutustööd alata ning selleks sinna Kommunistliku partei Eesti keskkomitee tegevamaid liikmeid komandeerida. Eestimaa proletariaadi nimel moodustati Eesti sõja-revolutsiooniline komitee, kes kallaletungi organiseerimise ja võitluse juhtimise esialgul oma peale võttis. (Kuukiri „Klassivõitlus“ Nr. 5/6 — 1919. a., lhk. 8). Sellega oli Eestimaa vallutamise küsimus otsustatud: propaganda ja sõjaga kallale! Tegelikult oli tähendatud konverents ja seal vastu võetud otsused ainult ettevõtte koor, diplomaatiline mäng, õigemini — vähemate vendade ninapidi vedamine. Keegi kokkukutsujatest ei rääkinud asja tõe-

likkusest sõnagi, keegi ei seletanud, et meie oleme N.-Venemaa palgalised ja meid saadetakse okupeeritud maid tagasi võtma.

Hiljem andis Nõukogude valitsus nimelpidi Eesti sõjarevolutsioonilise komitee käsutada oma kulul moodustatud ja ülevalpeetavaid Eesti punaväe osi ühes vene ja teiste rahvusliste rügementidega, koondates neid Toroschino ja Jamburi ümbrusesse („Tallina Päevaleht“ novembris 1918. a.), sest pealetung oli sihitud Narva ja Pihkva-Irboska suunas. Eestimaaale tungiva punaväe ülevalpideamiseks määras ta esialgul kümme miljonit kuldrubla. (Ülevenemaalise kesk-täidesaatva komitee dekreet Nr. 269.)

Sõjarevolutsiooniline komitee algas koondatud vägedes energilist kihutustööd ja korraldas esialgul ka salakuulamist. Ta saatis Eesti maa-alale hulga salakuulajaid, kellele tegi ülesandeks asutada salaluure keskkohete, luua agentresidentide võrku ja muretseda igakülgeid teateid Saksa vägede ja Eesti valgekaardi üle. Agente varustati komitee poolt täpsete instruksioonidega. („Riigi Teataja“ nr. 4 — 1918. a.) Varsti oli komitee ka agitatsiooniga lõpule jõudnud. Jäi üle vaid sõjakäiku alustada ja oma isamaa, väikese Eesti rüüstamisele asuda. „Elagu üleilmiline töörahva revolutsioon!“ Selle hüüdsõnaga meelitati Venemaa laantes hulkuvaid koduta eesti-poegi vennatapmise sõtta.

22. novembril tehti esimene katse Narvale kallale tungida, kuid löödi sakslaste poolt tagasi. Katse äpardus ka veel sel põhjusel, et paar punaväe rügementi ei olnud nõus peale tungima. Eesti sõjarevolutsioonilise komitee liikmete ässituse kõned ei olnud suutnud meestes sõjarevolutsioonilist vaimustust sünnitada.

Nähes, et Narva vallutamine nii kergesti ei lähe, võeti ähvardused ja kihutustöö appi. 23. novembril saatis komitee Narva „Saksa soldatite nõukogule“ pika üleskutse, nimetades oma esimest pealetungimist „väljarännanud Eesti proletariaadi“ tagasitulekuks. („Edasi“ Nr. 93 — 1927. a.). Siis oodati mõni päev, kuni nende arvates üleskutse pidi sakslaste peale mõjuma hakkama, nendes revolutsioonilist vaimustust sünnitama ja vennastuse välja kutsuma. Oote ajal jatkas komitee punaväeosades ägedat ässituse tööd ja õhutas kõigest jõust inimestes sõjarevolutsioonilist tuju. („Edasi“ nr. 94 — 1927. a.).

28. novembri hommikul tungisid Tar-

tu kommunistl. rügement, 2-ne kommunistl. kerge patareid, madruste-estlaste dessantsalk, 46. vene jalaväe ja Viljandi kommunistiline rügement mitmelt poolt Narva linnale kallale ning vallutasid ta suurte kaotustega 29. novembril. Umbes samal ajal langes ka Pihkva vene, läti ja muu rahvusliste väeosade kätte. (Ajakiri „Proletaarne revolutsioon Eestis“ Nr. 1 — 1927. a. lhk. 14 ja kuukiri „Klassivõitlus“ Nr. 5/6 — 1919. a. lhk. 8.).

Nii algas kümne aasta eest Vene-Eesti sõda. Nõukogude Venemaa saatis oma

palgalised väed Eestimaad tagasi võtma. A. Anischev seletab omas kirjatöös „Otsherski istorii grashdanskoi võinõi 1917—1920“, et Baltimaale kallaletungiv punavägi koosnes suurel määral kaubandus-tööstuse komissariaadi vabapalgalistest. Tähendab, kallaletungijate enamuse moodustasid rahvuslised, teiste seas ka Eesti kommunistlised emigrandid, Nõukogude „landesknechtid“, kes lootsid Eesti valitsejateks saada, kuid saatus tahtis teisiti... J. E.

Sõjakirjandust.

Saksa.

„Militär-Wochenblatt“ nr. 44—46, 1928.

„Saksa mai 1918. a. suur pealetung“. Operatsiooni ettevalmistus. Suuna valik, pealöögi. Oper. ettevalmistamise saladuse hoidmine. 10 tundi enne pealetungi algust prantslased võtavad vangi 2 sakslast, kes annavad ära sakslaste saladuse. „Militär-Wochenbl.“ nr. 45 kirjeldatakse operatsiooni ja selle edukat arengut. 27. V. kell 0200 algas suurtükiväe ettevalmistus, kell 0440 esimesed jalaväe osad 7. ja 1. armeedest algasid rünnakut. Edu oli suur, sest prantslased, lootes maastiku soodsate kaitsetingimustele selles raioonis (Reims, Landricourt), olid siin reservivaesed. Esimesel pealetungi päeval oli läbi murdud rinne 5 km ulatusel ja sissemurre sügavus rahuldavas operatiivseid nõudeid. Esimese kahe päeva edule vaatamata selgus peagi, et selle raiooni maastik (Aisnejõgi harudega, metsad) pakub kaitsejale palju taktikalisi paremusi. „Militär-Wochenblatt“ nr. 46 kirjeldatakse operatsiooni lõppu. Prantslased, neid ähvardavale ohule vaatamata, ei kaotanud pead. Juba 29. V. sai marssal Pétain marssal Fochilt käsu alata vastupealetungi lõunapool Soissons'i. Prantsuse vastupealetungi raskus oli sihitult Saksa 7. armee vasakule tiivale. Saksa 18. armee pidi samal ajal toetama 7. armeed paremalt. Ta tungiski 3. VI. peale ja murdis sisse 7 km sügavusse. Kuid prantslased olid umbes nädala jooksul jõudnud tuua 7. saksa armee vastu umbes 30 uut diviisi. Pealetung pandi seisma. Selle pealetungi tulemused lõpuresultaadis olevat olnud Saksa väele kahjulikud.

Artiklis „Tänapäeva Ungari“ tuuakse sõjapolitilisi andmeid. Ungari sõjavägi on vähenenud 35.000 meheni. Raske suurtükiväe, lennukiväe ja tankide pidamine on keelatud. Võrreldes naabritega on Ungari kaitsejõud väga väiksed.

Artiklis „Prantsuse suurtükiväe lahingjuhatuse“ tuuakse prantsuse suurtükiväe 24. IX. 1926. a. eeskirja kohta märkmeid. Üldtunnuseks eeskirjale olevat: kalduvus küsimuste lahendamise skematiseerimisele.

Artiklid: „Moodne ratsavägi, kerged saatetankid, soomusautod ja tankivastased relvad“ ja „Õhu valitsemisest“ on kokkuvõtted — esimene „La France Militaire“ 1928. a. jaan., teine kindral Niessel'i teosest „La Maitrige de l'air“, in-16, Perriw

Cie Paris VI, 35 Quai des Gr.-Augustins, hind 12 franki.

Kindral-leitnant v. Metzsch: „Väljaõppe küsimusi“. Autor väidab, et sageli kerkib kirjanuses ja eeskirjades üles täiesti uudsuse nime all see, mis mõnedkümnend aastad tagasi oli igapäevane. Pealetungi eelistamine kaitsele, koostöö tähtsus, ajaleemendi ülitähtsus on ka ennem alla kriipsutatud. Tule tähtsuse tõi teravalt esile Maailmasõda. Kuid „Moodne lahing kõigis omis ribades ja järkudes, alates kaugeluurest, lõpetades jälitamisega, sünnib mootoritähe all“ — see on tõelik uudis. („Mil.-Wochenbl.“ nr. 45.)

Kindral-major v. Amann: „Lahingüksusest ja jalaväe võitlusvõimest“. Lahingüksusena soovitab 3—4 komp. pataljoni. Üksikmehe tuel on jalaväe võitluses suur tähtsus, eriti kinnisel maastikul, kus kuulipilduja tuli vähe mõjuv.

Kol.-leitn. Benary: „Laskekaugusest“. Ei tohi siin üle minna seni saavutatud piiridest, sest kaugel laskvad kui suurtükid nii käsirelvad tõusevad ülikiirelt kaalus ja hinnas. Tuli kaugetele distantsidele, kui korrigeerimata või nõrgalt korrigeeritav, ei saavuta eesmärki.

„Reichswehri õpetamisest“. Autori arvates ei tohi siin lubada tekkida vormalisel õppetööl. Ei tohi üle õpetada. Sarnased üleõpetatud teotsevad ehk veel elutu mehhanismina rahuldavalt õppeplatsil, kuid ei kõlba lahinguks.

„5 inchiline Vickersi kuulipilduja“. Poola sõjaväes olevat mainitud klp. tarvitusel. Andmed: kaliiber 12,7 mm, kuuli kaal 35,64 g, algkiirus 777 m/sek. Mõõdud on muudetavad.

Feldmarssal A. Urbanski v. Ostrymieczi: „Ajakohane jalaväelase relvastus ja varustus“. Seni kasutada olev pussid ei oleval otstarbekohane. Jalaväelane vajab relva, millega saab täpselt tulistada 500 m peale. Selleks jatkub kergema kaaluga ja lühida toruga relvast. Kaliiber mitte üle 6,5 mm. Kuulipilduja — kergelt tüüpi ja käsigranaat — kergemad kaalult. Tääk, kui käsivõitluse relv lühidarauga pussi juures peaks olema pikk. Parem oleval anda meestele pikad pussid. Gaasimask muutub tähtsamaks varustusesemeks. Moondamisele pööratakse suur tähelepanu.

Artiklis „Ülesannetest suurtükiväele“ autor tuleb otsusele, et peame andma pealetungivale jalaväele otsesesse käsutusse niipalju ja

vastavaid relvu, et ta jõuaks oma abinõudega läbi murda vastase jalaväest. Ülejäänud suurtükiväge tuleb kasutada selleks, et neutraliseerida vaenlase suurtükiväe tegevust.

Artiklid: „Väljaõppe probleem palgalises sõjaväes“ ja „Lahingüksustest“ on vaieldud enim „Mil. Wochenbl.“ käsitatud teemidel.

Kol.-ltm. Benary: „Reichsheeri toitlustamise näitusel: „Toitlustamine“. Reichsheeris (Reichswehr) on igapäev 380 köögil 70.000 toidusajaat. Päevane toitlustamise kulu (koos leivaga) 1,14—1,25 Rm. (vastavalt kohalikele hindadele). Päevane toidunorm (koos leivaga) sisaldab 3604 kallooriat (sõjas anti 3454 kallooriat, enne Maailmasõda 2909 kallor.).

K.

Ametlik osa.

Sõjainistri käsukiri Nr. 506.

Tallinnas, 7. novembril 1928. a.
(Kindralstaap.)

Vastuvõtmist Kõrgemasse sõjakooli 1929. a. käsin korraldada allargnevalt:

§ 1.

Kõrgema sõjakooli vastuvõtmise katsetele lubatakse neid tegelikus kaitseväeteenistuses olevaid ohvitseri, kes vastavad järgmistele üldtingimustele:

- 1) mitte kõrgemas auastmes kui major;
- 2) 1. jaanuariks 1929. a. mitte üle 35 a. vana;
- 3) teeninud ohvitserina vähemalt 3 a., sellest 2 a. rivis;
- 4) täielik sõjakooli haridus;
- 5) kahel viimasel aastal hästi atesteeritud;
- 6) rügemendiülema ja diviisi ning neile vastavate ülemate poolt loetud vääriliseks Kõrgemasse sõjakooli sisseastumiseks;
- 7) tervislikult riviteenistuseks täiesti kõlbulik.

§ 2.

Katsed peetakse: Kevadel maikuu 1929. a., sügisel — septembri alul 1929.

Kevadised katsed peetakse järgmistes ainetes:

Kirjalikud:

1. Eesti keel (kirjanduslik või üldteem).
2. Taktika.
3. Poliitiline ajalugu (XIX sajand ja Eesti ajalugu).
4. Poliitiline maadeteadus (Eesti, Läti, Soome, Vene, Poola).
5. Taktikalise ülesande lahendamine (kõvendatud pataljoni).

Sõnalised:

6. Sõjakunsti ajalugu (XVIII sajandi lõpust kuni Maailmasõjani).
7. Eesti sõjamaadeteadus.
8. Matemaatika (algebra, geomeetri ja trigonomeetria tasapinnaline).
9. Füüsika (elektir ja mehaanika).

Praktilised:

10. Tervisline katse.
11. Ratsasõit.

Sügisese katsed:

Sõnalised:

12. Kaitseväge määrustikud ja eeskirjad.
13. Üks Lääne-Euroopa keeltest — prantsuse, saksa või inglise keel ja vene keel.

Praktilised:

14. Morse tähestiku tundmine.
15. Kirjutamine kirjutusmasinal.

§ 3.

A. Kirjalikkudel katsetel üldiselt nõutakse:

- Ohvitser peab oskama oma mõtteid väljendada loogiliselt, täpselt, selgelt ja lühidalt;
- peab võima antud teemi käsitleda kokkuvõtlikult, sealjuures aga ka täielikult, valgustades selle teemi peajooned;
- kirjutama täpselt antud teemi peale.

a) Eesti keele alal:

- Peab valdama eesti keelt kirjas täielikult. Ohvitseri, kes teeb jämedaid õigekeelsuse vigu, ei lasta järgnevatele katsetele.

b) Poliitilise ajaloo alal:

- Nõutakse tähtsamate ajaloosündmuste täpset tundmist;
- avarat ülevaadet ajaloo üksikute sündmuste tähtsusest ja mõjust üldises ajaloo käigus;
- oskust teha järeldusi ajaloo õpistest.

d) Poliitilise maadeteaduse alal:

- oskust hinnata olulise tähtsusega geograafilisi küsimusi;
- riigi- ja rahvamajanduslikke küsimusi;
- kultuurilisi ja sotsiaalseid küsimusi;
- välispoliitilist ja sisepoliitilist seisukorda.

e) Kirjatöös taktika alal:

- Et töö sisu täiesti vastaks teemile;
- et kirjatöö oleks iseseisev, väited loogilised ja taktikaliselt õiged;
- et ohvitser tunneks lähemalt neid taktikalisi küsimusi, mis on esile kerkinud pärast Maailmasõda.

g) Ülesande lahendamisel taktika alal:

- Osata hinnata olukorras antud elemente;
- osata kiiresti võtta vastav otsus;
- anda täpsed ja selged käsud otsuse elluviimiseks.

B. Sõnalistel katsetel:

- Katseteks ettenähtud ainetes tundmist antud kavade ulatuses;
- küsimuse loogilist käsitlemist sõnaliselt; selget ja lühikest vastust;
- sõnaliste vastuste ettekandmisel võimalikult tarvitada skeeme, illustratsioone, jooniseid;
- võõrkeeltes nõutakse sõjalise sisuga raamatu soravat lugemist ja oma sõnadega ümberjutustamist.

D. Praktilistel katsetel:

- a) Ratsasõidul — kindlat istumist sadulas jalgraudadega ja ilma; lihtsate takistuste võtmist.

- b) Morse tähestiku tundmise alal nõutakse oskust — vastu võtta kuni 30 tähte minutis.
- d) Kirjutusmasinal etteütelse järele kirjutada kuni 60 tähte minutis.

§ 4.

1. Esimesena korraldatakse tervisline katse. Järgnevale katsetele lubatakse ainult neid, kes tervislike katse rahuldavalt sooritanud.

Esimeses järjekorras peetakse kirjalikud katsed p.p. 1—5; teises järjekorras — sõnalised p.p. 6—9.

2. Komisjon katsete korraldamiseks määratakse täiendavalt, milleks Kindralstaabi ülemal teha vastav ettepanek.

3. Kirjalikkude tööde täitmiseks antakse aega 5 tundi.

4. Praktiliste katsete tagajärgi hinnatakse: hea, rahuldav, nõrk.

Kirjalikkude ja sõnaliste katsete tagajärgi hinnatakse 12-ballilise süsteemi järgi, kusjuures iga aine tarvis määratud koefitsient korrutatakse katsel saadud ballile. See korrutus annab igal katsel saadud punktide arvu. Kõikidel katsetel saadud punktid moodustavad punktide kogusumma. Punktide kogusumma miinimum määratakse kindlaks katsekomisjoni poolt ja avaldatakse esimesel kirjalikul katsel. Katse teatud aines läbi teinuks loetakse neid, kes on katsel saanud vähemalt 6 balli. Katsed kõigis ainetes on sooritanud need, kellel katsetel saadud punktide kogusumma pole mitte vähem kui punktide kogusumma miinimum.

5. Katseteks määratud ainete koefitsientide tabel:

Kirjalikud katsed	Koefitsient
1. Eesti keel	8
2. Taktika	7
3. Politiline ajalugu	5
4. Politiline maadeteadus	3
5. Taktil. ülesande lahendamise	8

Kokku: 31

Sõnalised katsed

1. Sõjakunsti ajalugu	6
2. Eesti sõjamaadeteadus	5
3. Matemaatika	6
4. Füüsika	3
5. Kaitseväge määrustikud	8
6. Võõrkeeled	6

Kokku: 34

§ 5.

Ohvitserid, kes on sooritanud kevadised katsed, komandeeritakse suveks teiste väelike juurde. Komandeerimise korra ja aja määrab kindlaks Kindralstaabi ülem.

Katsete täpisi aeg, koht ja katsetele ülesandmise kord avaldatakse hiljem minu käsukirjas.

Kõrgema sõjakooli sisseastumise üksikasjalised kavad aegsasti töötada välja S. ü. Õppeasutustel ja kinnitada Kindralstaabi ülemal.

N. Reek.

Kindralstaabi kindral-major,
Sõjaminister.

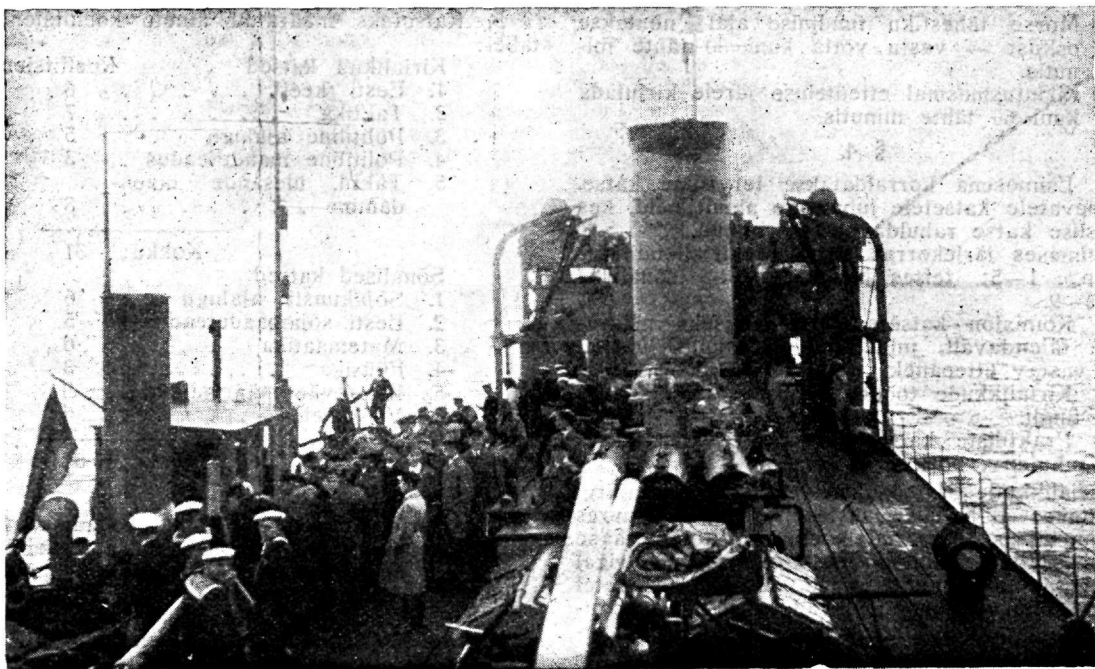
Muljeid õppekäigult Tallinna sõjamasinate riiki.

Käesoleva aasta septembris korraldas Tartu poegl. reaalgümnaasium ekskursiooni Tallinna, mille sihiks oli tutvumine Tallinna linna, selle tähtsamate asutiste, Tallinnas asuvate tehniliste väeosade ja sõjalaevastikuga. Muljerikkaimad olid hetked, mil viibisime tankide divisjonis ja sõjalaev „Lennukil“. Püüan edasi anda väheste sõnadega poiste muljeid ja meeolustada toda hiilgavalt õnnestunud ettevõtet.

Sõjaministeriumi poolt oli „Lennukiga“ tutvunemiseks määratud pühapäev. Hommiku varakult tuli leitnant Kooli tänavale, kus olime ööbinud, ja juhtis meid kaubasadamas ootavale aurupaadile. Asetusime tekile, kes kastile, kes köiepuntrale. Veerand tundi hiljem sõitsime juba välja vaikesest, pühapäevahommikulisest sadamast. Jätsime seljataha dokid, sadamaaidad ja mastidemetsa, ees aga lainetas avar reid priskes hommikutuules. Vesi rullus üle vee, paat kiikus lõbusalt. Sadas tahma ühes jaheda mereõhuga poistele näkku. Tuju oli aga ülev, nooruslik laul väänles üle vee. Eemal reidil puhkas Tallinna kaitsejumal, soomustatud „Lennuk“, segamatu ja ähvardav.

Saabunud tekile, jaotatakse meid rühmadeks. Algab lõpmata rännak terasese, 107 m pikkuse lahingulaeva sisikonnas. Trepist üles, trepist alla, kitsastes käikudes masinate torustiku, manomeetrite ja näitajate ridade vahel. Seletust annab noor, sõbralik ohvitser alt kütmiseruumist. Nobedalt veereb jutt masinatest, nende võimsusest ja headusest. Liigutab linki, rattast, vänta ja seletab, seletab... See on tema kodu, mida tunneb põhjalikult. Siin seal lipsab sekka ka episood huvitavast meremeheelust. Poisid vaikivad ja kuulavad. On ikka iseäralik tundmus, kui nähakse midagi nii vägevat. Ei mäleta sellest kõigest liig palju. Tean siiski, et rõhutas eriti, kui tähtis on, et laeva köetakse naftaga, mis ei tekita äraandlikku suitsu. Ka raskest tööst turbiiniruumis kõneles ta, kus tugev mees vaevalt paarkümmend minutit vastu peab. Siis ronime tekile.

Tähelepanu köidavad hulk suuremaid ja vähemaid kahureid. Suuremate kahurite tuli ulatab kümnetesse kilomeetritesse. Kõige aukartustäratavamad lahingmasinad on tekil siiski torpedoheitjad. Torpedos on ühendatud lõhkeaine ja masinavärk.

Tartu realgümnaasiumi õpilased ekskursantidena „Lennuki“ tekil sept. 1928.

Langedes vette, avanevad klapid, masin hakkab töötama ja torpeedo lendab edasi, viies hävitust kilomeetrite taga asuvale vaenlasele.

Veel kolatakse omapead tekil ringi, sihitakse kahuritega ja vaadeldakse merd. Meremehed vestlevad suitsetades mere võlust ja ülistavad oma kahurite voorusi. Nad pa-jatavad ka tormidest, mis mehi tekilt pühivad ja lainetest, mis üle laevasilla kohavad. Poiste otsus: meremehe elu on siiski niigla huvitav. Kolmekordne elagu lahke vastuvõtu eest „Lennuki“ meeskonnale. Aurupaat pöördub tulnud teele. On tekkinud põrgu hea söögiisu.

Peale lõunat külastame autotankide divisjoni töökodasid. Sealsamas näidatakse meile ka soomusautosid ja seletatakse nende ehitust ja kasutamist. Sealt viivad meid sõjaväe jõuvankrid linnast välja, kus asuvad tankide kuurid. Lahkelt avatakse meile laiad tiibuksed Hämara ruumi kivisel põrandal lebab terasloomi kümnete kaupa, suuremaid ja vähemaid. Aukartlikult katsud nende tollipaksuseid teraskülgi, katsud klappegi. Tank aga jääb elutuks. Alles siis, kui tankijuht talle koguni sisse ronib

ja teda karastusjoogi, bensiiniga kostitab, tuleb elu terasliikmeisse. Võpatab vähe, ähib, siis roomab laisalt nagu tigu kuurist päevavalgele. Poiste vaimustus on jõudnud haripunktile. Korraga on tank paarikümne poisilise koorma all, paar poissi ronib koguni tanki sisemusse. Sellise koormaga roomab tank 45°-lisest mäenõlvast üles, teeb vabalt demonstratsiooniks väljalpaarid tiirud ja tuleb sama teed tagasi. Paar vanem-allohvitseri selgitavad tankide tähtsust lahingtegevuses. Vaatad veel lõpuks lähemalt tanki sisemust: suurepärase linkide ja käepidete, vaatepilude ja laskeaukude süsteem, masinavärk ja bensiinitank, need on truudeks seltsilisteks inimestele, kes varju leiavad vaenlase tule eest terases kestas.

Lahkudes avaldavad südamlikult naeratavad tankijuhid lootust meid varsti jälle näha, siis aga juba noorte tankistidena, ja usun, sama lootis ka mõnigi poistest.

Õppekäigu heaks kordaminekuks mõjus eriti kaasa see liigutav osavõtlikkus, millega kohtlesid meid, noori, kõigesthuvituid Tallinna sõjaväelased. Loodan, et see ekskursioon kordamist leiab ka teiste koolide poolt.

E. K.

Vastused küsimustele.

Küsimus 1. Kas kaitseväelane, kes Maailma- või Vabadussõjas üle 60% töövõime kaotamise pärast pensioni saab, on kohustatud tulumaksu maksuma?

Vastus: Nagu järeldada tuleb R. T. avaldatud määrustest (R. T. Nr. 8 — 1918. a., nr. 3 — 1919. a., nr. 125/126 — 1920. a. lhk. 995, nr. 15 — 1921. a., Vab. Val. määr. 18. II. 1920. a., R. T. nr. 55 — 1922. a., Töö-Hoolekandeministri määrus 25. IV. 1922. a.), loetakse in valiidiks sõjaväelast, kes Maailma või Eesti Vabadussõjas töövõime on kaotanud. Hoolekande seaduse (R. T. nr. 120/121 — 1925. a.) prg. 97 järele loetakse töövõimetuks isik, kes on kaotanud üle 60% normaal tööjõust. Sellepärast tuleb pension, mis on määratud Maailma ja Eesti vabadussõjast sõjaväelasena osa võtnud isikutele neis sõdades saadud vigastuste ja haiguste tõttu normaal töövõimest üle 60% kaotamise pärast, lugeda invaliidi pensioniks. Tulumaksu seaduse (R. T. nr. 63/64 — 1920. a.) §§ 4 ja 9 kuulub aga invaliidide pension maksualusest tulust mahaarvamisele. (Riigikohtu ots. nr. 48 — 1927. a.)

Küsimus 2. Kas on ajateenijal kaitseväelasel õigus nõuda üleajateenija palka juhusel, kui temal on sundaeg välja teenitud, kuid teda, kui aspirantide kursuste lõpetajat ei vabastata tegelikust teenistusest kuni lipnikuks ülendamiseni?

Vastus: Kaitseväeteenistuse seaduse (R. T. nr. 43 — 1926. a.) § 96 järele tulevad reservväe ohvitseride erikursuse (aspirantide kursuste) lõpetajad lipnikkudeks ülendada sama sead. §§ 9 ja 10 ettenähtud sundusliku teenistusaja lõpul ühes reservväkke arvamiseega. Tegelikus teenistuses kinnipidamist üle sundaja seadus ette ei näe. On aga aspirant siiski mõnesugusel põhjusel üle sundaja teenistuses kinnipeetud, siis tuleb temale maksta ajateenija palka; üleajateenija palga maksmiseks puudub seaduslik alus, kuna aspiranti, keda on teenistuses kinnipeetud, ei saa lugeda üleajateenijaks. (Vt. üleajateenijate teenistuseseadluse § 1. — R. T. nr. 19 — 1928. a.) Küll olid seadluse tagav. ohv. ettevalmistamise kohta (R. T. nr. 19 — 1923. a.) § 15 märk. järele aspirandid, kes seaduses ettenähtud juhtumistel ohv. kutsele ettevalmistamiseks olid jäätud sundteenistusse, peale sundusliku aja väljateenimist, õigustatud üle sundaja teenitud aja jooksul saama noorema ohv.

palga poolel määral. See seadlus kaotas aga oma maksvuse kv. teenistuse sead. maksmahakkamisega — 1. jaanuaril 1927. a.

Küsimus 3. Kas ülemusel on õigus kohustetäitjaid ohvitseri ametkohalt vabastada oma äranägemise järele?

Vastus jaatav. Kv. ohv. teenistuskäigu seadluse (R. T. nr. 37/38 — 1924. a.) § 88 järele määratakse ülema kohustetäitja väeosade ja asutuste ülemate äranägemise järele. Sellest seadluse määrusest tuleb järeldada, et kui väeosade ja asutuste ülemate äranägemisest oleneb ülema kohustetäitja määramine, siis oleneb neist ära ka ülema kohustetäitja vabastamine ülema kohuste täitmisest. Selle juures ei ole olulist tähtsust asjaolul, kas kohustetäitja on määratud vakantsele või mittevakantsele ametkohale, kuna kv. ohv. teenistusk. seadl. § 89 järele võib kohustetäitjaid määrata nii vakantsetele kui mitte vakantsetele ametkohtadele, kusjuures vakantsed ametkohad, kuhu kohustetäitjad määratud, jäävad edasi vakantseteks (sama paragrahvi märkus). Mis puutub kv. ohv. teenistuskäiku seadl. § 31 ettenähtud garantiidesse, siis on need mõeldud ainult ametkohtadele kinnitatud ohvitseride (ülemate) kohta, ning nende peale ei saa pretendeerida kohustetäitjad. (Riigik. ots. nr. 12 — 1927. a.)

Küsimus 4. Kas väeosa likvideerimisel ilmsiks tulnud puudujääkidest kuuluvad mahaarvamisele ülejäägid?

Vastus jaatav. Kahjude arvele tuleb kanda ainult riigi poolt tegelikult kantud kahju, aga mitte arvepidamise ebatäpsused. Riigikahju kindlakstegemisel ei saa kahjuks arvata neid asju, mis väeosa likvideerimise komisjoni aktides näidatud ülejääkidena, kuigi varanduse ülevõtmise juures kokkuseatud aktides samasugused asjad puudujääkidena on näidatud. Siin võib tegemist olla ebatäpse asjade arvestamisega esimesel korral, kuna riigikahju igatahes ei või konstateerida, sest riik kannab kahju ainult asiade lõpuliku puudumise korral. (Riigikohtu adm. toim. nr. 182 — II. 1928 a.)

Küsimus 5. Missugused ametkohad loetakse riviametkohtadeks kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse mõttes?

Vastus: Kaitseväelaste ja nende Perekondade Pens. Seaduse (R. T. nr.

149 — 1924. a.) § 20 järele loetakse teenistus kaitseväes rivi-ametkohtadel pensioni arvestamisel iga neli päeva viieks päevaks administratiiv teenistuses. Sama paragrahvi juure kuuluva märkuse järele on riviametkohad ette nähtud vastavates seadlustes. Seda soodustust riviametkohtadel teenivatele kaitseväelastele ei olnud endises Pensioni-seaduses ning selle võtmist praegu maksvasse pensioni-seadusse on Vabariigi Valitsuse seletuskirjas seaduse eelnõu juure järgmiselt põhistatud: „Kaitseväe ettevalmistus sõjale nõuab intensiivset ja järjekindlat tööd selleks, et kasvatada sõdureid vastupidavateks sõjaraskustele. Selle ülesande täitmiseks tuleb elukutseteliste kaitseväelastel, kelle peal lasub kaitseväe väljaõpetamine — riviohvitseridel, vaatamata nende eluea peale, alata kaasa teha raskeid harjutusi, kus sagedasti sõjatingimusi kõigis sõjaraskustes järele aimatakse. Samuti peab riviohvitser olema alluvate eest hoolitseja ja nende eest igakülgne vastutaja, mis nende peale paneb raskemad kohused, kui teenistus sõjaväes administratiiv-ametkohtadel või kodanlik teenistus ükskõik mis alal. Sarnane suuri jõupingutusi nõudev teenistus ei jäta aja jooksul halvavat mõju avaldamata riviohvitseri tervise peale, mille tagajärjel loomulikult töövõime kestus lüheneb. (Riigikohtu protokollid 6. istungjärk 1924. a. lisa nr. 174.) Missugused riviohvitseride kohad selle soodustuse alla kuuluvad, seda pidi lahendama § 20 märkuse järele vastavad seadlused, kuid neid vastavaid seadlusi ei ole veel seni ilmunud.

Kuna Vene ajal maksvuses olnud pensioni-seaduses riviohvitseridele niisugust soodustust ei olnud ette nähtud, siis ei võinud ka toleaegetes sõjaväe korraldamise seadustes kaitseväelaste liigitamist 1924. a. pensioni-seaduse mõttes läbi viidud olla ja sellepärast tuleb seni, kui küsimus vastava seadlusega lõpuliikult lahendatakse, maksvatest seadustest kaudselt vastust leida küsimusele, kes riviohvitseridest selle soodustuse osaliseks võivad saada. Lähtekohaks võttes Vabariigi Valitsuse seletuskirja, mis põhistab § 20 tekkimislugu, peab selge olema, et mitte kõik riviohvitserideks maksvates seadustes loetavad kaitseväelased ei või § 20 alla käia, sest riviohvitseridest võivad üksikud teenida ka administratiiv-kohtadel (Kaitseväe ohvits. teenistusk. seadl. § 115 — R. T. nr. 37/38 — 1924. a.), missugune teenistus ei vasta aga neile tingimustele, mis on põhistanud § 20 tekkimise. Kuni sellekohase eriseadluse ilmumiseni, tulevad lugeda riviametkohtadeks üksnes need, milliste ülesanded seadluse järele kahtlemata vastavad eelpool nimetatud pensioni seaduse seletuskirjas loetletud nõuetele. (Riigikohtu adm. toim. nr. 252 — II — 1928. a.)

Uusi raamatuid kindralstaabi raamatukogus.

10009. Brechts, F. A. Ausbildungskursus für praktische Lebenskunst logisches Denken und Redekunst. Berlin, 1923.

10078. Jochim. Die Vorbereitung des deutschen Heeres für die grosse Schlacht in Frankreich im Frühjahr 1918. Berlin, 1928.

A-S. TARTU PÄRMIVABRIKU

VESIRAVILA

Tartus, Pikk t. 60/62, kõnetr. 34.
Juhataja Prof. Dr. med. L. PÜUSEPP.

Ravitsetakse: Reumatismust närvi halvatus, põletikku ja närvivalusid, närvinõrkust, neurasteeniat, hüsteeriat, ainevahetuse haigeid (poodagrat, liigrasvust, naiste ja teisi haigusi.)

Ravitsemine: pärmivedeliku (praaga)-sõehappe-hapniku ja teiste arstlike vannidega, elektriga, (diathermia, faradisatsioon ja galvanisatsioon vooluga), valguse kiirtega (kõrgustiku päike „Soleux“) ja massaashidega. **Arstlised kompressid ja mähised. Dushid, Chaarcot, Shotti ring, iste ja jala.**

Asutus on avatud aasta läbi kella 10–8 õht.

Arsti vastuvõtmine kella 10 hommikul kuni kella 5 õhtul.

Vastutav toimetaja kol.-leitn. A. KASEKAMP.

Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Uus tän. 10.

Toimetus ja talitus Uus t. 10. — Kõnetraat: Sõjaväe 163. A.-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk t. 42

A-S. KAUBA PANK TARTUS.

Suurturg nr. 12, omas majas. Telefonid nr. 9 ja 209.
Asutatud 1905 aastal.

Äritunnid kella 9—2 p. l.

Võtab raha hoiule jooksvale arvele ja tähtajale.
Annab laenusid vekslite vastu käemeeste vastutusel
ja muudel kindlustustel. Inkasso. Transferdid, Akkrediitiivid ja garantiid. Valuuta. Korrespondendid.

Põhikapital . . . . . Kr. 200.000.—
Tagavarakapitalid . . . . . Kr. 129.259.11
Bilanss 31. oktoobril 1928 a. . . Kr. 2.388.352.10

KINNITUS A-S. „EESTI LLOYD“ PEAAGENTUUR.

Tule-, elu-, veo-, õnnetusjuhuste-, murdvarguse- ja klaasikinnitus.

Juhatus.

Aktsia selts

A. Le Coq'i õllevabrik

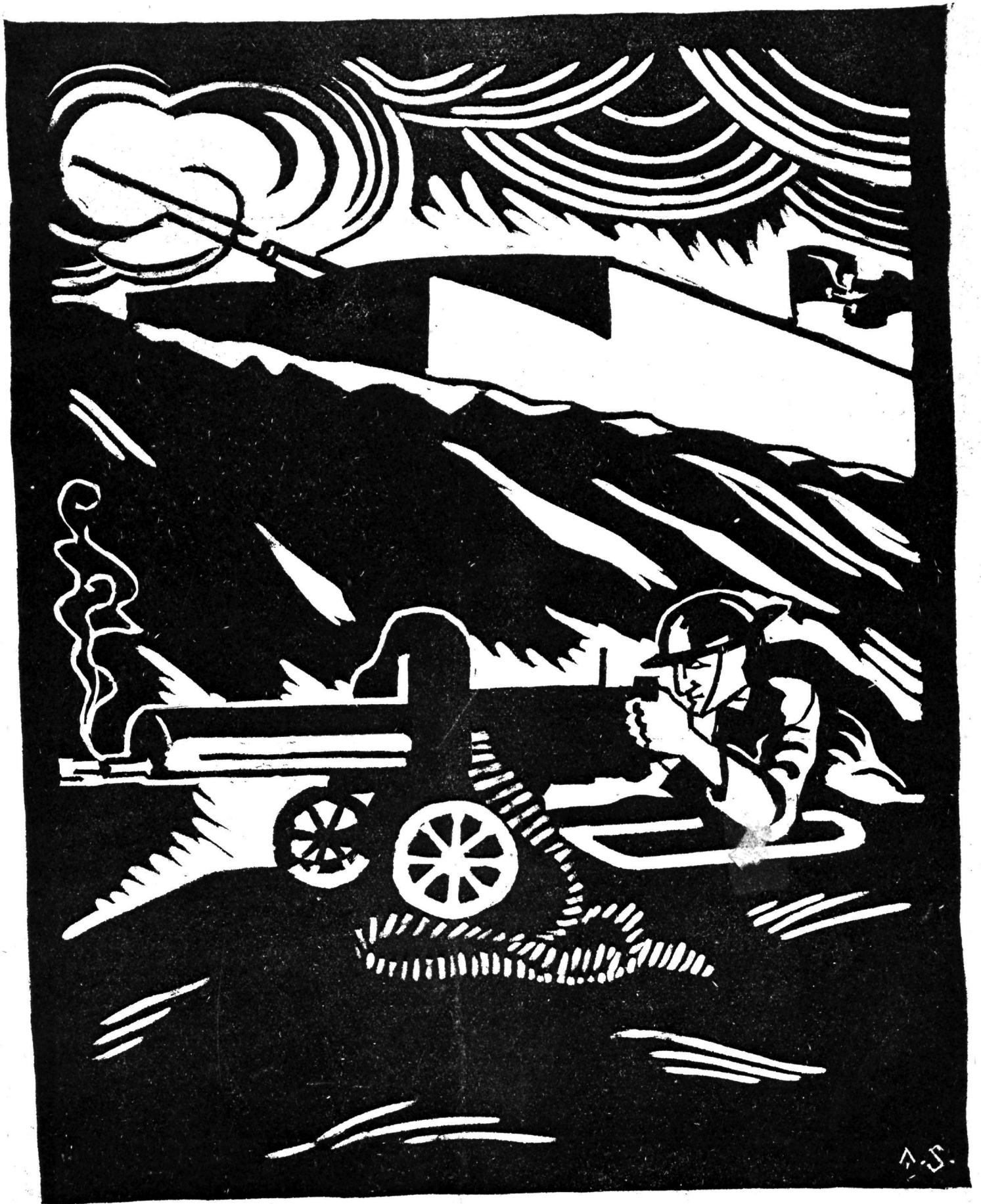
soovitab oma heledat ning tumedat

õlut

porterit

keedetud mõdu, limonaadi, seltersi ja soodat
tuntud headuses.

A.S.